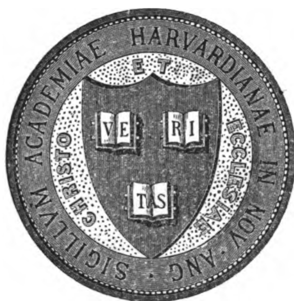

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV. ANG.
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Hungary

MAGÁNJOGI ESETEK

FŐLEG KEZDŐK SZÁMÁRA

IRTA

DR. SZENTMIKLÓSI (KAJUCH) MÁRTON
EGYETEMI TANÁR

BUDAPEST
POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA
1902

Ára 3 korona 20 fillér.

MAGÁNJOGI ESETEK

FŐLEG KEZDŐK SZÁMÁRA

IRTA

DR. SZENTMIKLÓSI (KAJUCH) MÁRTON

EGYETEMI TANÁR

BUDAPEST

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA

1902

Révai és Salamon könyvnyomdája. Budapest, VIII., Üllői-ut 18. sz.

ELŐSZÓ.

Az itt közölt esetek tulnyomó részét — hol változatlanul, hol didaktikai czéloknak megfelelően alakitva — a magyar* és a német birói gyakorlatból meritettem. Nem antiquált társadalmi állapotok jelenségei azok, hanem, egy-két kivételtől eltekintve, a mi jogéletünk szemen-szedett megnyilatkozásai. És mégis csupán a római jog ismeretét tételezik fel: kezdőknek szánt példák, bár a haladottabbak is haszonnal foglalkozhatnak azokkal.

A praktikum haszna, vonzóereje ma már világszerte el van ismerve, felesleges tehát e tárgyról tüzetesebben szólanunk. Szolgáljon már maga ez a körülmény igazolására annak, hogy a tudományos buvárkodást egy időre félretéve, egy esztendőt szenteltem életemből e szerény gyüjtemény elkészitésére. Hiszen egy Ihering mondja világhirü „magánjogi esetei“ előszavában, hogy azt a fáradságot, melyet jogesetei kidolgozására forditott, szebb czélra nem fordithatta volna! Arról nem is szólok, hogy a concrét esetnek taglalása mennyire productiv hatásu, amiről magam is meggyőződtem.

Vajha e kis füzet jó szolgálatot tenne a jogtanuló ifjuságnak, ugy amint én szivből óhajtom!

Budapest, 1901. október hó. *A szerző.*

* Főleg Márkus: Felsőbiróságaink elvei határozatai czimü gyüjteményét véve alapul.

1. Péter gazda méhkasa rajt eresztett, mely a Pál erdeje felé vette utját. Péter hiába kereste a rajt. Napok mulva hirül hozza valaki, hogy rajt látott a közeli erdőben. Semmi kétség benne, hogy a Péter méhei azok, mivel a környéken másnak nincs méhese. Péter az erdőbe siet, de mire odaér, a raj már tovaszállott s az István kertjében települt meg, ki azt elfogta.

Kié a méhraj?

2. Keszthelyi Lajos és Keszthelyi Valér mint édes anyjuknak törvényes örökösei, pert inditanak atyjuk ellen, Keszthelyi Boldizsár ellen, az anyai örökség kiadása végett.

Az alperesnek kifogása van a kereset ellen. 1895-ben, ugymond, ő és a neje közösen 15,000 forintot vettek kölcsön bizonyos Hortobágyi Kálmántól, s ezt a közös adósságot ő a saját pénzével fizette ki még neje életében. A per során fel is mutatja a hitelezőtől visszakapott adóslevelet, melyen Keszthelyi Boldizsár és Keszthelyi Boldizsárné szül. Halmay Ella aláirása olvasható. A 15,000 forintnyi összegnek a fele, azaz 7500 forint, mondja, felpereseket, mint anyjuk örököseit ter-

heli; s minthogy ők a 7500 forint megtéritését fel sem ajánlották, kéri a kereset elutasitását.

A felperesek nem vonják kétségbe atyjuk állitását, tagadják azonban azt, hogy bármivel tartoznának neki. Mint az alperes maga mondja, ő és boldogult édes anyjuk „közösen“ vették fel az összeget Hortobágyi Kálmántól, az adóslevelet is mindaketten aláirták, s az adóslevél szövegében nincs nyoma annak, hogy atyjukat az adósságnak csak fele, anyjukat a másik fele terhelné. Mindegyikök az egész adósságot vállalta magára, azaz solidaris adóstársak voltak. Azzal, hogy az apa az egész adósságot kifizette, liberálta ugyan adóstársát, boldogult édes anyjukat is, de következik ebből az, hogy a fizetés tényével visszkereseti jogot szerzett neje ellen, illetőleg a felperesek ellen, mint nejének törvényes örökösei ellen? Ha az egyik solidaris adóstárs kifizeti az egész tartozást, még nem következés, hogy a másik őt aránylagosan kárpótolni köteles. Az egyetemlegesség egymagában az adóstársra a fizetővel szemben ilyen kötelezettséget nem ró; ehhez különös jogalap (causa) kell, minő például az adóstársak ily értelmü megállapodása vagy a köztük fennálló társasági viszony.* Az alperes azonban nem is állitja, hogy ilyen causa léteznék. Ők erkölcsileg sem érzik kötelezve magukat a 7500 forint megtéritésére, mert jól tudják (amit az apa tagad), hogy atyjuk az egész kölcsönösszeget a maga javára forditotta. Kérik az alperes feltétlen elmarasztalását.

Quid iuris?

* Lásd a közkézen forgó tankönyveket.

3. Ruttkai borkereskedő juniusban 10 üveg neszmélyi bort küldött nekem egy 12 koronáról szóló számla kiséretében. Gazdasszonyom, ki a küldeményt távollétemben átvette, az éléskamrában helyezte el a borokat. Októberben a kereskedő megsürgette a számla kifizetését. Én azt irtam neki, jöjjön lakásomra és vigye el a bort, melyet én nem rendeltem. Ruttkai harmadnap eljött, de a bort nálam hagyta, mert, amiről magam is meggyőződtem, a bor a nyáron át megecztesedett a meleg éléskamrában. Most követeli tőlem, hogy a számlát fizessem ki. Én ugy hiszem, nem vagyok köteles fizetni, minthogy a bort nem rendeltem, sem Ruttkaival, ki ugyan jó ismerősöm, semminemü összeköttetésben nem állok. Igazam van?

4. Ki s mily részben örököl Gerőffy Bertalan után, ha halálakor a következő személyek vannak életben?
anyja,
atyjának apja és anyja,
fivére,
nővérének két gyermeke, és
hitvese, kinek se hozománya, se egyéb vagyona nincsen.

5. Kovács Mihály eladta 300 forintos betáblázott követelését Sőtér Jánosnak. Sőtér az adásvevési szerződésben foglalt bekebelezési endedély alapján a követelést telekkönyvileg átiratta magára. Kiderült, hogy az ingatlan, melyre a jelzálog be volt kebelezve, nem 16 kat. hold, mint az a telekkönyvben ki volt tüntetve,

hanem 13 kat. hold.* Ilyen körülmények közt Sötér nem látta eléggé biztositottnak követelését, mert megelőzte azt, bizonyos Lovász Kelemennek 1400 forintos követelése. Pert inditott tehát Kovács ellen az engedmény érvénytelenitése végett.

Keresetét hármas jogalapra is fekteti a felperes, ugymint:

a) A követelés, melyet Kovácstól vett, nem olyan jó, aminőnek azt eladó és vevő a szerződés kötése alkalmával gondolták. Ő tehát mint vevő az edictum aedilicium alapján visszaléphet a vételtől s jelen keresete nem egyéb, mint az actio redhibitoria.

b) Állandó gyakorlatunk szerint az engedményező szavatol nemcsak a követelés valódiságáért (veritas nominis), hanem behajthatóságáért (bonitas nominis) is. Lásd erre vonatkozólag pl. Fodor: Magánjogát III. kötet 192. l. Ez a bonitas nominis azonban a jelen esetben legalább is kétséges.

c) A jelzálogos követelésnek *lényeges* tulajdonsága az, hogy jelzálogilag biztositva van. Ki tagadná ugyanis, hogy nagy a különbség az egyszerü (chirographikus) és a jelzálogilag biztositott követelés közt? Épigy döntő a követelés értékére nézve az, milyen nagy az a hypothéka, amely a követelés biztositására szolgál. A jelen esetben a hypothéka aránylag jóval kisebb, mint aminőnek azt a felperes feltételezte, elannyira, hogy a követelést esetleg nem fedezi. Ő (a felperes) tehát tévedt a tárgy

* Tudvalevő, hogy a térmérték valódiságáért a telekkönyv nem kezeskedik.

lényeges tulajdonságában; eme error in substantia okából is kéri az engedményezési szerződés megsemmisitését.

Hogyan kell döntenünk ebben az esetben?

6. Az öreg Kenderes birtokát öcscse örökölte, de a birtok haszonélvezete özvegyi jogon hitvesét illeti meg. Az özvegy jogi véleményt kér a következő kérdésekben:

1. Joga van-e a Kecskehegyen nagy mennyiségben mutatkozó bazaltot értékesiteni, tekintettel arra, hogy a Kecskehegy kopár, sziklás hegy, mely termelésre egyáltalában nem alkalmas?

2. Vágathatja-e az erdőt? És értékesitheti-e azokat a fákat, melyeket a mult heti szélvész kidöntött?

3. Telepithet-e szőlőt arra alkalmas helyen?

4. Joga van-e az öt hold terjedelmü parkot szántóföldde forditani? Végül:

5. Azóta, hogy boldogult férje birtokát haszonélvezi, ott, ahol a birtok a Marossal érintkezik, sziget képződött a Marosban, a folyó innenső részében. Kiterjed-e haszonélvezeti joga erre a szigetre is?

7. Jani 1900. január 15-én este 10 órakor született. Mely időpontban éri el serdült korát, nagykoruságát, végrendelkezési képességét?

8. Rábay azzal bizza meg ismerősét, Ács épitészt, hogy Sziv-utczai házát adja el. Ács nem kér dijat, Rábay sem ajánl, de kilátásba helyezi Ácsnak, hogy a Városligeti fasorban épitendő villájának tervét vele fogja elkészittetni.

Ács már körülbelül 40 koronát adott ki hirdetésekre és kocsira, midőn Rábay hirtelen meghal, örökösei pedig visszavonják a megbizást.

Követelheti-e Ács kiadásai megtéritését az örökösöktől, tekintettel arra, hogy a megbizás egyike azoknak a jogviszonyoknak, melyek az egyik fél halálával véget érnek?

9. Nagy Ádám 1460 forinttal tartozott Feleky Lajosnak. Egyizben megkérte barátját, Darvay nyugalmazott ezredest, vállaljon mellette kezességet 1200 „korona“ erejéig. Darvay ráállott. Nagy Ádám nyomban megfogalmazta a kezességi nyilatkozatot, azután felolvasta az ezredes előtt, s miután ez szó nélkül aláirta, magával vitte az okmányt.

Nagy Ádám nem tudott fizetni. Feleky Lajos tehát felszólította az ezredest, fizesse meg az 1200 „forintot.“ Nagyot nézett erre Darvay. Ő csak 1200 „korona“ fizetésére kötelezte magát, nem 1200 „forint“ fizetésére. Nagy Ádám ugyanis akkor, mikor felolvasta előtte a kezességi nyilatkozatot, 1200 „koronát“ mondott, s szóval is arra kérte volt őt fel, hogy 1200 „korona“ erejéig vállaljon kezességet. Csak most látja, hogy az irásbeli nyilatkozat 1200 „forint“-ról szól; annak idején az irást el sem olvasta, mert nem volt nála a pápaszeme. 1200 koronát hajlandó is fizetni, de többet semmi esetre.

Feleky erre bepörölte az ezredest. Az alperes a fennebb vázolt tényállás alapján a kereset elutasitását kéri abból az egyszerü okból, mert nem a *nyilatkozat*

a döntő, hanem a szerződő *akarata*, ő pedig csak 1200 „koronáig“ akart kezeskedni.

A felperes következőleg érvel:

Elhiszi azt, hogy az alperes csak 1200 koronáig akart obligót vállalni. De tarthatatlannak mondja azt az állitást, hogy nem a nyilatkozat a döntő a szerződésben, hanem a szerződő akarata. Szerinte igenis a nyilatkozat a mértékadó, s a nyilatkozattal ellenkező akarat figyelembe nem jöhet, mert hiszen az akaratot csak azokból a jelekből ismerjük fel, melyek a nyilatkozatot kiteszik. Ha megengednők, hogy az adós minden kétséget kizáró nyilatkozatával szemben azzal hozakodjék elő, hogy nyilatkozata akaratával meg nem egyez, aláásnók a forgalom biztonságát. Közte és az alperes közt tehát érvényes kezességi szerződés létesült 1200 „forint“ erejéig. Megengedi, hogy az akaratnak a nyilatkozattal meg nem egyező volta akadálya érvényes szerződés kötésének vagy legalább exceptio doli emelésére jogosit akkor, ha ezt a körülményt a másik szerződő fél felismerte. Mert ezt a bona fides hozza magával. De itt nem ez az eset; hiszen ő, mikor Nagy Ádám átadta neki a kezességi nyilatkozatot, még külön megkérdezte az alperestől, valódi e aláirása, s erre ő igenlően felelt. Forduljon Darvay Nagy Ádám ellen, ki őt megtévesztette; ő jóhiszemü szerződő létére az alperes tévedésének nem láthatja kárát. Kéri őt az 1200 forint megfizetésében elmarasztalni.

10. A. közjegyző előtt szinleg eladja házát B.-nek, hogy hitelezőit kijátszsza. Mielőtt a vevő átiratná a házat

a maga nevére, az eladó szerencsés véletlen folytán pénzhez jut s kifizeti hitelezőit. Most A. két tanu jelenlétében kijelenti B. előtt, hogy az előbb szinlelt ügyletet komolyan akarja; hasonló kijelentést tesz B. és kifizeti a vételárt.

Ha ott, ahol a felek az ügyletet kötötték, ingatlanok elidegenitéséhez közjegyzői okirat szükséges: létrejött-e A. és B. közt adásvevési szerződés a házra nézve, s bekebelezheti-e annak alapján a telekkönyvi hatóság a tulajdonjogot B. javára?

11. Bodroghy legközelebbi törvényes örökösei fivérei: Péter és Pál. Péter meghal, mielőtt az örökség elfogadása iránt nyilatkozott volna, s két gyermeket hagy maga után. Ki kapja a megürült örökrészt?

12. Nagy vitát keltett a Galambos Ferencz végrendelete, mely igy szól:

„Mari leányom legyen örökösöm. Ha fiam születnék, az kapja hagyatékom háromnegyed részét; ha pedig leányom születnék, az negyedrészben legyen örökösöm."

Galambosnét az ég ikrekkel áldotta meg: egy fiuval meg egy leánynyal.

Némelyek a végrendeletben ellenmondást látnak, a végrendeletet tehát, mint perplex végrendeletet, érvénytelennek tartják. Szerintök Galambos Ferencz után a törvényes örökösödés áll be, s igy mind a három gyermek egyenlő részt kap.

Mások szerint a két ujszülött örökli az egészet, és pedig a fiu 3/4 részben, a leány 1/4 részben: mert azzal, hogy Galambos Ferencz Mari leányának örökösül való megnevezése után az egész hagyatékra őket nevezte meg örökösöknek, Mari örökösül való nevezését visszavonta.

De van egy harmadik nézet is: a Mosolygó nyugalmazott járásbiróé. A járásbiró ur határozottan emlékszik egy praecedensre. A férj, minthogy neje várandós volt, ugy végrendelkezett, hogy ha fia születnék az 2/3 részben, neje 1/3 részben legyen örököse, ha pedig leánya születnék, ez a vagyonnak egyharmadát, neje kétharmadát örökölje. Az asszonynak ikrei voltak: szintén egy fia, meg egy leánya. A törvényszék érvényesnek mondta ki a végrendeletet és az anyának is juttatott egy részt a hagyatékból, de hogy mennyit, arra már nem emlékszik. Ő ugy véli, a Galambos esetében is igy kell dönteni.

Helyesen itélt-e a törvényszék a második esetben, s hasonlóan kell-e döntenünk az első esetben?

13. Vas Balázs kitagadta a fiát, mert a fiu nem azt a pályát választotta, melyet ő kijelölt számára. Az apa halála után a fiu megtámadja a végrendeletet azon a czimen, hogy az a kitagadási ok, melyet a végrendelet emlit, nem fordul elő a 115. novella kitagadási esetei között. A végrendeletben megnevezett örökös azonban számos tanuval bizonyitja, hogy a fiu nem egyszer tettleg bántalmazta apját; s tekintve, hogy a 115. novellában a sulyos bántalmazás, mint kitagadási ok előfordul, kéri a felperest keresetével elutasitani.

Helyesen járt el a felperes, midőn a végrendeleti örökös ellen inditotta keresetét?

Feltéve, hogy helyesen inditotta meg a keresetet a végrendeleti örökös ellen, helyt kell-e adnunk annak vagy el kell utasitanunk az alperes kifogása folytán?

14. Paula, Berta és Józsa közös tulajdonosai voltak Lórikának. De ne gondold, kedves romanista olvasó, hogy Lórika rabszolganő volt. Ilyen antiquitásokkal mi nem foglalkozunk. Lórika papagály volt.

A három nővér közül — mert Paula, Berta és Józsa nővérek voltak — a legjobb szive kétségkivül Bertának volt. Mert ő volt az, aki megszánva a foglyot, egyizben titokban manumittálta őt. A papagály elrepült, de csakhamar elfogta Szilaj Laczi s ismét fogságba ejtette.

Vajjon kié a papagály?

15. Titius filius familias-t illetőleg, kit alább T. betüvel fogunk jelölni, feleljünk a következő kérdésekre:

1. Van T.-nak jog- és cselekvési képessége?
2. Lehet vagyona?
3. Perelhet-e mást s perelhető-e ő? Vezethető-e végrehajtás ellene?
4. T. eléri nagykoruságát. Megszünik ezzel atyjának apai hatalma?
5. T. peculiumai felett illeti-e haszonélvezeti jog az apát?
6. T. megnősül, annak rendje szerint megszerzi a érji hatalmat (manus-t), s házasságából gyermeke szüle-

tik. Őt illeti a férji hatalom neje felett és az apai hatalom gyermekei felett? Avagy talán apjának szerzi meg e hatalmakat, ugy hogy T.-t neje és gyermekei felett semmi felsőség nem illeti?

7. Lehet-e T. consul, hadvezér, gyám? Szavazhat-e a közgyülésen?

8. T. telket vásárol Maeviustól. Ő lesz e szerződésből adósa Maeviusnak vagy az apja? Különbséget tenne-e e tekintetben az, hogy az ügyletet apja meghagyásából kötötte-e vagy sem?

9. T. vétkes gondatlanságból kárt okoz Seius-nak. Ő tartozik-e (civiliter vagy naturaliter) kártéritéssel vagy az apja, vagy mindketten? Különbséget tesz-e az, hogy a tilos cselekményt apja tudtával és beleegyezésével követte el?

10. T. barátja mellett kezességet vállal. Megveheti-e rajta követelését a hitelező?

11. Sempronius örököséül nevezi T.-t. Megszerezheti ez az örökséget? S magának vagy apjának szerzi meg?

12. Kitagadhatja-e őt az apja, s vajjon tetszés szerint vagy korlátokhoz kötve? Kitagadhatja-e T. a szüleit?

13. Mi a következménye annak, ha az apa hallgatással mellőzi őt a végrendeletben? S ugyanez volna következménye a filia familias mellőzésének?

14. Módjában van-e T.-nak visszautasitani a tulterhelt apai örökséget?

15. Serdületlen fiának nevezhet-e meg örököst az apa?

16. Losonczy ügyvéd irnoka tollhibát ejtett egy okmány másolása közben, s ezzel főnökének 1600 kor. kárt okozott. Köteles a kárt megtériteni?

17. Néhai Bundás Pál 2400 frtot kitevő vagyonát négy részre osztotta fel végrendeletében. Anna leányának, férjezett Köszörüs Máténénak, valamint Irma leányának, férjezett Kuti Istvánnénak 800—800 forintot, Lajos fiának 200 forintot, végül Sanyó Vendelnek, egyik atyjafiának, 600 forintot hagyott. András fiát háládatlanság miatt kitagadta az örökhagyó.

András belenyugszik sorsába, de Lajos kevesli a 200 forintot, melyet apja szánt neki, s ezt annyival is inkább, mert a leányok férjhezmenetelük alkalmával már kaptak apjuktól hozományul 300—300 forintot.

Kérdések:

a) Mennyit tesz ki a Lajos kötelesrésze?

b) Számitásba kell-e vennünk a két leánynak adott hozományt? Ehhez képest

c) javasoljuk-e Lajosnak, hogy a végrendeletet megtámadja? S melyik keresetet vagy más jogorvoslatot ajánljuk neki?

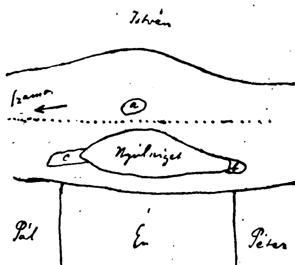
d) Mi az eset megfejtése a magyar jog szerint?

18. Bihary Ákos távollevő barátjának, Hajdu Pálnak, érdekében behajtotta ennek 4000 forintos követelését, de elmulasztotta betenni a pénzt a takarékpénztárba. Visszajövén Hajdu Pál, Biharytól a tőke időközi kamatát is követeli. Joggal-e?

19. Birtokom a Szamos mentén terül el, s jobbfelől a Péter telkével, balfelől a Pál telkével határos. Átellenben birtokommal volt az u. n. Nyulsziget, melynek tulajdona szintén engem illetett. Nem is vonta tulajdon-

jogomat soha kétségbe senki, a tulparti István gróf sem, mert a sziget a folyónak innenső, azaz a telkem felé eső részében volt.

De e nyáron vége szakadt a jó egyetértésnek közöttünk. Egy forró nyári napon ugyanis felhőszakadás volt vidékünkön. A Szamos megáradt s néhány kilométernyire felettünk teljesen megrongálván a partokat, két ágra szakadt. Ennek következésekép a Szamosnak a mi telkeink felé folyó ága sekélyebb lett, s a Nyulsziget és az István gróf telke közt egy ujabb kis sziget (*a*) képződött.

Az István gróf uradalmi kormányzósága is az uradalomhoz tartozónak tekintette e szigetet, én is azt vitattam, hogy az enyém, mert az ügyvédem mondta igy. Emiatt megperelt engem az öreg István gróf, sőt nyilván két szomszédomat, Pétert és Pált is ő izgatta fel ellenem nagy haragjában. A Nyulsziget ugyanis időközben iszapolás következtében megnyult, ugy hogy jobbik vége (*b*) akkor már a Péter telkével, bal vége (*c*) pedig a Pál telkével volt szemben. Péter is, Pál is részt követel magának a szigetből.

De a dolognak ezzel még nincs vége. Mert mielőtt tárgyalásra került volna a dolog, történt, hogy a Szamosnak a Nyulsziget és az István gróf telke közt folyó ága kiszáradt, ugy hogy azóta a Szamos csak a Nyulsziget és telkem közt folyik és a Nyulsziget nem sziget többé.

Kérdés már most, mi a vitás területből az én illetőségem?

20. Dabasi ötezer forinttal tartozott Szende Ignácznak. Szende egyedüli örököse leánya, Margit, lett. Dabasi testvéröcscse, Olivér, egyizben levelet kapott Margittól, melyben a leány, mint régi ismerőst arra kérte, sürgesse meg bátyját, hogy a kölcsönt fizesse vissza, neki nagy szüksége van az ötezer forintra. Olivér válaszában biztositotta a leányt, hogy bátyja rövid időn belül kifizeti adósságát, megigérte, hogy megsürgeti, hozzátette végül, hogy ha bátyja nem fizetné ki az egész összeget, ő kötelezi magát, hogy a többit, esetleg az egész összeget, egy kilátásban levő örökségből kifizeti. Margit erre nem felelt.

Dabasi nemsokára meghalt; vagyon nem maradt utána. Olivérre időközben nagy örökség szállott. De az arszlán, bár az emlitett levél megirása után pontosan fizette a kamatot bátyja helyett, igéretét nem váltotta be. Margit végre is beperelte őt.

Kérdés, fennebbi nyilatkozata alapján el kell-e marasztalnunk Olivért?

21. Mialatt a tanyai lakók a faluban mulattak, két suhancz feszegetni kezdte a Rucza ispán lakának az ajtaját. Ruczáné rémülten kiáltott segitségért az ablakból, de senki se hallotta kiáltását, egy lélek sem volt a tanyán. A két rabló, látva, hogy hiába fáradozik, fenyegetni kezdte Ruczánét: felgyujtják a pajtát, mondták, ha nem ad pénzt. Az asszony kidobta az ablakon nehány forintját és ékszereit, mire a suhanczok eltávoztak.

A tetteseket nem sikerült kinyomozni; de az ékszereket pár hó mulva megtalálták bizonyos Somkuthy uraságnál, ki azokat vette s a kinek jóhiszemüségéhez kétség nem fér.

Követelheti-e Ruczáné az ékszereit azok mostani birtokosától? A kérdés eldöntését megneheziti az, hogy Somkuthy csőd alatt van.

Az eset a jogászegyletben megbeszélés tárgyát képezte.

Egy jogszigorló a vis ac metus esetét látja a dologban. A betörők Ruczánét fenyegetéssel szerződés kötésére, traditióra (mely tudvalevőleg szintén szerződés) birták rá. Ámde a kierőszakolt ügylet nem semmis, csak megtámadható. A traditió tehát érvényes, a betörők megszerezték az ékszerek tulajdonát és Somkuthyra is érvényesen ruházhatták át a tulajdonjogot. Az ékszer a Somkuthyé, a csődtömeghez tartozik és Ruczánénak csak in personam actiója, quod metus causa actiója van a tömeg ellen az elrablott ékszerek értékének aránylagos része megtéritésére.

A többség a jogszigorló nézetét osztja.

Egy tekintélyes kisebbség azt tartja, hogy Ruczáné nem vesztette el tulajdonjogát az elrablott ékszereken, mert a rabló nem szerzi meg az elrablott dolog tulajdonát, tehát másra sem ruházhat át ilyet. Ő visszakapja ékszereit a csődtömegtől, s keresete a rei vindicatio.

Egy ügyvédjelöltnek különvéleménye van. Ő ugy tanulta, hogy actio quod metus causa csak olyankor indithható, midőn a fenyegetés az élet vagy a testi épség, vagy a szabadság ellen volt irányozva; pedig a jelen esetben a betörők vagyoni kárral fenyegették az ispánnét. Az actio quod metus causa tehát czélhoz nem vezet. De nézete szerint rei vindicatiója sincs az asszonynak. Ha rablásnak volna minősithető az eset, a minek a kisebbségi vélemény minősiti, ugy Ruczáné igenis felléphetne rei vindicatióval, mert a rabló nem szerzi meg, nem szerezheti meg az elrablott dolog tulajdonát. Csakhogy itt nem történt rablás, mert a suhanczok nem „elvették“ az ékszert, hanem a károst magát birták rá arra, hogy nekik „átadja“ azt. Vis ac metus volna ez, ha — mint mondá — a fenyegetés nem csupán a vagyon ellen volt volna irányozva. S tekintve, hogy még a vis ac metus sulyosabb eseteiben is, midőn t. i. a vis az élet vagy a testi épség vagy a szabadság ellen van irányozva, érvényes a kierőszakolt jogügylet, érvényesnek kell lennie a traditiónak a jelen esetben is. A betörők megszerezték és átruházhatták az ékszerek tulajdonát. A conclusio az, hogy Ruczánén nem lehet segiteni, keresse ő kárát a tetteseken.

Quid iuris?

22. Tavaly öt évre bérbevettem az István mogyoródi kastélyát. István e napokban meghalt. Megszünt ezzel bérletem vagy az örökös respektálni tartozik a bérleti szerződést?

23. Valaki a tolvajtól erőszakkal elveszi a lopott dolgot. Rendelkezésére áll-e a tolvajnak valami interdictum, hogy visszakapja a dolgot? Boldogul ő a tulajdonos ellenében is?

24. Péter kifizeti a Pál adósságát, hogy meggátolja barátja vagyonának elárverezését. Pál erről mit sem tud. Követelheti Péter, hogy barátja téritse meg neki azt, a mit érte fizetett.

25. Bodó Samu 1895. szeptember havában egy külföldi kereskedelmi bank részvénytársaság szolgálatába lépett mint segéd, s a részvénytársaság igazgatójánál, S.-nél, záloglevelekben 3000 forintnyi cautiót tett le, fentartva tulajdonjogát az értékpapirokon.

A bank a kezdet nehézségeivel küzdött.

Egy alkalommal az igazgató, átadva Bodó zálogleveleit Z.-nek, a felügyelő-bizottság tagjának, megkérte ezt, zálogositsa el az értékpapirokat a maga nevében a helybeli népbanknál, melynek Z. tagja volt. Bodó neki jó barátja, mondá az igazgató, s az elzálogositásba különben is beleegyezett.

A népbank 2650 forintot adott a záloglevelekre. Az összeget Z. átadta S. igazgatónak, ki azt a kereskedelmi bank javára forditotta. A kereskedelmi bank azonban

nem váltotta ki a záloglevelеket. A népbank kielégitette magát a papirokból, s a felesleget, 352 frt 50 krt Z. beleegyezésével kifizette Bodónak. 1896. márczius havában a kereskedelmi bank csőd alá jutott.

Bodó nincs kétségben az iránt, hogy a bankigazgató köteles megtériteni a kárt. Mert nem igaz, hogy ő beleegyezett papirjai elzálogositásába, a bankigazgató eljárása tehát jogtalan és rosszhiszemü volt. Csakhogy hire jár, hogy az igazgató eladósodott ember, kin Bodó aligha vehetné meg kárát. Inkább Z. felügyelő-bizottsági tag ellen akarna fordulni, aki papirjait elzálogositotta. S ugy véli, keresetét meg is tudná okolni a következőképen:

Z. mint az ő negotiorum gestora járt el, midőn a záloglevelekre a saját nevében kölcsönt vett fel a népbanktól. De sulyos culpa terheli őt, mert tudta, hogy az értékpapirok a Bodó papirjai, tehát előbb meg kellett volna győződnie arról, hogy Bodó a papirok elzálogositásába beleegyezik-e, ami, tekintve azt, hogy Bodó mindig az üzlethelyiségben dolgozott, igen könnyü lett volna. Culpa terheli őt azért is, mert mint felügyelő-bizottsági tagnak tudnia kellett, hogy a bank a maga válságos helyzetében nem lesz képes a papirokat kiváltani. És culpa terheli, mert a maga részéről nem tett semmit a papirok megmentésére, midőn a kölcsön lejárt s a prolongatiót a népbank megtagadta. Ámde a negotiorum gestor felelős culpáért, Z. tehát köteles neki a kárát megtériteni.

Hogyan áll a dolog?

26.* Jámbor Ottó magánhivatalnok vagyonkáját fivére, Károly, örökölte a beneficium inventarii igénybevétele mellett.** Károly a hagyaték legértékesebb darabját, egy iróasztalt, eladta Fái kereskedősegédnek 65 koronáért. Utóbb kiderült, hogy az iróasztal a Garay kereskedő tulajdona, ugy hogy Fái kénytelen volt az iróasztalt visszaadni, s most Károlytól a vételár és felmerült kiadásai fejében 75 korona kártéritést követel.

Az alperes ezzel vág vissza: a hagyatéki tárgyak értékesittetvén, befolyt 187 korona 27 fillér, a kifizetett hagyatéki adósságok összege 152 korona 85 fillérre rug, Fái követelése tehát — minthogy ő, Károly, leltár mellett fogadta el az örökséget — 34 kor. 42 fillérre redukálódik.

Quid iuris?

27. Fetés Domokos, Fetés Pál és Fetés Lázár a telekkönyv szerint közös tulajdonosai a becsehelyi 605. sz. telekjegyzőkönyvi 1122. hr. számu ingatlannak. Az ingatlant Pattantyus Mihály tartja birtokában. Fetés Domokos a másik két társtulajdonos tudta és beleegyezése nélkül pert indit Pattantyus Mihály ellen az ingatlan birtokának átengedése iránt. Az alperes a kereset elutasitását kéri, mert ellenfele a társtulajdonosok hozzájárulása nélkül kellően legitimálva nincsen. Helyt adunk e kifogásnak?

* Stammler: Praktische Institutionenübungen XXXIX. 6.

** Hazai jogunk szerint az örökös leltár nélkül is csak öröksége erejéig felelős a hitelezőknek.

28. Egy fiatal hölgy az alábbi levelet intézte jogszigorló ismerőséhez:

„Kedves Szántó ur! Mintegy hét hónappal ezelőtt kölcsön kértem nagybátyámtól, Rigó Lajostól ezer koronát. A bácsi adott is — hatszáz koronát, de nem kölcsön, ugy mondta, hanem ajándékba. Én kissé sértve éreztem magamat, de azért elfogadtam a pénzt, mert nagy szükségem volt rá. Határozottan kijelentettem azonban, hogy a pénzt kölcsön veszem és félév leforgása alatt visszafizetem. A bácsi csak mosolygott.

A mult hónapban járt le a kölcsön. De nem voltam abban a helyzetben, hogy fizethessek.

Most veszem nagybátyám levelét, melyben erélyes hangon figyelmeztet igéretemre. Azt hallom, hogy valami asszonyi pletyka miatt nagyon megharagudott rám.

Nekem ugyan komoly szándékom most is, megfizetni a hatszáz koronát, mihelyt szerét tehetem, de jelenleg nincs egy fillérem sem. Attól tartok, hogy a bácsi sanguinikus ember létére a végsőig elmegy s elárverezteti kis vagyonkámat. Legyen szives megirni, hogyha nagybátyám beperelne, megnyerhetem-e a pert, tekintettel arra, hogy a bácsi ugyis ajándékba akarta adni nekem a hatszáz koronát?"

29. Duhaj András vétkes gondatlanságból ugy megütötte a Benes Ferencz gyári munkás karját, hogy az menten eltört s Benes munkaképességében állandó korlátozást szenvedett. A büntetőbiróság a tettest a büntetőtörvénykönyv 310. §-a alapján három hónapi fogházra és négyszáz korona pénzbüntetésre itélte.

Követelheti-e Benes Duhajtól a gyógyitási költség és az orvosi dij megtéritését?

Továbbá kivánhat-e kártéritést azon a czimen, hogy 150 napig teljesen munkaképtelen volt s e miatt rendes keresetétől elesett?

Végül kivánhat-e akár tőkében, akár évi járadékban megállapitandó kártalanitást amiatt, hogy munkaképességében állandó korlátozást szenvedett?

30. Madár József 32 évvel ezelőtt egy szőlőt adott át haszonélvezetre Katona Jánosnak, de a mellett a feltétel mellett, hogy a szőlőt helyreállitsa és a helyreállitási költség megtéritése esetén köteles legyen azt Madár Józsefnek birtokába visszabocsátani. Ezóta a szőlőt Katona János, illetőleg örököse, Katona István szakadatlanul birtokukban tartották, mert a helyreállitási költséget sem Madár József, sem örököse, Madár György mindeddig meg nem téritették. Elbirtokolta-e Katona István a szőlőt?

31. Titius három évre bérbeadja birtokát Seiusnak s kiköti, hogy a bér negyedévenként előre fizetendő. Seius a második negyedévi bérrel adós marad; Titius beperli őt. A harmadik negyedévi bér fizetését ismét elmulasztja Seius: feltétlenül perelheti őt Titius a római perjog szerint?

32. Változást szenvednek-e a tulajdonviszonyok a következő esetekben? *

* Az alábbi esetekben, amennyiben a tényállásból az ellenkező nem tünik ki, feltételezzük, hogy az illető eljárása jóhiszemü.

a) Másnak a répájából czukrot, a burgonyájából szeszt állitok elő.

b) Egy női szabó részben idegen posztóból, részben saját posztójából női ruhát varr.

c) Gyürümbe idegen drágakövet foglaltatok be.

d) A szomszédom telkéről, melyet a sajátomnak vélek, kiirtom a fákat és cserjéket, s szőlőt telepitek rajta. Kié a telek? Kié a szőlő? Kit illetnek a kivágott fák és cserjék?

e) Kicséplem az idegen buzát.

f) Idegen márványból szobrot faragok.

g) Idegen vászonra tájképet festek.

h) A takács lent lop és vásznat sző belőle.

i) Leütöm az idegen tinót, lenyuzom a bőrét és szétvagdalom a husát.

j) Idegen papirlapra arany betükkel költeményt irok.

k) Felolvasztom a Péter ezüstserlegét s az olvadékból a régihez teljesen hasonló serleget készitek.

l) Összetörök egy idegen majolikavázát.

m) A szomszéd telkén házat épitek magamnak.

n) Idegen medvebőrből lábszőnyeget készitek.

o) Zöldre festem és gyöngygyel himezem az idegen ruhát.

p) A vendéglőben a szomszédom szikvizéből töltök boromba.

q) A Gábor tizes bankóit összekeverem az én tizes bankóimmal, ugy hogy a Gábor bankói fel nem ismerhetők.

33. Rátóti 600 koronával tartozott Korpának, ki viszont Szirányinak volt ugyanannyival adósa. Szirányi levelet kap Korpától, melyben emez felhatalmazza őt, hogy vegye fel az összeget Rátótitól, ki neki adósa. Rátóti megtagadja a fizetést. Szirányi közölni akarja ezt Korpával, de Korpának nyoma veszett. Vajjon Korpa levele alapján Rátóti rászoritható-e a fizetésre?

34. Péter negatoria actiót indit Pál ellen annak kimondása végett, hogy Pált nem illeti meg az utszolgalom Péter telkén. A biró felperest elutasitja keresetével abból az indokból, mivelhogy Pált az utszolgalom megilleti. Az itélet jogerőre emelkedése után Péter mégis önhatalmuan megakadályozza Pált az átjárásban.

1. Micsoda petitorius keresetet kell Pálnak Péter ellen inditania?

2. Hivatkozhatik-e keresetében az előbbi perben hozott itéletre?

35. B. megölte A.-t. A. után végrendelet nem maradt; legközelebbi törvényes örököse B. Megkapja ez az örökséget?

36. Megvettem a Gábor házát. Az egyik szobában vaskályha van, a ház előtt pedig egy elmozditható kőlap van, mely pad gyanánt szolgál. A szerződés nem szól sem a vaskályháról, sem a kőlapról. Követelhetem-e ezt a két tárgyat is?

37. Márton gazda megkérte János gazdát, engedné meg, hogy a tinóját beállithassa a János istállójába három-négy napra, amig távol lesz. János erre szivesen ráállott. A tinón harmadnap a száj- és körömfájás jelei mutatkoztak. S ámbár rögtön elkülönitették a többitől, a János egész marhaállománya ugyane betegségbe esett, sőt néhány darab szarvasmarhája el is hullott.

Kétségtelen, hogy a tinó, mely a többi szarvasmarhát megfertőztette, már beteg volt akkor, mikor a János istállójába került. János tehát bepörölte Mártont a kár megtéritése végett. A perben bebizonyult, hogy az alperest vétkesség nem terheli. Elmarasztalandó ő ilyen körülmények közt?

38. A Kápolnay gróf állatkertjéből kiszabadult egy pelikán és a szomszéd ház tetejére szállott. Három suhancz kövekkel hajigálta a madarat. A madár leszállott az utra, hol a suhanczok csakhamar elfogták és elczipelték.

Kié a pelikán?

Büntetendő cselekményt követtek-e el a suhanczok?

39. „Rosetti testvérek“ trieszti czég bükkönyt* kinált megvételre Pedro barcelonai czégnek, 100 kilóját $21^3/_4$ pesetával.** Pedro felhivta a trieszti czéget, határozza meg egy liter árát, minthogy Barcelonában a bükkönyt nem suly szerint, hanem liter számra árusitják. Erre a

* Abrakborsó, vadlencse, lednek.

** Spanyol pénznem, mintegy 60 krajczár értékkel.

Rosetti testvérek czég ugy nyilatkozott, hogy egy hektoliter sulya 40—40½ kgr., s még mintegy 100,000 kgr. eladó. Pedro elküldte az ajánlatot, mely szerint megveszi mind a 100,000 kilót, hektoliterjét 9 pesetával. Az ajánlatot a trieszti czég elfogadta. De a literekre való átszámitásban hibázott: 81 kilót 81 fontnak nézett;* igy jutott arra az eredményre, hogy egy hektoliter sulya csak 40—40½ kgr., holott ilyen könnyü bükköny nincsen.

Az eladó e szerint a 100,000 kgr.-ot kétannyi hektoliternek számitotta, mint amennyit a bükköny valóban kitett. A tévesen kiszámitott suly alapul vételével állitotta ki a facturát a szállitott mennyiségről hektoliterekben és számitotta ki a vételárt, melyet a vevő ki is fizetett.

Mikor a hajó megérkezett, a vevő czég utánmérte a rakodmányt s természetesen kiderült, hogy az áru a facturált hektolitereknek körülbelül csak a felét teszi ki. Pedro mégis átvette a szállitmányt s nyomban tovább is adta, „Rosetti testvérek"-et pedig perbe fogta a különbözet visszatéritése iránt. Keresetét arra alapitja, hogy közte és az alperes közt érvényes adásvevési szerződés jött létre, körülbelül 100,000 kiló bükköny iránt, melynek árát ők nem suly szerint, hanem ürmérték szerint határozták meg, hektoliterenkint 9 pesetában.

Az alperes a szerződés semmisségét vitatja a következő okokból:

mert a felek nem-létező tárgy felett szerződtek; olyan bükköny nincsen, melynek hektoliterje csak 40—40½ kgr.-ot nyomna;

* Azaz egy hl. nem 40½ kgr.-ot, hanem 81 kgr.-ot nyomott.

mert az ár nem volt határozott (pretium certum); végül

mert ő az eladó, a dolog lényeges tulajdonságában tévedt, t. i. a bükköny sulyában, melyet tévesen számitott ki. A suly lényeges a bükönynél, ugymond, mert tudvalevő, hogy a nehezebb bükköny drágább, mint a könnyebb fajta. Error in substantia okából is kéri tehát a kereset elutasitását.

40. Jani könyvet adott el Jóskának s a vételárt hitelezte neki a következő hó elsejéig. Jóska pénzzavarában potom áron eladta a könyvet S. antiquariusnak. Jani látva azt, hogy a könyv árát nem veheti meg Jóskán, az antiquarius ellen akar fordulni.

Van-e valami keresete az utóbbi ellen?

S mit követelhet tőle: a könyv visszaadását vagy a könyv értékének megtéritését vagy legalább azt a különbözetet, amivel a könyv többet ér, mint amit az antiquarius adott érte?

Melyik keresetre gondolhatnánk legelébb?

41. Gazdag Pál a svábhegyi nyaralóját Kádár Imrének hagyományozta, másokat is megtisztelt kisebb hagyományokkal, általános örököséül pedig unokaöcscsét, Deli Pistát nevezte meg. A végrendelet záradéka az örökhagyónak azt a meghagyását foglalja magában, hogy amely tárgyat az egyik vagy másik hagyományos el nem fogadná, azt Kádár Imre kapja.

Történt azonban, hogy az örökhagyó a végrendelet tétele után a svábhegyi nyaralót eladta s a vételárt

takarékpénztárba tette saját nevére kiállitott betétkönyvecskére, melyet haláláig birtokában tartott.

Mit követelhet Kádár Imre a hagyatékból? Vagy nem követelhet semmit?

42. Péter már két esztendő óta átjárt volt a Pál beltelkén, midőn Pál léczkerités felállitásával egyszer csak elzárja az utat előle. Péter sommás visszahelyezést* kér. Az alperes azzal védekezik, hogy ő a szérüskertet, melyen a felperes átjár, végrehajtási árverésen minden szolgalomtól menten vette meg, tehát azon keresztül átjárást türni nem köteles, hanem joga van beltelkét bekeriteni.

Quid iuris?

43. Vig Bódog szentesi polgár nem volt se víg, se boldog. Szentesen mindenki tudta róla, hogy a csőd küszöbén áll. Tudta ezt Csuka Bálint uram is, aki egy 1000 forintos követelést vett meg tőle potom olcsón. De meg is járta vele. Képviselője, kit megbizott a követelés behajtásával, hűségesen eljárt ugyan megbizatásában, de — a pénzt elsikkasztotta. Ráadásul az időközben csődbe jutott Vig Bódog csődtömegének gondnoka Pauliana actióval támadta meg Csukát az 1000 forint visszatéritése iránt. Hiába hivatkozott Csuka arra, hogy egy krajczárt se látott az ezer forintból: a biróság elmarasztalta őt.

Helyesen itélt-e a biróság? Nem-e kellett volna Csuka Bálintot csak arra köteleznie, hogy a követelést

* = birtokinterdictum.

a csődtömegnek visszaengedményezze vagy hogy a sikkasztó ellen támadt követelését engedményezze a tömegnek?

44. Titius végrendelete igy hangzik:

„Házamat és földeimet Seius-ra hagyom."

A hagyatékban azonban készpénzt is találtak. Kit illet ez a római jog szerint s kit a magyar jog szerint?

45. Megállanak a következő ügyletek?

1. A hitelező magas kötbérl köt ki magának arra az esetre, ha az adós nem fizet a kellő időben s négyszem közt megegyez az adóssal, hogy emez majd csakugyan késedelmesen fizet.

2. Gábor eladja birtokát Lőrincznek. Számos tanu bizonyitja, hogy Gábort mindenki esztelennek tartotta, hogy az adásvevési szerződés megkötésekor is olyan magatartást tanusitott, melyből arra lehet következtetni, hogy elmeháborodott volt; a szakértő orvosok is elmebetegnek nyilvánitják őt. Ámde az adásvevési szerződés megkötésekor Gábor még nem állott gondnokság alatt.

3. Egy hirhedt rabló az erdőben utamat állja és pisztolyát reám fogva, a pénzemet kéri. Én adok neki. Ráruháztam a pénz tulajdonát?

4. Valaki pénzt csikar ki tőlem azzal a fenyegetéssel, hogy különben compromittáló czikket ir rólam az ujságban.

5. Egy őrült forgópisztolyt tartva kezében, lelövéssel fenyeget, ha nem irom alá az elémbe tett ajándékozási szerződést. Én aláirom.

6. Pétertől hegedüt vettem. Kisült, hogy a hegedü nem volt a Péteré.

7. Pálnak ajándékoztam a Péter tinóját, melyet a sajátomnak gondoltam. Pál a tinót már átvette. Érvényes az ajándékozás? S ha Péter utólag beleegyezését adja az ajándékozáshoz, a Pálé lesz-e a tinó?

8. A közadós a csőd tartama alatt eladja egyik követelését.

9. Aladár barátomtól levelet kaptam, melyben kijelenti, hogy a László adósságát átvállalja és kér, hogy Lászlónak engedjem el a tartozását. Megtörtént. Most tudtam meg, hogy a levelet László hamisitotta. Mit tartsunk az adósság elengedéséről?

10. Laczikának, a hat éves árvának kalapot vettem. Az övé lesz-e a kalap, ha gyámja nem tud erről?

11. Bálint, szorultságában, potom áron eladja ingóságait Jánosnak.

12. A kiskoru* Lajos, gyámja tudta nélkül ruhát varrat.

13. Önként aláirom az adás-vevési szerződést, de valósággal nem akarom az ügyletet.

14. A.-tól három darab részvényt vettem tőzsdei árban. Azt hittem, teljes értékü részvényeket vettem, holott a részvények mindegyike az alaptőke leszállitása következtében csak $^1/_6$ részvény értékét képviseli.

15. A. megragadja kezemet s gépiesen aláirat velem egy ajándékozási szerződést.

16. Lázár az unokaöcscsét akarta örökösévé tenni. Minthogy ennek nem volt testamentifactiója, kerülő utat

* A római jog szempontjából értsd: „serdületlen".

választott: átruházta vagyonát az öcscsre, fentartva az átruházott vagyonon haszonélvezeti jogát élte fogytáig.

17. Péter és Pál elcserélik belsőségeiket. A szerződés utolsó pontjában ezt olvassuk: a felek a jelen csereszerződést semmi czimen, még csalás czimén sem támadhatják meg.

18. A filius familias, hogy megkerülje a senatusconsultum Macedonianum-ot, megkéri barátját, a sui iuris Titiust, vegyen kölcsön Seiustól 500-ast s adja át neki (a filiusfamilias-nak) az összeget, ő (a filius familias) majd kezességet vállal mellette. Titius teljesiti barátja kérését, a filius familias kezesképen szerepel.

Mit tartsunk a kezességről?

19. András 200 forintot igér Mihálynak, ha ez meggyilkolja az András öcscsét.

20. Anna meghallotta, hogy Jóska megakarja verni a férjét. Tiz koronát ad Jóskának, hogy ne tegye.

46. A kun-szent-mártoni 642. sz. telekjegyzőkönyvben 235. hr. sz. alatt felvett ingatlan haszonélvezete életfogytiglan Zimankó Andrást illette. Zimankó e jogát átruházta Pór Mihályra, anélkül, hogy a felek a haszonélvezet tartamát megszabták volna.

Meddig illeti a haszonélvezet Pórt? S bekebeleztetheti-e haszonélvezeti jogát Pór?

47. Csupor István és Balázs Pál elcserélték belsőségeiket, de Balázs elmulasztotta a cserébe kapott ingatlant telekkönyvileg átiratni magára. Csupor is, Balázs is meghalt. Amannak örököse bizonyos Páva Mihály

lett, a Balázs vagyonát pedig fia, László, örökölte. Páva Mihály a telekkönyvi állapotra hivatkozva, perrel támadja meg a nevén álló belsőséget birtokló Balázs Lászlót az ingatlannak birtokába bocsátása iránt.

Hivatkozhatik-e Balázs László a fentemlitett cserére?

48. András a Szilvássy házától alig tiz lépésnyire helyezte el szalmakazalát és kukoriczaszárát. A községi biró figyelmeztette őt, hogy a törvényhatósági tűzrendészeti szabályrendelet ezt tiltja, sőt utasitotta, hogy a tűzveszélyes anyagot távolitsa el, — de eredmény nélkül. Másnap tüzet fogott az András szalmája, a tűz átterjedt a Szilvássy házára és elpusztitotta azt.

Köteles-e András a Szilvássy kárát megtériteni? Vagy csak birságot kell fizetnie amiatt, hogy a törvényhatósági tűzrendészeti szabályrendeletet megsértette?

49.* Egyik magyar fürdőhelyen történt. A fürdővendégek egyike, Z. nyugalmazott százados, az X. rendezte roulette-játékban nagy szerencsével játszott, elanynyira, hogy a bankot megbuktatta. A játék végén a százados halott volt; játék közben nagyfoku izgatottsága következtében szélhüdés érte. X. ez okból vonakodott a nyereményt kiszolgáltatni Z. örököseinek, mivel, ugymond, halott ember nem játszhatik, tehát nem is nyerhet. Joggal tette-e ezt? Az ugyan be nem bizonyitható, mely pillanatban érte el Z.-t a halál, de az összes jelenvoltaknak már a bank bukását megelőző utolsó perczek-

* Ihering: Civilrechtsfälle II.

ben feltünt a százados szoborhoz hasonló mozdulatlansága és merev tekintete. Az eset megoldásához a roulette-játék közelebbi ismerete nem szükséges; csak annyit jegyzünk meg, hogy a játék egyes huzásokból áll és a játékostól függ, hogy azt, amit az egyik huzásban nyer, behuzza-e vagy a legközelebbi huzásra mint uj betétet bennhagyja. Z. a rouge-on hagyta nyereményét, ugy hogy az minden huzás után megkétszereződött. Két kérdés döntendő el:

1. Határoz-e az, hogy Z. a bank bukásáig élt-e? Az örökösök tagadják ezt, minthogy a bank megbuktatása és az összes előző nyeremények csak folyományai a százados eredeti betétének. A játék további folytatásához ujabb-ujabb *akaratelhatározás* nem volt szükséges, hanem csak az, hogy a játékos a betétet és a nyereményt vissza ne vegye, azaz puszta *nem akarás*. Ugyanaz az eset, mint ha valaki pactum displicentiae vagy más feltétel mellett köt szerződést. Ilyenkor az akaratelhatározó-képesség csakis a szerződés megkötése pillanatában elengedhetetlen; hogy a képesség utóbb elvesz-e, az közömbös.

2. Ha az a körülmény, hogy Z. a bank bukásáig életben volt-e, csakugyan döntő volna, melyik felet terheli a bizonyitás? Az örökösöknek kell-e bizonyitaniok, hogy Z. a bank bukásáig *élt*, vagy a játékrendezőnek, hogy *nem élt?*

50. A mult heti vadászat alkalmával egy cserkészuton együtt haladtam Lajossal. Lajosnak megakadt a szeme értékes gyémántgyürümön. Elkéri tőlem, hogy

megnézze; én odaadom; Lajos megbotlik, kiejti kezéből a gyürüt, mely a mélységbe esik.

Megvehetem rajta a kárt? Micsoda actióm volna ellene?

51. A főadós a telket tartozik adni. A kezes azért áll jót, hogy az adós a telek haszonélvezetét adja. Érvényes ez a kezesség?

52. Paczal Gábor csurgói földbirtokos betért egyik előkelő fővárosi étterembe ebédelni. Fél foglyot rendelt, melynek ára az étlap szerint 80 fillér volt. Fizetésre kerülvén a dolog, a fizetőpinczér 1 korona 80 fillérbe számitotta a foglyot, hiába hivatkozott a vendég az étlapra. A fizetőpinczér előhozatta a többi étlapot, melyeken fél fogoly ára csakugyan 1 korona 80 fillérrel volt megjelölve; ezzel bebizonyitotta, hogy a kérdéses étlapon a „korona“ rovatban az 1-es véletlenül kimaradt. Különben is a vendég tudhatta volna, mondá a főpinczér, hogy olyan előkelő helyen fél fogoly ára nem lehet négy hatos, — a főváros valamennyi jobb vendéglőjében 1 korona 80 fillér fél fogolynak az ára.

Paczal ezért nagyon megharagudott. Ingerültségében vigyázatlanságból kiütött a piccoló kezéből egy vörösboros palaczkot. A vendéglős persze ennek a bornak étlap szerinti árát is követeli tőle.

Quid iuris?

53. A multkor a tengerparton járkálva, néhány csüllőt lőttem. A madarak a vizbe pottyantak s az ár

egy halászcsónak felé sodorta őket. A csónakban ülő halászok kifogták, s noha jól látták, hogy én lőttem a csüllőket, nem akarják kiadni.

Quid iuris?

Nem követtek el a halászok büntetendő cselekményt?

54. Lujza beszéli a következőket:

Nagynéném hagyatékában egy hozzám intézett levelet találtak, melyben nagynéném ezt irja:

„Kedves hugom! Babonás vagyok, megvallom. Végrendeletet nem teszek, hanem e levélben jelentem ki neked végakaratomat. Kivánságom az, hogy kis vagyonkám, mely 1200 korona készpénzből, ruha- és fehérnemüből, butoraimból s egyéb apróságokból áll, neked jusson. Nővéremnek, Bertának, ki legközelebbi törvényes örökösöm, nem szánok semmit. Őrizd meg e levelet, hogy neked végakaratom bizonyságául szolgáljon. Szerető nénéd N."

E levél egy nappal nagynéném halála előtt kelt, világos tehát, hogy nagynéném postára akarta adni, de a halál megelőzte ebben.

Kérdés: engem illet-e nagynéném örösége vagy Bertát?

55. Szomszédomtól a minap egy métermázsa buzát vettem kölcsön. Most látom, hogy a buza zsizsikes.

Kivánhat-e ő egészséges buzát tőlem, vagy meg kell elégednie zsizsikes buzával?

56. Öt esztendővel ezelőtt egy hordó érmelléki bort adtam kölcsön Gyulának. Mivel Gyula a bort mai napig sem adta vissza, bepereltem őt. Vajjon a biróság az érték megállapitásánál a bornak öt év előtti, vagy a perbebocsátkozás idejebeli, vagy az itélethozatal idejebeli értékét fogja tekinteni?

57. Aranyosi Dávid szőlőt vett Promontoron bizonyos Huber Antaltól. A szőlő alatt van a Körte Gábor pinczéje. Aranyosi csak a szerződés megkötése után vette észre a pinczét, s minthogy a telekkönyvben kitüntetve nincs, hogy a szőlő pinczejoggal volna terhelve, pert indit Körte Gábor ellen a pincze kiüritése és átengedése iránt.

Az alperes a per során előadja, hogy a pincze mostani helyén már 32 évet meghaladó idő óta fennáll, ugy hogy ő azt, ha más czimen nem, elbirtoklás utján megszerezte. De ő más czimre is hivatkozhatik. Tanukkal bizonyitja, hogy csak a szőlőmegváltás óta nem lehet a promontori hegységben másnak szőlője alatt a tulajdonos engedélye nélkül pinczét törni, és hogy ezelőtt a földesur taksafizetés mellett engedélyeket adott arra, hogy a földesuri rendelkezés alatt álló szőlők alatt is, melyeket mások birtokoltak, törhessenek pinczéket. Sőt a szőlődézsma megváltásakor a földesur kijelentette volt, hogy az addig fennállott pinczéket meghagyja, s minthogy az alperes pinczéje már akkor fennállott, ez a kijelentés erre is kiterjedt. Igaz, hogy a pinczejog mint teher a telekkönyvben kitüntetve nincs, de a telekkönyv csak a jóhiszemü szerzőt

védi,* már pedig a felperes, mikor a szőlőt Hubertől megvette, látta, hogy a szőlő alatt pincze van, vagy legalább látnia kellett volna. A tanuk vallomása szerint, ugymond, a földesur szőlőültetésre átengedett területek alatti pinczék törésére engedélyeket adott, ez a gyakorlat Promontoron általánossá vált és mindenki, aki szőlőt szerzett, tudta azt, hogy ott ez a gyakorlat.

Aranyosi ragaszkodik keresetéhez. Az alperesnek az elbirtoklásra alapitott kifogása szerinte meg nem áll, mert elbirtoklás utján csak két jog szerezhető meg: a tulajdonjog és a szolgalom. A pincze tulajdonát az alperes azért nem szerezhette meg, mert a szőlő ezelőtt a Huber Antal, illetőleg jogelődei tulajdonában volt, most pedig az övé — ezt az alperes sem vonja kétségbe, — már pedig a földtulajdon nemcsak a föld felületére terjed ki, hanem a földalatti részekre, tehát a pinczére is. A pincze azé, akié a földfelület, s ezelőtt is azoké volt, akiké a földfelület volt, külön tulajdonjog a pinczén fenn nem állhat, s a pincze egymagában el nem birtokolható. De nem szerzett az alperes olyan *szolgalmi jogot* sem, mely őt pincze tartására jogositaná, abból az egyszerü okból nem, mert „pinczejog", ilyen szolgalom nem létezik. Ami a földesur engedélyeit, kijelentéseit és a promontori gyakorlatot illeti, e kijelentések, engedélyek csak azt kötik, akitől eredtek. Ha az ő jogelődje, Huber Antal, eltürte azt, hogy Körte Gábor a szőlő alatt pinczét tartson, ezzel csak magát kötelezte, de nem a felperest, aki a szőlőt meg-

* A telekkönyvi jognak ez egyik sarkalatos elve.

vette tőle. Őt, a vevőt, csak két esetben kötné az eladónak az a ténye, hogy megtürte az alperes pinczéjét. Először: ha a pincze megtürésére a szőlő megvétele alkalmával kötelezte volna magát, ezt pedig az alperes sem állitja. Másodszor: ha az a „pinczejog“ idegen dologbeli jog volna, amely követi a dolgot az uj gazdához is. De ki hallott olyan dologbeli jogról, amelynek „pinczejog“ a neve?! Nem dologi jogról, hanem puszta obligationalis viszonyról van itt szó, helyésebben: volt itt szó; ezért nem került az alperes meseszerü „pinczejoga“ a telekkönyvbe.

Hogyan döntendő el az eset?

58. A szomszéd telke felé ablakot nyitottam házamon. Szomszédom az ablak befalazását követeli, mert ha nem, ugymond, deszkákat állit az ablak elé, hogy „világosabb“ legyen.

Joga van mindehhez?

59. Lajoska vidéki reáliskolai tanár tiz év óta X. fővárosi könyvkereskedőnél vásárolja könyveit. A könyvkereskedő, amint az általában szokás, az évi számlát január első napjaiban szokta volt elküldeni Lajoskának.

Tavaly karácsony táján a tanár ur fent járt Budapesten, s ez alkalommal betért a könyvkereskedésbe is, hogy számláját kifizesse. A könyvárus azonban Lajoska unszolása daczára vonakodott a számlát kiállitani. „Tudja tanár ur, ugymond, karácsony táján mennyire el vagyunk foglalva, ujév után, amint azt eddig tettem, majd elkül-

döm a számlát.“ Lajoska eltávozott. Lakásán már sürgöny várta, mely őt rögtön haza hivta.

Lajoska összecsomagolta holmiját s a legközelebbi vonattal haza utazott. De az éjjeli utazás végzetes volt rá. A vasuti kocsiban elszunnyadt, s amig aludt, a pénztárczáját ellopták. A pénztárczában volt az a százas is, melylyel a könyvárust ki akarta fizetni.

Ujév után megérkezik a könyvkereskedő számlája. Megtagadhatja-e Lajoska a fizetést?

60. Berényi földbirtokos egyik hitelezőjét, Vajda Samut, oly módon elégitette ki, hogy a még lábon álló termést eladta neki, s erre a helyszinén Vajda és két tanu jelenlétében kijelentette, hogy a termést ezennel átadja. Mielőtt az aratás ideje elérkezett, egy másik hitelező bekebeleztette a végrehajtási zálogjogot Berényi birtokára s ezzel a végrehajtási törvény értelmében a még lábon álló termésre is.

Kivánhatja-e Vajda Samu, hogy az őt illető termés a végrehajtási zálogjog alól felszabadittassék s az árverés alól kivétessék?

61. Nyitray örökségére igényt támaszt:

az örökhagyó boldogult nejének gyermeke, ki anyjának első (azaz: nem Nyitrayval kötött) házasságából származik;

az örökhagyó dédunokája és

testvére, mint legközelebbi rokon.

Kit, mi részben illet az örökség?

62. Birtokháboritás esetei a következők?

1. Valaki tiltakozásom daczára jogos ok nélkül behatol lakomba.

2. Lovaimat egyizben a Péter rétjén hagyom legelni.

3. Szomszédom meggátol buzám learatásában.

4. Másfél év óta járok át a Tamás beltelkén és udvarán. Most a tulajdonos önhatalmuan meggátol az átjárásban.

5. Szomszédom azzal fenyeget, hogy lelő, ha kertemben mutatkozom.

6. Péter falat emel és árkot ás a telkemen.

Hogyan áll a dolog, ha Péter azt hiszi, hogy a telek az övé?

7. Mari gyürüt lopott a gazdájától. Jancsi több izben erőszakkal el akarja venni tőle a gyürüt, hogy tulajdonosának visszaadja.

8. Valaki lepkét kerget a rétemen.

9. Jancsi általhajtja a marhát földemen, mert az országutat viz boritja. A marha sok kárt tesz a vetésekben.

10. Valaki temérdek követ dob a szomszéd szántóföldjére.

11. Péter be akar jönni a kapun. Én tiltakozom ez ellen. Péter félrelök, belép a kapun s általmegy udvaromon.

Amennyiben egyik vagy másik esetben birtokháboritást látunk, mi igénye támad a birtokában megháboritott félnek a háborító ellen, s minő jogorvoslattal élhet?

63. Tavaly nyáron leégett a Palotay Brunó háza. Palotay azonnal bejelentette a káresetet az „Oceán“ biztositó-társaságnál, mely házát tűz ellen biztositotta volt; de a társulat az általános biztositási feltételek 1. §-a alapján megtagadta a biztositási összeg kifizetését, mivel a kárt bebizonyithatólag a biztositott vétkes gondatlansága okozta. Erre Palotay levelet irt az Oceánnak, melyben azzal fenyegetődzött, hogy a társulatot meghurczolja az ujságban s a társulat állitólagos manipuláczióiról gyüjtött adatokat átadja az ügyészségnek, ha három nap alatt nem kapja meg a biztositási összeget. Az Oceán, bár jó hirnevét féltenie oka egyáltalában nem volt, e levél következtében hogy, hogy nem, kiegyezett a biztositottal bizonyos összegben.

A társulat ügyésze meg akarja támadni az egyezséget. Van-e kilátás sikerre?

64. „Tisztelt ügyvéd ur!

Van tudomása arról, hogy mult évi októberben Kányai sógoromtól haszonbérbe vettem a békási birtokot tizenkét esztendőre, a határos Hort pusztát pedig örök időre.

Nos, kevéssel az aratás előtt levelet kapok a sógortól, melyben azt irja, hogy visszavonja a haszonbéri szerződéseket, megtiltja, hogy learassak, s biztosit róla, hogy eddigi költségeimet és beruházásaimat megtériti nekem. Eljárását azzal menti sógorom, hogy zilált anyagi viszonyai miatt azon a ponton áll, hogy csődöt kérjen maga ellen, nem akarja tehát kitenni magát annak a gyanunak, hogy a haszonbérletekkel hitelezőit meg akarta

röviditeni. Mert mi türés-tagadás, ugymond, a két jószágot bizony nagyon olcsón adta ki nekem.

Engem végtelenül bosszantott a dolog, mert a haszonbér, melyet fizetek, csekélynek épen nem mondható, meg aztán sokat belefektettem már a két jószágba, különösen a horti sivó homokba, s nem tudom, csődbejutott embertől megkapnám-e csak költségeimet is. Ügyet se vetve hát Kányai levelére, learattam és szépen betakarittattam a termést.

A termésből kétszáz métermázsa buzát és a horti pusztán termett összes rozsot átengedtem Hajnal gabonakereskedőnek, kinek azt még a tavaszszal eladtam volt, amiről Kányai is tudott. De ime, amint a kereskedő a gabonát épen hajóra akarja rakni, ott terem a sógor néhány emberével, s meggátolja a gabona elszállitását. A gabona most Kányai birtokában van.

Képzelheti ügyvéd ur, mennyire restelem a dolgot a kereskedő előtt!

Kérem Hajnal nevében is, tegye meg a szükséges lépéseket rögtön, hogy visszakapjuk a gabonát. Kiváló tisztelettel, Asztalos Konrád s. k."

Ezt irta Asztalos Konrád az ügyvédjének.

Az ügyvéd kivitte azt, hogy Hajnal visszakapta a buzát, de Kányai, hivatkozva arra, hogy ő a termés betakaritását, azaz perceptióját, megtiltotta Asztalosnak, hogy tehát Asztalos nem szerezte meg a termény tulajdonát, most tulajdoni pert (rei vindicatiót) indit ugy Hajnal, mint Asztalos ellen a gabona kiszolgáltatása iránt. Az a kérdés, hogy e kereset ellenében megvédheti-e az ügyvéd clienseit?

65. Győri Marczelnek a minap négyezer koronát adtam kölcsön. Gyanitottam, hogy Marczel ismét valami vállalatba akar fogni, s ismerve őt mint ügyes üzletembert, kamat helyett kikötöttem magamnak tizenöt százalékát annak az üzleti nyereségnek, melyre Győri a kölcsönvett tőkével esetleg szert fog tenni.

Kérdések:

1. Micsoda jogviszony fekszik előttünk: kölcsön vagy társasági szerződés, vagy valami innominát szerződés?

2. Nem uzsoraügylet ez, tekintve, hogy az üzleti nyereségnek tizenöt százalékát kötöttem ki magamnak?

3. Ha Győri belebukik a vállalatba, osztozom én a veszteségben, ugy hogy esetleg elveszitem a kölcsönadott négyezer koronát is?

4. Ha Győri valami véletlen következtében elvesztené a pénzt, pl. ellopnák tőle, kinek a kára volna ez: az én károm vagy Győrié, vagy mindkettőnké, s ez utóbbi esetben milyen arányban ér bennünket a kár?

66. Timár Antal négyezer koronával tartozott Emődy Anna asszonyságnak. Az agg Anna egyizben a következő nyilatkozatot tette Timárné előtt:

> „A négyezer koronát, melylyel tartoztok, nektek ajándékozom, hiszen nincs nekem senkim, akiről gondoskodnom kellene.“

Timárék több izben kérték Annát, ismételje ajándékozási igéretét s adja vissza nekik az adóslevelet, de nem tudták őt rávenni erre. Anna nemsokára meghalt,

s minthogy Timár vonakodott a négyezer koronát megfizetni, Anna örököse az adóslevél alapján beperelte őt. Elmarasztalandó az alperes?

67. Péter magához vette elszegényedett bátyját, s már két évig tartotta, midőn bátyjára nagy örökség szállott. Követelhet-e bátyjától valamit a két évi tartás fejében?

68. Hurka Bálint fővárosi hentes eladta csömöri-uti házát Polgár Aladárnak 160,000 koronáért. A vételár meghatározásának alapjául a házbérjövedelem szolgált, mely Hurka kimutatása szerint évi 8000 koronát tett ki, 5 százalékkal tőkésitve tehát 160,000 korona tőkének felelt meg.

Hurka uram azonban magasabb lakbéreket vallott be, mint a minőket húzott a lakóktól. Valósággal a házbérjövedelem csak 7750 koronára rúgott akkor, mikor Hurka a házat eladta, pedig valamennyi lakás ki volt adva. A vevő számitása szerint tehát 5000 korona erejéig kárositotta meg őt az eladó, mert a bevallott és a valóságos házbér közt mutatkozó különbözet 5000 korona tőkének felel meg. Polgár ugy látja, a csalás (dolus malus) delictumának valamennyi eleme megvan az eladó eljárásában: valótlanságot állitott, s őt ilyen módon megtévesztve, rábirta oly ügylet megkötésére, amely rá nézve hátrányos. Meginditja tehát Hurka ellen az emti actiót 5000 korona kár megtéritése iránt.

Áz alperes beismeri, hogy tudva hamis kimutatást készitett a házbérekről. Nem tagadja, hogy ha e furfang-

hoz nem folyamodik, Polgár nem adott volna 160,000 koronát a házért. De határozottan tiltakozik a csalás vádja ellen azért, mert az ügylet nemcsak hogy nincs a vevő hátrányára, hanem épen előnyére válik. Ugyanis szakértők a házat 170,000 koronára becsülik; és felperes mindjárt az első negyedben drágábban adta ki a lakásokat az előző negyedhez képest, ugy hogy a ház meghozza nemcsak az öt százalékot, hanem a hatot is.

Egyébiránt a kereset — igy folytatja az alperes — a maga helyes minősitése szerint nem a de dolo actiót helyettesitő actio emti, aminek felperes czimezi, hanem az actis quanti minoris. Mert mit kér a felperes? A vételárnak 5000 koronával való leszállitását, — erre a czélra pedig az actio quanti minoris szolgál. Nos, tudvalevő, hogy a quanti minoris actióval a vételárnak olyan arányban való leszállitását kivánhatjuk, amilyen az arány az ép áru és a hibás áru értéke közt. Ámde ő kimutatta, hogy a ház még többet ér, mint amit a vevő fizetett érte. Nem érti, mi czimen követeli a felperes a vételár leszállitását. Kéri a kereset elutasitását.

Hogyan döntünk ebben az esetben?

69. Egy vasutépitő munkás a pálya épitése közben egy pénzzel teli fazékra bukkan. A leletre Kasza József és Kasza Katalin férj. Szita Mátyásné tartanak igényt, mint néhai Kasza János egyedüli ivadékai. Nem egy tanuval tudnák bizonyitani, mondják, hogy a talált kincs egyik ősüktől, Kasza Jánostól származik. Kasza János ugyanis, mikor neszét vette, hogy a szegény legények legközelebb hozzá fognak ellátogatni,

százötven tallért kitevő készpénzét kertjében elásta. A zsiványok csakugyan még aznap este megjelentek a János házában, s minthogy kevés pénzt kaptak, megölték Kasza Jánost is, meg a feleségét is. Történt ez mintegy harminczöt esztendővel ezelőtt. Az öreg Kasza legidősebbik fiával közölte volt azt, hogy a pénzt a kertben elásta, de a helyet nem jelölte meg. Kutatta a kincset a fiu; kutatta az unoka, de mindhiába.

A fazékban csakugyan százötven darab ezüst tallért találtak; és bebizonyitható, hogy a hely, ahol a pénzzel telt edény el volt rejtve, valaha a Kasza János kertjéhez tartozott, s e kert a kisajátitás előtt legutóbb a leletet igénylők, t. i. Kasza József és Kasza Katalin tulajdona volt.

Feltéve, hogy Kasza József és Kasza Katalin kimutatják, hogy néhai Kasza Jánosnak örökébe szálltak, s hogy más örökös nem él, megilleti-e őket a lelet?

70. A.-t azzal bizom meg, hogy adja el egyik házamat. A. eladja a házat B.-nek.

Tekintve, hogy a római jog a magánjogi képviseletet elvben tagadja, kérdés:

a) van-e B.-nek keresete ellenem a ház átadására s az eladásból folyó egyéb kötelezettségek betöltésére?

b) van-e nekem keresetem B. ellen a vételár megfizetésére?

71. Ismerősöm, Kék Gusztáv, jó szolgálatot tett nekem, melyért jutalmazni akartam őt. Levélben felszólitottam, mondaná meg őszintén, mit akar inkább: száz

darab finom Havanna-szivart vagy a szivarok értékét? Ő azt válaszolta, hogy tetszésemre bizza a dolgot. Elküldtem hát neki az inasom által a száz darab szivart, Kék Gusztáv azonban visszautasitotta a küldeményt azzal, hogy meggondolta a dolgot, inkább pénzt kér. Ugy ám, csakhogy az inasom visszajövet véletlenül kiejtette kezéből a szivarskatulyát, mely egy kocsi kerekei alá került s a szivar mind összetörött.

Köteles vagyok én ilyen körülmények közt a pénzt megküldeni Kék Gusztávnak?

72. Balázs Pálnak két gyermeke volt: egy fia, Szabolcs, meg egy leánya, Irma. Irmát tekintélyes hozomány adásával kielégitvén, végrendeletében az apa a hat éves Szabolcsra hagyta egész vagyonát, s arra az esetre, ha Szabolcs serdületlen korában halna el, a fiu örökösének Porkoláb Mihályt nevezte meg.

Az apai örökség, mely mind szerzeményi vagyon volt, 30,000 forintra rúgott. A kis Szabolcs e vagyonnal apja szerencséjét is örökölte. A gyám igen előnyösen helyezte el a kiskoru tőkéjét és ujabb örökség is szállott a fiura, ugy hogy az apai örökség csakhamar megkétszereződött. De a végzet ugy rendelte, hogy a fiu ne sokáig élvezze e vagyont. Szabolcs tizenegy éves korában meghalt.

Kérdés, mi illeti Pokolábot a fiu hagyatékából? Vagy talán megilleti az egész?

Irma, mint öcscsének legközelebbi törvényes örököse, igényt tarthat-e valamire a hagyatékból?

73. Halász Tivadar abban a hiszemben, hogy Dobozy Eleknek a *dévaványai* birtoka eladó, kijelentette Dobozy meghatalmazottja, Dr. Szántó ügyvéd előtt, hogy a dévaványai birtokot a megszabott áron megveszi, s foglalóul mindjárt le is fizetett 3000 koronát. Az ügyvéd elkérte megbizójától az eladó birtokra vonatkozó adatokat, de megbizója nem a dévaványai birtokra, hanem a füzes-gyarmati 913. számu telekjegyzőkönyvben foglalt birtokára vonatkozó adatokat küldte meg, u. m. a telekkönyvi kivonatot, a térképet, az adóbirtokivet, a vizszabályozási birtokivet és egy haszonbéri szerződést. Most vette észre az ügyvéd a tévedést: nem a dévaványai, hanem a füzes-gyarmati birtok eladásával bizta őt meg Dobozy. De nem szólt erről sem Halásznak, sem megbizójának, hanem egyszerüen közölte a fentebbi adatokat Halászszal.

Halász nem volt hajlandó a távol eső füzes-gyarmati birtokot megvenni, visszakérte tehát a foglalót, s minthogy Dobozy vonakodott a foglalót visszaadni, beperelte őt az adás-vevési szerződés érvénytelenitése és a foglaló visszatéritése iránt.

Quid iuris?

74. Olaszország egyik városkája volt szinhelye az alábbi esetnek.

Z. Adelina ablakából kirepült egy papagály. Nehányan a járó-kelők közül utána iramodtak a papagálynak, hogy visszahozzák azt szép tulajdonosnőjének, de a kisasszony kiszólott az ablakon: „hagyjanak békét a szegény állatnak, — mondá — hadd élvezze szabadságát.“ A ház-

belieknek elmondta Adelina, hogy a papagályt egyik tisztelőjétől kapta, de a madár rikácsolása annyira felizgatja idegeit, hogy elhatározta, hogy kiereszti. Különben is sajnálja fogságban tartani s el sem fogadta volna, ha nem tartott volna attól, hogy a visszautasitással megsérti barátját. Kommentárként csak annyit jegyzünk meg, hogy Adelina kisasszony kissé exaltált hölgy volt.

A papagály a G. kertjébe szállott, hol csakhamar a kertész foglyává lett. Adelina értesülvén az esetről, felkereste a kertészt és kérve-kérte őt, bocsássa szabadon a madarat. S a durva kertész már-már hajlandó volt teljesiteni a szép ajkak kérését, de ime, egyszerre előáll egy nagybajuszu ur s erélyesen tiltakozik a kis fogoly kiszabaditása ellen.

A dolog prózai fordulatot vett. A nagybajuszu ur elmondta, hogy Filippo, aki azonos volt Adelina imádójával, egyéb alkalmas tárgy hiányában, negyven lirányi tartozása fejében, a papagályt néhány nappal ezelőtt zálogba adta neki. A papagály egyszerre csak eltünt. Ő mindjárt Filippót vette gyanuba s ime nem csalódott. Zálogjoga alapján követeli tehát a papagályt.

A kertész azonban vonakodott kiadni a madarat. Erre a nagybajuszu ur beperelte őt.

Az alperes azzal vágott vissza, hogy a felperesnek nem őt kellett volna perelnie, hanem az ő gazdáját, mert nem ő a tulajdonosa a papagálynak, hanem a gazdája, akinek a kertjébe repült a madár s akinek a fáján ő elfogta. Téve-tagadva, hogy ő szerezte meg a papagály tulajdonát, a felperest ebben az esetben is el kell utasitani keresetével, mert zálogjoga, melyet ő (az

alperes) egyébiránt tagadásba vesz, megszünt. Z. Adelina kisasszony ugyanis a papagályt, melyet ajándékul kapott lovagjától, derelinquálta. A papagály ezzel uratlan dologgá vált, melyet ő (az alperes), helyesebben az ő személye közvetitésével gazdája elfoglalt (occupált). Ámde a foglalás (occupatio) eredeti szerzésmód, melyre az ismeretes tétel: „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet“, nem alkalmazható. Csak a jogutódlásra áll az a szabály, hogy az előd joga az utódra a maga hiányaival, fogyatkozásaival száll át; az eredeti módon szerzőhöz a dolgot, — minthogy ő jogát nem a más joga alapján, hanem az előd jogától függetlenül szerzi meg — a dolgon nyugvó terhek, a dolgot terhelő idegen dologbeli jogok, pl. a zálogjog, nem követik. Ő tehát a papagályt a felperes zálogjogától menten szerezte meg gazdája számára; s a felperes egyedül Filippót vonhatja kérdőre. Kéri a kereset elutasitását.

A biróság félretéve az alperes védekezését, kötelezte őt a papagály kiszolgáltatására, nemkülönben a perköltség megfizetésére. A felperes helyesen inditotta keresetét a kertész ellen, mondja az itélet indokolása, mert nem igaz, hogy ő a papagály tulajdonát nem magának, hanem gazdájának szerezte meg. Az uratlan dolog tulajdonát occupatióval, azaz oly módon szerezzük meg, hogy a dolgot birtokunkba veszszük. De birtokunkban van-e a madár, mely fánkra ül, mely fánkon fészket rak? Ki merne ilyet állitani? Az occupálja a madarat, tehát csak az szerzi meg annak tulajdonát, aki elfogja. Világosan mondja ezt az Inst. II. 1. 14. §-a:

Apium quoque natura fera est. Itaque quae in arbore tua consederint, antequam a te alveo includantur, non magis tuae esse intelleguntur, quam *volucres, quae in tua arbore nidum fecerint:* ideoque si alius eas incluserit, is earum dominus erit . . .

A kereset érdemét illetőleg a biróság Adelina kisasszonynak azt a tényét, hogy a papagályt kieresztette az ablakon, nem derelictiónak, hanem a iactus missilium-hoz hasonló in incertam personam traditiónak minősitette azért, mert, miként az itélet indokolása mondja, Adelina gondolhatta, hogy a papagályt, melyet többek szeme láttára eresztett ki az ablakon, előbb-utóbb elfogja valaki. A traditió származékos szerzésmód, melynek szabálya az, hogy „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet"; következésképen az alperes zálogjoggal terhelten szerezte meg a papagály tulajdonát, annak átadását tehát joggal követeli tőle a felperes, zálogjogára hivatkozva.

Helyesen itélt a biróság?

75. Körtvélyessy öt esztendőre bérbeadta nagyfalusi házát a hozzátartozó gazdasági épületekkel és kerttel együtt Fehér Antalnak. A következő évben a bérlőnek más vidékre kellett költöznie, ezért a házat és tartozmányait a hátralevő négy esztendőre albérbe adta az odavaló postamesternek, Vadas Kornélnak. Vadasnak azonban már egy év mulva ki kellett költöznie a házból s más, jóval drágább lakást kellett bérelnie. Körtvélyessy, a háztulajdonos, ugyanis időközben eladta

házát bizonyos Pintér nevü egyénnek, aki Vadas ellen pert inditott a lakás kiüritése iránt s a pert meg is nyerte.

Vadas kártéritést kiván Fehér Antaltól, kitől mint főbérlőtől a házat albérbe vette. Fehér azonban minden felelősséget elhárit magáról, mert őt gondatlanság egyáltalában nem terheli.

Quid iuris?

76. Som Imre és neje egyetemleges kötelezettséggel 10,000 forintnyi kölcsönt vettek fel a debreczeni ev. református kollégium pénztárából. Som Imre halála után ennek fia, Béla, ki apjának egyedüli örököse lett, az összeget megfizette a kollégiumnak, mire a kollégium a követelést engedményezte Som Bélának. Ez az engedmény alapján visszkeresetet indit mostohaanyja, özv. Som Imréné ellen, 5000 forint tőke és kamata megfizetése iránt.

Helyt adunk keresetének?

77. Nagy Barnabás aradi bornagykereskedő állandó üzleti összeköttetésbe szándékozott lépni Pálinkás Mihály ó-budai korcsmárossal. Levelet irt közös ismerősüknek, Lábatlan végrehajtónak, hogy tájékoztassa Pálinkás Mihály vagyoni viszonyai felől. Lábatlan jobb tudomása ellenére a legkedvezőbb szinben tüntette fel a korcsmáros vagyoni helyzetét.

Nagy Barnabás három hordó bort küldött a korcsmárosnak. De csakhamar megtudta a valót, hogy Pálinkásnak semmije sincs s hogy a követelését nem veheti meg rajta. Beperelte tehát a végrehajtót kártérités iránt.

Az alperes a kereset elutasitását kéri, mert annak semmi jogczime nincs. Ő akkor, mikor Nagy Barnabás levelére válaszolt, nem akart obligót vállalni a tekintetben, hogy a korcsmáros fizetésképes. Nagy Barnabás sem azzal a czélzattal intézte levelét hozzá, hogy jótálljon az adósért, hanem puszta szivességre akarta őt felkérni. Csalásnak sem minősithető eljárása, mert hiszen a hátrányos jogügyletet nem ő kötötte meg a felperessel, hanem Pálinkás Mihály. Kártéritésre ilyen hamis informáczió miatt csak akkor volna kötelezhető, ha iparszerüleg foglalkoznék értesitések adásával, vagy ha mint kereskedő a felperessel állandó üzleti összeköttetésben állana, vagy végül, ha garancziát vállalt volna.

Mi az eset eldöntése?

78. Egy záloghitelező, A., pignoraticia in rem actiót indit egy rangban őt követő záloghitelező, B., ellen a végből, hogy emez a zálogtárgyat engedje át neki, mint előzőnek. Felhozhatja B. A. ellenében, hogy az A. követelése, melynek biztositására a zálogot kapta, elévült?

79. Róka Menyhért földbirtokos 1899-ben öt holdnyi erdőt adott el Szénási Áron fakereskedőnek 3000 forintért. Hogy félre ne érts bennünket, kedves olvasó, megjegyezzük, hogy Szénási csak a faállományt vette meg, mig a talaj az eladó tulajdonában maradt.

A vevő 1500 forintot azonnal lefizetett, a többi 1500 forintot 1900. évi május 1-re igérte, mikorra a fa vágható koruvá lesz. Róka a vevő jelenlétében meg-

rovátkoltatta az eladott fákat és kijelentette, hogy átadottaknak tekinti azokat.

Kis idő mulva megtudta Szénási, hogy Róka az erdőt ujra eladta egy sziléziai fakereskedőnek, ki a fát már el is szállittatta a legközelebbi vasuti állomásra. Még idejekorán meginditotta a fakereskedő ellen a rei vindicatiót, fentartva magának a jogot, hogy Róka ellen megtegye a feljelentést az ügyészségnél.

Az alperes azzal vág vissza, hogy Szénási a fatörzsek tulajdonát nem szerezte meg, mivel még át nem vette a fatörzseket. Hivatkozik e tekintetben a Dig. XVIII. k. 6. t. 1. l. 2. §-ára:

> Si dolium signatum sit ab emptore, Trebatius ait traditum id videri; Labeo contra, *quod et verum est:* magis enim ne summutetur, signari solere, quam ut traditum videatur.

Róka eljárását kétségkivül kárhoztatni kell, delictum az, mely őt a felperessel szemben kártéritésre kötelezi. De ettől függetlenül kell elbirálnunk azt, ugymond, ki a fa tulajdonosa. A tulajdonos pedig, amint kimutatta, nem a felperes, hanem ő, mivel a fát nemcsak megvette Rókától, hanem emez a fát át is adta neki. Kéri a kereset elutasitását.

Szénási annál inkább ragaszkodik keresetéhez, mivel Róka eladósodott ember, kin aligha vehetné meg kárát. A fatörzsek az övéi, mondja, mert megvette s az eladó átadta azokat. A l. 1. §. 2. cit. mit sem bizonyit, hiszen ez a fragmentum hordókról s nem szálfákról beszél. De igenis mellette szól a l. 15. (14.) §. 1. cod., hol ezt olvassuk:

Materia empta si furto perisset, postquam tradita esset, emptoris esse periculo respondit, si minus, venditoris: *videri autem trabes traditas, quas emptor signasset.*

Az alperes azt állitja, hogy Róka a fákat nem adta át neki (a felperesnek). De hát ha az erdő fája még nem vágható koru, mi többet kiván még az alperes a traditióhoz, mint azt, ami megtörtént: az egyes fatörzsek megrovátkolását és az átadás szóbeli kijelentését?

Kinek van igaza?

80. Kelemen Dávid budapesti gabnakereskedő buzát szállitott a fővárosba dereglyén, melynek vontatására az „Ilka“ nevü gőzöst bérelte ki. Az „Ilka“ személyzetének gondatlansága következtében az uszályhajó összeütközött egy gőzhajóval és elsülyedt.

Pintér beperelte az „Ilka“ tulajdonosát kártéritésért. Az alperes a kereset elutasitását kéri, mert a bérbeadó (locator rei), ugymond, nem felelős a véletlenért (casusért), már pedig embereinek culpája rá nézve nem egyéb, mint casus.

81. Dobozy bűnös viszonyt folytatott Majorosnéval. Hogy a nőt férje elhagyására birja, kölcsön adott neki 2000 koronát, az összeg visszaadását csak arra az esetre kötvén ki, ha a nő nem volna hajlandó Amerikába vitorlázni vele. A menyecske csakugyan cserbenhagyta a csábitót.

Visszakövetelheti-e ez a kölcsönt?

82. Sós Ádám tűzkár ellen biztosittatta ingóságait a sz . . . . i általános biztositó társaság által. Azonban a bizositási ajánlatban szándékosan elmulasztott bevallani egy-két olyan körülményt, melyek a tűzveszélyességre nézve befolyással birnak, s ez okból a társulat előfordult tüzeset alkalmával megtagadta a kártéritési összeg kifizetését. Az általános biztositási feltételek 15-ik szakasza ugyanis ékes magyarsággal igy szól:

„Ha az ajánlatba valótlan vagy hamis adatok iktattattak, ha *oly körülmények megemlitése, melyek a biztositás megitélésére nézve befolyást gyakorolhattak volna, elmulasztatott*, ha a biztositott a 8. §-ban eléje szabott kötelességek valamelyikét nem teljesiti tökéletesen, vagy ha a társulat, vagy ennek meghatalmazottja által a 10. §. értelmében kivánt okmányok vagy egyéb bizonylatok szolgáltatását elmulasztja, ha ugyanő a társulatot vagy ennek meghatalmazottját a kárt és annak okát illetőleg hamis adatokkal félrevezetni iparkodott, vagy ha a 13. §. kivánalma ellen valamely meg nem engedett adatszolgáltatással vagy elhallgatással vét, avagy végre, ha a biztositási okmányban különös föltételképen kikötött elővigyázati rendszabályok valamelyikét nem foganatositotta, vagy valamely különös föltételt nem teljesitett: a biztositott minden kártéritési igénye elenyészik és pedig az illető káreset által érdekelve lévő összes biztositásokra nézve.“

Sós Ádám beperelte a biztositó társaságot. A per során kiderült, hogy nehány héttel azelőtt Sósnál járt a társulat egyik meghatalmazottja a biztositott tárgyak

megszemlélése végett, amihez a társulatnak az általános biztositási feltételek 5. §-a szerint joga van. Ez a meghatalmazott meggyőződött róla, hogy a tűzveszély nagy, és közölte is ezt a körülményt a társulattal. A társulat ennek daczára elfogadta Sóstól a később lejárt dijrészletet.

Sós a társulat eljárását oly concludens ténynek tekinti, amelyből arra lehet következtetni, hogy a biztositó a biztositási szerződést az ajánlat hiányossága daczára fenn akarta tartani. Kéri tehát az alperest a biztositási összeg megfizetésére kötelezni.

A társulat ügyésze a keresetet feltétlenül elutasitandónak tartja.

Kijelenti, hogy a legutóbbi dijrészlet elfogadása tévedésből történt, s a társaság hajlandó is az összeget visszatériteni Sósnak. E kijelentést azonban csak a biztositó társaság erkölcsi reputácziója érdekében teszi, mert jól tudja, hogy a biróság a tévedést menthetetlennek, s ez okból figyelembe nem vehetőnek fogja tartani. Abból indul tehát ki, hogy ügyfele a dijrészletet abban a tudatban fogadta el, hogy a szerződés az általános biztositási feltételek 15. §-a értelmében hatályát vesztette.

A felperes ebből azt olvassa ki, ugymond, hogy a társulat a biztositási szerződést fenn akarta tartani. Jogi képtelenség. Az általános biztositási feltételek idézett §-a szerint a biztositó társaság kártéritési kötelezettsége önmagától megszünt, azaz a szerződés ipso iure semmivé lett. Ezt a semmivé lett kötelezettséget, ezt a megsemmisült szerződést nem keltheti életre a kötelezettnek jóváhagyása, mert nem engedi a regula Catoniana (quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis con-

valescere). Igaz, hogy a társaság az utolsó dijrészletet jogtalanul vette fel a felperestől, de hiszen azt visszatériteni kész is, s a felperes igénye csakis a dijrészlet visszafizetésére terjed; neki nem a szerződés betöltését, hanem sine causa condictióval az utolsó dijrészlet visszafizetését kellett volna követelnie.

Mondhatná valaki, igy folytatja az ügyvéd, hogy a biztositó dolose járt el, mikor az utolsó dijrészletet felvette a biztositottól, dolusából pedig jogot senki sem származtathat. Igaz; de ebből csak az következnék, hogy a dijrészletet meg nem tarthatja, nem pedig az, hogy a szerződés továbbra is köti őt. S végre is, a felperes eljátszotta ahhoz való jogát, hogy ellenfelét dolus-szal vádolja, mikor ő maga is csalárd módon járt el akkor, midőn a biztositási ajánlatban fontos körülményeket elhallgatott. Két szembenálló dolus compenzálja egymást, mint azt szépen mondja a Dig. XLIV. k. 4. t. 4. l. 13. §-a:

„Labeo . . . . ait iniquum esse communem malitiam petitori quidem praemio esse, ei vero, cum quo ageretur, poenae esse, cum longe aequum sit ex eo, quod perfide gestum est, actorem nihil consequi.“

Mi az eset megfejtése?

83. Péter egyetértve testvéreivel, szinleg visszautasitott egy örökséget testvérei javára.

Követelheti most ezektől azt, hogy örökösödési jogát ismerjék el?

84. Beretvás István pomázi lakos fogatával megszállott özvegy Kupáné ó-budai vendéglőjében. Kocsisa a lovakat az udvar egy félreeső sarkába állitotta, azután magukra hagyva, betért a korcsmába. A lovak a közeli kuthoz férve, az egyik közülök a kutra lépett, a takaródeszkák a ló sulya alatt eltörtek, s a szegény pára a kutba esett és megfult.

Beretvás kártéritést követel a vendéglőstől.

Özvegy Kupáné ügyvédje a kereset elutasitását kéri. Tanukkal bizonyitja, hogy az alperes kocsiszine 48, udvara pedig 170 négyszögölnél nagyobb terjedelmü, s hogy akkor, a mikor Beretvás betért a fogadóba, a kocsiszinben csak három, az udvarban pedig csak egy szekér állott. Tehát nem volt szükség arra, hogy a kocsis a lovak etetéséül épen az udvarnak azt a félreeső sarkát válaszsza, ahol a kut van s a melyet szekerek és lovak elhelyezésére használni nem szoktak. S ha már ezt tette, nem lett volna szabad a lovakat teljesen magukra hagynia. Az sem róható fel az alperesnek, hogy a kut deszkái nem birták el a lovat, mert hiszen a deszkák nem lósulyra, hanem embersulyra voltak alkalmazva. A gondatlanság nem őt, hanem Beretvás kocsisát terheli, kinek a lovakra felügyelni amugy is hivatásszerü kötelessége.

Igaza van-e az ügyvédnek?

85.* Bogdán dunavarsányi földbirtokos az alábbi levelet intézte fővárosi ügyvédjéhez.

* Helwig: Civillrechtsfälle 58.

„Tisztelt ügyvéd ur!

Folyó évi május 15-én bizonyos Halasi nevü ügynök járt nálam s több perzsa szőnyeget ajánlott nekem megvételre. Én kijelentettem, hogy nem veszek tőle. Erre azt az ajánlatot tette, hogy az egyik nagy szőnyeget, melyért 420 koronát kért, az ebédlőmben hagyja, junius végén majd ujra eljön, s ha a szőnyeget megakarom tartani, fizessem meg az árát akkor, ha nem akarom, ő visszaviszi. Elfogadtam az ajánlatot, csakhogy ezt a tolakodót lerázzam nyakamról.

Tegnap történt, hogy a szobalány ügyetlensége következtében leesett a petroleumlámpa és felrobbant. Szobatüz támadt, s a szőnyeg kiégett. Azonnal közöltem az esetet Halasival és rendelkezésére bocsátottam a szőnyeget. Halasi a szőnyeg árát kéri, minthogy ő kiégett szőnyeget nem használhat; én annál inkább köteles vagyok a vételárt megfizetni, ugymond, mivel amint magam irtam, a tüzet szobalányom ügyetlensége okozta, a szobalányomért pedig én vagyok felelős.

Kérem szives tanácsát.

Tisztelettel Bogdán, s. k."

Köteles-e Bogdán a szőnyeg árát megfizetni?

86. A. nagyközség már emlékezetet meghaladó idő óta a Dongó Pál rétjén keresztül vezeti el az eső- és mosadékvizet a Kőrösbe. A viz elvezetésére árok szolgál, mely arról nevezetes, hogy azt még nem tisztogatták soha. Az árok felső része eliszaposodott, ennek következtében a csatornaviz esése nagyobb lett, a viz sebessége pedig fokozódott. A sebes viz az ároknak a

Dongó rétjére eső részében egy kanyarulatnál alámosta a partot, ugy hogy a támaszát vesztett part több helyen beszakadt.

Dongó a régi állapot visszaállitását és kára megtéritését követeli a községtől.

Jogos-e követelése?

87. Özvegy Szentpályné végrendelete igy hangzik:

„Vagyonom felét egyetlen fiamra, Szentpály Zsigmondra hagyom; vagyonom másik felére fiamnak törvényes házasságából netalán születendő gyermekeit nevezem meg örökösöknek.“

Szentpály Zsigmondnak, anyja halála után másfél esztendő mulva, leánya született. Kérdés:

a) Érvényes a végrendelet?

b) Feltéve, hogy a végrendelet érvényes: nem támadhatja azt meg Szentpály Zsigmond vagy az örökhagyónak még életben levő atyja?

c) Tegyük fel, hogy a végrendelet megáll. Ebben az esetben Szentpály Zsigmondnak ujszülött leánya felerészben lesz nagyanyjának örököse? vagy kisebb részben s mi részben? vagy nem lesz egyáltalában örököse? s ha az utóbbi esetek valamelyike áll be, kire száll a hagyaték megürült része?

88. Sipos Gyurka a minap megállit az utczán, s kérdi tőlem, mi a véleményem a következő esetről. Az apró hirdetések közt olvastam, ugymond, hogy három olajfestmény olcsó áron eladó. Elmentem a megjelölt helyre, s az elárusitóban régi ismerősömet, Venczel

Pált ismertem fel. A képek megtetszettek; mind a három idill-kép volt Verő Gézától. Örömmel kijelentettem, hogy az egyiket megveszem; s tekintve, hogy a képek egyforma nagyságuak és egyáruak is voltak, Palira biztam a választást, küldje el azt — mondom — amelyiktől legkönnyebben válik meg, mert tudtam, hogy csak szorult helyzete vitte rá a képek eladására. Pali nevetett, s megigérte, hogy másnap elküldi az egyiket lakásomra.

Másnap reggel tűz támadt Paliék házában, s mind a három kép odaégett. Megjegyzem, hogy a képek nem voltak biztositva s én ezt tudtam.

Kérdés:

a) Meg kell-e fizetnem a kép árát? Én ugy hiszem — mondja Sipos, aki maga is tanult egy kis jogot, — hogy nem, mert az a tétel, hogy a veszélyt a vevő viseli az adásvevés perfectiójától kezdve, csak egyedi dolgok vételére áll, nem pedig a generikus vételre, aminő ez.

b) Tekintve, hogy a kép nézetem szerint többet ért, mint amit érte igértem, kivánhatom-e, hogy a többletet mint elmaradt nyereséget (lucrum cessans-t) téritse meg nekem az eladó, ha bebizonyitom, hogy a kép értéke csakugyan nagyobb volt, mint amilyen áron vettem. Végül

c) Egyformán döntünk-e ebben az esetben a római és a modern magánjog szerint?

89. Földemet felébe kiadtam egy parasztgazdának. A vetésekben sok kárt tett a jég.

Követelhetem-e mégis a termés felét?

90. Péter lesből rálő egy szarvasbikára. A vad felbukik, tehát találva van, de azután összeszedi erejét s eliramodik. Péter utána szalad, de nem akad rá.

Másnap megtalálják a szarvast Pál emberei a Pál vadászterületén, és hazaviszik. Semmi kétség benne, hogy az a Péter lőtte szarvas, mert a Péter golyója van benne.

Kié a vad?

91. Vargáné vonaton Kassáról Ruttkára utazott. A közbeeső állomások egyikén, hol a vonat tiz perczig időzik, kiszállott az asszonyság s az étterem felé tartott ennivalóért. Az indóház tetejéről nehány munkás épen a havat hányta le. E közben egy jégdarab a perron üvegtetejére esett s bezuzta az egyik üvegtáblát, melynek darabjai megsértették az épen arra haladó Vargánét.

Kivánhatja-e Vargáné, hogy a vaspálya-vállalat a felmerült orvosi dijakat és gyógyitási költséget téritse meg neki?

A vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről szóló 1874. évi XVIII. t.-cz. 1. §-a igy szól:

> Ha valamely, habár a közforgalomnak még át nem adott vaspálya *üzeménél* valaki életét veszti vagy testi sértést szenved, az ezáltal okozott károkért az illető vaspálya-vállalat felelős, kivéve, ha a vállalat bebizonyitja, hogy a halált vagy a testi sértést *elhárithatlan esemény* (vis major) vagy *egy harmadik személynek elhárithatlan cselekménye*, melyet a vaspálya-társulat megakadályozni képes nem volt, vagy a megholtnak, illetőleg a sérültnek *saját hibája* okozta.

92. Szalkai másfél év óta jár át a Tamásfi beltelkén és udvarán.

Egyszer csak Tamásfi önhatalmuan megakadályozza őt az átjárásban.

Kaphat-e Szalkai gyors segitséget?

93. Vas Andor régente szarvasmarhát tenyésztett tolnamegyei birtokán. Nem lévén elég legelője, megszerezte a legeltetés szolgalmát az Ökrös telkén, mely jogánál fogva száz darab szarvasmarhát hajthatott a legelőre. S hogy a marhának nagy kerülőt ne kelljen tennie, Andor megszerezte a marhacsapás szolgalmát is, a szomszédja, Zsámboky József telkén keresztül.

Tizenkét esztendővel ezelőtt mind elhullott az Andor marhája gümőkórban. Azóta csak 8—10 darab tehenet tart, melyek egész nyáron legelnek az Ökrös legelőjén.

Az idén ismét nagyobb tehenészetet alapitott Andor. De mikor a marhát tavaszszal ki akarta hajtani a legelőre, ez ellen ugy Ökrös, mint Zsámboky tiltakozott. Ökrös Vas Andornak csak 10 darab szarvasmarha legeltetéséhez való jogát hajlandó elismerni, mert tizenkét esztendő óta csak ennyit legeltet ottan, több marha legeltetéséhez való szolgalmi joga tehát non-usus következtében elenyészett. Hasonló okból tiltakozik Zsámboky a marha áthajtása ellen. A gyalogösvény szolgalmát concedálja ugyan Andornak, mert elismeri, hogy Andor emberei sürün átjártak az ő telkén s ezt ő mindig eltürte, de a marhacsapás joga, a servitus actus, elévült, mivel Vas emberei tizenkét év óta egyetlen egyszer sem hajtották azt a 8—10 darab tehenet, melyek az

Ökrös legelőjén legeltek, az ő telkén keresztül, hanem az országuton át hajtották ki tavaszkor s ugyanarra hajtották vissza őszkor.

Quid iuris?

94. Péter, Pál és István osztályos atyafiak voltak. Péter meg Pál Istvánra bizták a hagyatéki osztályt s egyes hagyatéki tárgyak értékesitését. István már mindent eligazitott, csak egy követelés behajtását mulasztotta el.

Testvérei e miatt beperelték őt a követelésnek rájuk eső része erejéig. István a kereset elutasitását kéri, mert, miként kimutatja, az adós fizetésképes és hajlandó is fizetni, a felpereseknek tehát nincs káruk.

Quid iuris?

95. Petőcz akként intézkedett végrendeletében, hogy a nyéki dülő a Péteré, a vizfoki dülő a Pálé legyen, de Pétert, nehogy nagyot kelljen kerülnie, a szekérut szolgalma (servitus viae) illesse Pál telkén keresztül.

Kérdések:

a) Vajjon a végrendelet alkalmas formája-e szolgalom rendelésének?

b) Megfogja-e tehát illetni Pétert a szekérut szolgalma a Pál telkén keresztül?

Feltéve, hogy a szolgalom megilleti Pétert:

c) Választhatja-e ő a legrövidebb utat?

d) Ha már választott utat, megváltoztathatja azt?

e) Ha Péter eladná az ingatlant Istvánnak, Istvánt is megilletné a szolgalmi jog?

f) Ha Pál adná el az öröklött ingatlant Jánosnak, János is köteles volna eltürni azt, hogy Péter átjárjon a telkén?

g) Péter a neki jutott ingatlannak a szekéruttól távolabb eső egyik részét el akarja adni Mihálynak. Mihály azonban csak ugy hajlandó azt megvenni, ha Péter biztositja arról, hogy Pál nem fogja őt (Mihályt) eltiltani az átjárástól. Megteheti ezt Péter?

h) Eladhatná-e Péter magát az utszolgalmat a telek nélkül?

i) Péter megengedi szomszédjának, Zoltánnak, hogy azon az uton, melyen ő jár át a Pál telkén, bármikor átkocsizhasson. Pál tiltakozik ez ellen.

Joggal-e?

96. A felperes keresetét arra alapitja, hogy az alperesnek száz koronát adott kölcsön, kéri tehát az alperest a száz korona és kamata megfizetésére kötelezni. Azonban a felperes iratai közül előbukkan egy nyugta, mely bizonyitja, hogy az alperes már megfizette tartozását. Az alperes — nem tudni, mi okból — elmaradt a tárgyalásról s igy nem védekezhetik. El fogja őt marasztalni a biró a kereseti összeg megfizetésében, vagy el fogja utasitani keresetével a felperest?

Mi történnék abban az esetben, ha nem az derült volna ki, hogy az alperes a kölcsönt visszafizette, hanem az, hogy a kereset elévült?

97. Egy bányatársulat vasutat épit a bányateleptől a legközelebbi vasuti állomásig. Az alagut furásánál

dolgozó munkások egyike a lefejtett szikladarabok között megpillant egyet, mely nagy mennyiségü termésaranyat tartalmaz. Figyelmezteti erre két mellette dolgozó társát; ezek nem restek, felkapják a szikladarabot, elrejtik, és a munka végeztével hazaviszik. Megjegyezzük, hogy a pályatesthez szükséges ingatlan tulajdonjogát a bányatársulat már megszerezte volt.

A leletért a következők vetekednek:

a) A bányatársulat azon a czimen, hogy a telek az övé.

b) Az aranyat találó munkás. Ez az arany felére tart igényt, mert a kincs fele a találót illeti.

c) Az a két munkás, aki az aranyat elvitte. Ezek szószólója ekképen érvel:

Mig az a kődarab, mely az aranyat tartalmazza, alkatrésze volt a sziklatömegnek, amelytől elvált, addig annak a tulajdona volt, akié a sziklatömeg, azaz a bányatársulaté. De az elválasztás következtében ingó, önálló dolog vált belőle. Ez az ingó az elválasztás pillanatában még senki tulajdonában nem volt, res nullius volt; tulajdonát tehát az első foglalók szerezték meg.

Mi az eset megfejtése?

98. Gyöngyösi Lajos 1898-ban öt esztendőre bérbevette Sz. városától a kis korcsmát, de már két évi bérrel adós maradt. A város 1900-ban beperelte Gyöngyösit az 1899. és 1900. évekre esedékes bérösszeg megfizetése iránt. A korcsmáros azt hozta fel védelmére, hogy mind a két fél a bérszerződést a tényleges viszonyok által igazolt abban a feltevésben kötötte meg, hogy harmadik

korcsma Sz. városában nem fog felállittatni. Azzal, ugymond, hogy a város már 1899-ben uj korcsmát állitott fel, megszegte a szerződést, bért tehát nem követelhet. Ő már 1900 elején felhagyott tényleg az üzlettel, s most is hajlandó a korcsmát a város rendelkezésére bocsátani.

Az első biróság abból indulva ki, hogy a szerződésnek nem volt feltétele az, hogy Sz. városában két korcsmánál több nem fog felállittatni, nem vette figyelembe az alperes kifogását s elmarasztalta őt.

Helyesen döntött a biróság?

Vagy el kellett volna rendelnie a bizonyitást arra a körülményre nézve, hogy a felek abban a feltevésben kötötték meg a szerződést, hogy a városban kettőnél több korcsma nem fog felállittatni?

S ha ez a körülmény valónak bizonyulna, el kellene utasitani a felperest keresetével?

99. Soltész Iván földbirtokos kártéritési pert indit Megyeri Samu magkereskedő ellen, mivel Megyeri meddő répamagot szállitott neki.

Előleges birói szemlével bizonyitja, hogy az a 15 holdnyi terület, melyet a répamaggal bevetett, felmagvazás folytán négyötöd részben hasznavehetetlen, szárba ment növényeket hozott. Tanukkal igazolja, hogy a répaföld kellő művelésben részesült; s a perben meghallgatott szakértők többségének a véleménye is az, hogy a vetőmag rossz minősége okozta a répa felmagvazását.

Kéri az alperest a termés meghiusulta következtében szenvedett kár, valamint az elmaradt nyereség megtéritésére kötelezni.

Az alperes védekezését röviden a következő pontokban foglalhatjuk össze:

Tagadja azt, hogy nem termőképes magot szállitott Soltésznak. Természeti okokból meghiusulhat a termés jó mag és jó munka mellett is; s hogy ilyen rendkivüli természeti események nem működtek közre a termés balsikerében, azt a felperes nem bizonyitotta. De feltéve, hogy rossz magot szállitott, még e feltevés mellett is alaptalan a felperes keresete, mert a felperes nem is állitja, hogy őt (az alperest) dolus vagy culpa terhelné; a kárt tehát casu előállottnak kellene tekinteni, már pedig a magánjognak sarkalatos tétele az, hogy a véletlenért felelősek nem vagyunk: casus a nullo praestantur.

Egyáltalában nem érti, hogyan indithatott a felperes kártéritési keresetet, s még hozzá nemcsak a damnum emergens, hanem a lucrum cessans megtéritése iránt is. Hiszen az áru fogyatkozásai miatt a vevőnek csak két keresete van: az actio quanti minoris a vételár aránylagos leszállitására és az actio redhibitoria a vétel felbontására. És, ismétli, e két kereset is csak akkor illeti őt, ha az eladóra dolus vagy culpa bizonyitható rá. Kéri a kereset elutasitását.

Elmarasztalandó vagy felmentendő az alperes?

100. Páva Erzsébetnek két, házasságon kivül született, gyermeke vala: István és János. Az anya meghal, csakhamar meghal István is. Örököl-e János István után?

101. Egy elsőéves joghallgató, előadva az alább közölt esetet, tanácsot kér jogvégzett barátjától.

Boldogult édes apámnak egyik ugynevezett barátja, bizonyos Vedres Pál, mondja a joghallgató, kölcsönkérte apámtól, aki nagy bibliophil volt, a Frank-féle kétkötetes magyar magánjogot. Vedres Pál ugy adta elő a dolgot, hogy a könyvet fivére, Vedres Ábris részére kéri, aki akkoriban ujpesti ügyvéd volt. Atyám átadta a kivánt könyveket; Vedres megigérte, hogy nehány nap mulva visszahozza.

Hónapok teltek el, de Vedres Pál csak nem hozta vissza a magánjogot, pedig atyám már két izben kérte tőle. Egyszer csak kapja magát az öreg, elmegy Vedres Ábris ujpesti lakására. Ábrist nem találja otthon, de ott van helyette — Pál. Atyám tekintete épen a Frank-féle magánjogra esik. Hóna alá kapja a két könyvet s Pál beleegyezésével elviszi.

Amint utóbb kisült, Vedres Ábris nem azzal bizta volt meg fivérét, hogy kölcsönvegye a könyvet az öregtől, hanem azzal, hogy vegye meg számára, mivelhogy a Frank-féle magánjog már sehol sem volt kapható. Pál erre kölcsönkérte a művet apámtól, ugyis tudta, hogy eladni nem lesz hajlandó. Az öcscsének aztán ugy adta elő a dolgot, hogy a könyveket 15 forinton vette, sőt állitólag hamis nyugtát is mutatott fel Ábrisnak az öreg aláirásával.

Az ügyvéd, noha már akkor megtudta a valót, visszahelyezést kért a könyvek birtokába. Hogy, hogy nem, megnyerte a pert s apám kénytelen volt kiadni a könyveket. Az öreg ur levélben felszólitotta most már Vedres Ábrist, hogy tartsa erkölcsi kötelességének visszaadni a könyveket. Az ügyvéd goromba hangon azt válaszolta,

hogy forduljon atyám Vedres Pál ellen, aki mindkettőjüket csuful rászedte; neki drága pénzében van a könyv, nem bolond azt visszaadni. Atyám beteges, öreg ember létére inkább lemondott a könyvekről, semhogy további kellemetlenségeknek tette volna ki magát.

Atyám most egy éve meghalt, egyedüli örököse én vagyok. Nekem, hogy felkerültem az egyetemre, nagy szükségem volna arra a becses munkára. De nem kapható sehol.

Mitévő legyek, hogy a könyveket visszakapjam Vedres Ábristól?

A következő kérdések várnak megoldásra:

a) Birtokosa volt-e Vedres Ábris a könyveknek eredetileg, tekintve, hogy az örökhagyó a könyveket haszonkölcsönbe adta?

b) Feltéve, hogy Vedres Ábris eredetileg birtokosa volt a könyveknek, megszakadt-e birtoklása azáltal, hogy az örökhagyó visszavette a könyveket, mikor Vedrest a lakásán kereste?

c) Birtokolta-e Vedres Ábris a könyveket utóbb, miután már megtudta a valót, a sommás visszahelyezési per eldőlt s a könyveket az örökhagyótól a birói itélet alapján ujra megkapta?

d) Tegyük fel, hogy Vedres Ábris birtokosa volt a könyveknek ugy a sommás visszahelyezési per előtt, mint annak utána. Jóhiszemü volt-e birtoka vagy rosszhiszemü?

e) Ha Vedres Ábris eredetileg jóhiszemü birtokosa volt a könyveknek, gátolná-e a könyvek elbirtoklását az a körülmény, hogy utóbb megtudta a valót, azaz meg-

tudta azt, hogy a könyvek nem az övéi s ő azokat birtokolni nem jogosult?

f) Tekintve, hogy hazai jogunk ingók elbirtoklásához csak egy évet és egy napot kiván, elbirtokolta-e tehát Vedres Ábris a könyveket? Mi volna az a iustus titulus, melyen birtoklása nyugodnék?

g) Eszerint czélt ér-e a mi joghallgatónk a rei vindicatióval?

h) Ha ugy döntenénk, hogy Vedres Ábris nem tulajnosa a könyveknek, czélra vezet-e ellenében a Publiciana in rem actio?

i) Van-e a joghallgatónak valami igénye Vedres Pál ellen?

102. Lőrincz a házát Tamásnak hagyományozza. Lőrincz halála után csakhamar meghal Tamás anélkül, hogy a hagyományról tudomása volt volna.

A házra Tamás örökösei tartanak igényt: a kiskoru István és János. Megilleti az őket?

103. A rabszolga-jog köréből:

1. Titius római polgárt elfogja az ellenség. E pillanatban élnek még Titius szülei és él a fivére. Utóbb még egy fivére születik: Maevius. Titius nemsokára meghal, mint fogoly.

Osztozik-e hagyatékában a Titius fogságba esése után született Maevius is, tekintettel a fictio legis Corneliae-ra?

2. Titius római polgár az ellenség hatalmába kerül, s egy év mulva a fogságban elhal.

Mikor az ellenség kezébe került, legközelebbi törvényes örökösei fivérei: Seius és Maevius voltak. Seius azonban, ki időközben adoptio utján Sempronius patria potestas-a alá került, bátyja fogságba esése után nehány hó mulva meghalt.

Vajjon, a fictio legis Corneliae-t tartva szem előtt, ki kapja meg Titius hagyatékát: Maevius vagy Sempronius, vagy mindketten? S ez utóbbi esetben milyen arányban osztozik Maevius és Sempronius az örökségben?

3. Valaki pénzt kölcsönöz a rabszolgának, ki a saját nevében szerződik s a kiről amaz nem tudja, hogy rabszolga.

Kötelezve van a rabszolga a kölcsön visszafizetésére?

Minő volna az ő obligatiója: civilis vagy naturalis obligatio?

Kötelezve van-e a rabszolga ura a kölcsön visszafizetésére?

4. A rabszolga, ura megbizásából, telket ad el Titiusnak. A szerződés kötése alkalmával a rabszolga felmutatta meghatalmazványát Titius előtt.

Érvényes ez a szerződés?

Kötelező a szerződés mind a két félre: ugy Titiusra, mint a rabszolga urára nézve?

Belép-e a rabszolga a szerződésbe, mint jogositott és kötelezett fél?

Hogyan állunk a szerződésből eredő jogositványokkal?

Micsoda actiója van a rabszolga urának Titius ellen és Titiusnak a rabszolga ura ellen?

5. A rabszolga ura tudta nélkül meglopja Titiust.

Hogyan állunk a rabszolga obligatiójával?

Megveheti-e kárát Titius a rabszolga urán?

Hogyan alakul a dolog, ha a rabszolga időközben elhal?

Különbséget tenne-e az, ha a rabszolga ura tudtával és beleegyezésével lopott volna?

6. Titius elüzi rabszolgáját és megtiltja neki, hogy visszatérjen.

Milyen lesz a személyi állapota az elüzött rabszolgának?

7. Örökösévé teheti-e az ur a rabszolgáját? És más valaki megnevezhet-e örököséül idegen rabszolgát?

8. Lehetséges-e az, hogy a rabszolgának nincs ura?

9. Találunk-e jogi különbségeket a felszabaditottak közt?

10. A rabszolga azzal fenyegeti urát, hogy megöli, ha nem bocsátja őt szabadon.

Feltéve, hogy hasonló fenyegetés hatása alatt kötött más ügylet megtámadható volna, érvényes-e az ilyen módon kierőszakolt szabadonbocsátás?

11. Van-e a rabszolgának jogképessége?

Van-e cselekvőképessége?

Végrendelkezhetik-e a rabszolga?

12. Elnyerheti-e a rabszolga a szabadságot ura akarata ellenére is?

13. Titius derelinquálja rabszolgáját. Mely időpontban szünik meg Titius tulajdonjoga: a derelinquálás pillanatában, vagy abban a pillanatban, mikor a rabszolga ismét valakinek dominica potestasa (gazdai hatalma) alá kerül?

104.* Kállai Norbert magánhivatalnok kártéritési pert indit volt főnöke, Rózsa Ede gyáros ellen. Rózsa ugyanis elkésve adta neki vissza 2000 koronányi óvadékát, melyet szolgálatbalépése alkalmával le kellett volt tennie. Ez annyiban volt kárára, hogy Tornóczy gépgyáros, akihez időközben hasonló minőségben elszegődött, nem fogadta őt fel, mivelhogy a szerződésileg kikötött óvadékot le nem tette. Kállai kéri Rózsát nemcsak a késedelmi kamat megfizetésében elmarasztalni, hanem itéletileg arra is kötelezni, hogy a fizetését mindaddig szolgáltassa ki, mig uj alkalmazást nem talál.

Az alperes azt állitja, hogy az ő kötelezettsége a késedelmi kamat megfizetésén tul nem terjed, mert ismeretes tétele a magánjognak, hogy abban az esetben, ha *pénz*tartozás teljesitése marad el, a hitelező lucrum cessans fejében a késedelmi kamatnál többet nem igényelhet. Dig. XVIII. k. 6. t. 20. (19) l.:

> Venditori si emptor in pretio solvendo moram fecerit, usuras dumtaxat praestabit, non omne omnino, quod venditor mora non facta consequi potuit, veluti si negotiator fuit et pretio soluto ex mercibus plus quam ex usuris quaerere potuit.

És Dig. XIX. k. 1. t. 21. l. 3. §.:

> Cum per venditorem steterit, quominus rem tradat, omnis utilitas emptoris in aestimationem venit, quae modo circam ipsam rem consistit: neque enim si potuit ex vino puta negotiari et lucrum facere, id aestimandum est, non magis quam si

* V. ö. Ihering, Civilrechtsfälle hasonló XXXII. számával.

triticum emerit et ob eam rem, quod non sit traditum, familia eius fame laboraverit: nam pretium tritici, non servorum fame necatorum consequitur...

Praecedensre is hivatkozik az alperes. Az eset a következő. Tétényi megkérte barátját, Lakatos Sándort, hogy 400 forintnyi készpénzét tartsa magánál egy-két napig, mig ő utjáról visszatér. Mikor visszajött s kérte a pénzt Lakatostól, ez töredelmesen bevallotta, hogy pillanatnyi pénzzavarában elköltötte a pénzt. Lakatos ezzel nagyon megkárositotta barátját, mert barátja valami alkalmi vételt szalasztott el, melyből legalább 400 forint haszna lett volna. Tétényi beperelte Lakatost a 400 forint elmaradt nyereség megtéritése iránt, de a biróság elutasitotta őt keresetével . . .

Kállai az alperes idézeteire ujabb idézettel vág vissza, a Dig. XIII. k. 4. t. 2. l. 8. §-át czitálván:

...... utilitas quoque actoris veniet. Quid enim si traiectitiam pecuniam dederit Ephesi recepturus, ubi sub poena debebat pecuniam vel sub pignoribus, et distracta pignora sunt vel poena commissa mora tua? vel fisco aliquid debebatur et res stipulatoris vilissimo distracta est? In hanc arbitrariam quod interfuit veniet et quidem *ultra legitimum modum usurarum*. Quid si merces solebat comparare: an et lucri ratio habeatur, non solius damni? Puto et lucri habendem rationem.

Ime, ugymond, magában a corpus iuris-ban is találunk ellenkező döntést. S az a tétel, hogy a pénzzel tartozó késedelmes adóstól „interesse“ fejében csakis a késedelmi kamat követelhető, általános elismerésben

nem is részesül. Egyébiránt a jelen esetben nem valami *abstract pénztartozásról* van szó, hanem olyan pénztartozásról, melyhez az individualizálás eszméje füződik, mert az óvadék tudvalevőleg nem egyéb, mint zálog, u. n. pignus irregulare.

Kinek van igaza?

105. Megáll az alábbi végrendelet a justinianus-i jog szerint?

„Nőm legyen egyetemes örökösöm, egyetlen fiam, Béla pedig szegedi házamat kapja hagyományképen.“

A Bélának hagyományozott ház megér 30,000 koronát, az örökhagyó nejének pedig 18,000 korona készpénz jutott.

106. A. és B. közös hintójukat, melyet apjuktól örököltek, zálogba adták Z.-nek. Erre B. a hintón őt illető eszmei részt eladta C.-nek, anélkül, hogy a hintót mely zálogban volt, átadta volna neki.

Vajjon C. megszerezte-e a B. részét, tekintve, hogy a hintó átadása elmaradt?

107. Tompa Mátyás egy este, mikor a felesége már aludt, ittasan beállitott felesége szobájába B. Károly és B. János kereskedők társaságában, s e szavakkal: „kelj fel és ird alá“ felköltötte az asszonyt álmából. Tompáné nem kelt fel azonnal; erre a férj e szavakkal: „kelsz-e fel vagy nem“ durván rákiáltott s az öklével fenyegette. Az asszony feltápászkodott és szó nélkül aláirta az elébe tett okiratot, melyet ismert, mert férje már több

izben tett kisérletet, hogy aláirassa vele. Az okmány biztositéki okirat volt, melynek alapján B. Károly és B. János 20,000 korona erejéig bejegyeztették a zálogjogot Tompáné ingatlanaira.

Tompa Mátyásné pert indit B. Károly és B. János ellen a biztositéki okirat érvénytelenitése és az ingatlanaira bekebelezett zálogjog törlése iránt. Keresetét arra alapitja, hogy az okiratot akaratának nem szabad elhatározásából irta alá. Ő akkor, mikor férje az okiratot aláiratta vele, a terhesség előrehaladott stádiumában s lázas és izgatott állapotban volt, ezért is feküdt az ágyba már este hat órakor. Tanukra hivatkozik annak bizonyitására, hogy férje gyakran szokott ittas lenni és ilyen állapotban mindig durván bánt vele. Nem csoda, ugymond, hogy abban a szenvedő állapotában nagyon megijedt a fenyegetésektől s inkább aláirta az okmányt, semhogy bántalmazásnak tette volna ki magát.

Az alperesek a kereset elutasitását kérik. Mert fenyegetés (vis ac metus) miatt a szerződést megdönteni csak abban az esetben lehet, ha a fenyegetés a másik szerződő féltől eredt. Pedig nem ők fenyegették a felperest, hanem a felperes férje; ők egy árva szót sem szóltak, s eszük ágában sem volt bántalmazni a felperest. De, ettől eltekintve, a vis ac metus nem volt olyan, hogy annak alapján érvényteleniteni lehetne az ügyletet: a fenyegetés nem volt „sulyos“, a félelem nem volt „alapos“, mert a fenyegetés nem volt irányozva sem az élet, sem a testi épség, sem a szabadság ellen.

Quid iuris?

108. Dudás levélben azt az ajánlatot tette Szoboszlaynak, vegyenek meg közösen egy negyed osztálysorsjegyet. Szoboszlay elfogadta az ajánlatot. Közeledvén a huzás ideje, Dudás felszólitotta Szoboszlayt, hogy küldje már a pénzt, de Szoboszlay erre azt felelte, hogy most nincs pénze, nem küldhet.

Dudás megveszi a sorsjegyet, melyre csinos nyeremény esik.

Köteles a nyereményt megosztani Szoboszlayval?

109. Daróczy Dániel még 1880-ban megvette Taksonyinak a Kőrös mellett fekvő birtokát, de — nem tudni mi okból — soha birtokába nem vette az ingatlant, se nem iratta magára. Daróczy örökösei követelik a birtok átadását az eladótól, ki hajlandó is erre, csak azt a két holdnyi uszadékföldet nem akarja átengedni, mely 1880 óta iszapolás következtében az eladott földterülethez rakódott.

Valóban Taksonyit illeti az iszapolási terület?

110. Hodászi Gyurka kitüntetéssel tette le az első alapvizsgát, azért mégis gondolkozóba esett, mikor a vizsga napján nagybátyja, Fekete Domokos országgyülési képviselő és földbirtokos a következő „találós mesét" adta fel neki:

Az ispánomnak megirtam volt, beszéli a képviselő, hogy szerezzen nekem valahonnan egy uhut. Az ispán szerzett is egy fiókot, ketreczbe zárta a baglyot s a ketreczet a kert végiben helyezte el. A minap a kertem mellett folyó Latorcza hirtelen megáradt s jókora dara-

bot elszakitott a kert földjéből. Az elszakitott földdarabbal együtt eluszott az a ketrecz is, melyben az ispán az uhut tartogatta számomra. A ketrecz fennakadt egy füzfán. A baglyot megszimatolja két komondor, az ebek nekiesnek a ketrecznek s hazavonszolják gazdájuk udvarára. A parasztgazda nem akarja visszaadni a baglyot.

Nekem ugyan eszem ágában sincs, — mondja a képviselő — hogy az uhut perrel követeljem mostani birtokosától, de ha erőltetném a dolgot, ugyan mondd csak Gyurka, milyen keresettel kellene a római jog szerint élnem, hogy a baglyot visszaszerezzem? Megjegyzi a képviselő, hogy az az ispánja, aki az állatot szerezte volt, időközben meghalt és sem ő, sem más nem tudja, hogyan tett szert az ispán a bagolyra.

Hallva ezt a megjegyzést, Gyurka azonnal elejti a rei vindicatiót, melyre első sorban gondolt: mert hiszen a bácsi nem tudja bebizonyitani, hogy az uhu az övé.

Legközelebb a Publiciana in rem actióra gondol a fiatal ember. De csakhamar elejti ezt a keresetet is, mert a Publiciánához iustus titulus kell, a bácsi pedig nem tudja, mi módon szerezte az ispán a baglyot. Meg aztán — gondolja magában — a Publiciana actióval jóhiszemü birtokos ellenében nem boldogulunk, pedig a paraszt jóhiszemü birtokos, mert a baglyot sem vi, sem clam, sem precario nem szerezte, hanem véletlenül jutott az birtokába.

A recuperandae possessionis interdictum-ot, t. i. az unde vi interdictumot sem ajánlhatja két okból. Először: mert vis-ről, azaz személy ellen elkövetett erőszakról a

jelen esetben nem lehet szó. Másodszor: mert az interdictum unde vi csak ingatlanokra alkalmazható.

A klasszikus római jog interdictum utrubi-ja czélhoz vezetne, de már a justinianusi jog interdictum utrubi-jával nem boldogulunk, mert a justinianusi jogban az interdictum utrubi már az ingatlanokra vonatkozó interdictum uti possidetis szabályait követi, azaz annak védelmére szolgál, aki az interdictum kibocsátása idejében birtokol.

Az eredmény, melyre Hodászi Gyurka jutott, az, hogy Fekete Domokos számára nincs kereset, melylyel az uhut visszaszerezhetné.

Mi a következő kérdéseket intézzük az olvasóhoz:

1. Volt-e valaha a bagoly a Fekete Domokos birtokában, illetőleg tulajdonában?

2. Nem lette-e a parasztgazda az uhu tulajdonosává az által, hogy az birtokába került? Az uhu ugyanis vadállat, s akkor, mikor a füzfán fennakadt, nem volt senki birtokában.

3. Nem-e minősithető a parasztgazda eljárása valami delictumnak, s nem-e élhetne ellenében a képviselő valami poenalis vagy vindictam spirans actióval?

4. Van-e tehát a képviselő számára actio, melylyel az uhut visszaszerezheti?

111. Halászaim épen ki akarták meriteni a hálót, midőn valami ügyetlen sajkás nekievez a halászbárkának, sajkájával összetépi a hallal telt hálót, ugy hogy a hal mind visszapotyog a vizbe, sőt még egy másik hálót is összeszakgat, melyet a halászok már bemeritettek volt.

Mi az én károm?
S megvehetem-e káromat a sajkáson?
Mi volna keresetem neve?

112. Egy főpap pénzt szór a nép közé. Derelictiónak vagy traditiónak minősitsük ezt? S mik volnának a gyakorlati különbségek a két eset közt?

113. R. Henrik brémai polgár telket adott el R. Hermann-nak, leánya jegyesének, 29,500 márkáért. A pénzügyi hatóság megbecsültette az ingatlant, s miután kiderült, hogy annak értéke 67,200 márka, az ügyletet ajándékozással vegyes ügyletnek minősitette és a felekre rárótta az ajándékozások után Brémában járó adót. Erre a két R. beperelte a kincstárt annak kimondása végett, hogy nem kötelesek a rájuk rótt adót megfizetni, a kincstár pedig viszonkeresetileg a felpereseknek az adó megfizetésében való elmarasztalását kérte.

A felperesek elismerik, hogy az ingatlan jóval többet ér 29,500 márkánál, elismerik, hogy ezzel mindketten tisztában voltak; a szerződést mégis tiszta adásvevésnek, nem pedig ajándékozással vegyes ügyletnek* tartják.

A becslők ugyanis házhelynek minősitették az ingatlant, s ezen az alapon becsültették oly magasra. Pedig a vevő, R. Hermann zöldségtermelésre használja a telket, mint az eladó tette, és nem is gondol arra, hogy ott valaha házat épitsen. Az eladó és a vevő szempontjából tehát a telek nem ér 67,200 márkát, amennyire

* Negotium mixtum donatione.

a kincstár becsüli. De feltéve, hogy ennyit ér, az ügylet mégsem ajándékozással vegyes ügylet, mert hiányzik az ajándékozásnak egyik kelléke: a causa donandi. R. Henrik nem liberalitásból adta el az ingatlant oly alacsony áron R. Hermann-nak, leánya jegyesének, nem az a czélzat vezette őt, hogy R. Hermannt gazdagitsa, hanem az, hogy rábirja őt leánya elvételére. Az ügylet valóban nem is adásvevés, hanem hozományadás, s már ez okból sem ajándékozás.

Ha a felpereseknek sikerül állitásaik bebizonyitása, hogyan döntünk a római jog szerint?

114. Darázs Éva 1899. évi szeptember 10-én férjhez ment Csupor Andráshoz. A férj u. a. évi október 16-án meghalt. Darázs Éva kijátszva a közigazgatási hatóságokat, a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvényczikk 24-ik §-ában foglalt tilalom ellenére, már 1900. évi január 14-én ujra házasságra lépett Kocsis Józseffel, s 1900. évi julius 17-én férjét egy egészséges fiugyermekkel ajándékozta meg.

Törvényes a gyermek?

Kit tekintsünk a gyermek apjának?

115. Csillag Soma elhatározta, hogy kávécsarnokot nyit Budapesten. Ugyanakkor hirdette valaki a Friss Ujságban, hogy egy jókarban lévő tekeasztal olcsón eladó. Az ajánlat kapóra jött Csillagnak, s noha az üzlet megnyitását csak májusra tervezte, már akkor megvette a tekeasztalt annak tulajdonosától, Tordai Páltól, nehogy elszalaszsza az alkalmi vételt. A felek abban állapodtak

meg, hogy a vételár fele azonnal, másik fele május 15-én fizetendő, a tekeasztal pedig a kávémérés tényleges megnyitásáig, illetőleg a vevő további rendelkezéséig az eladónál marad, ki azt kiméletesen használhatja, viszont azonban tűz ellen biztositani köteles. A szerződést irásba foglalták, s ugyanakkor megtörtént a billard jelképi átadása azzal, hogy Csillag az eladó és a magával hozott két tanu jelenlétében megérintette az asztalt, s eladó és vevő kölcsönösen kijelentette, hogy az asztalt átadja, illetőleg átveszi.

Csillag azonnal lefizette a vételár felét. Ápril vége felé értesiti őt Tordai, hogy a tekeasztalt Tordainak egyik hitelezője, az ő tiltakozása daczára, lefoglaltatta, lépjen Csillag törvény utjára a végrehajtató ellen. Csillag meginditja az igénypert, hogy a tekeasztal, mely az ő tulajdona, a végrehajtási zálogjog alól felszabadittassék. Az alperes (t. i. a végrehajtató) azonban azzal vág vissza, hogy a tekeasztal még a Tordaié, mert a billard nem tekinthető „átadott"-nak az által, hogy a vevő megérinti s kijelenti, hogy átveszi, ő tehát joggal foglaltatta le azt követelése alapján.

Kinek van igaza?

116. Az ujságban hirdettem, hogy nehány szótáram eladó. Másnap bizonyos Sugár nevü ur jelentkezett nálam, aki meg is vette a szótárakat, csak a Czuczor-Fogarasi-féle magyar szótár árára nézve nem tudtunk megegyezni. Végre abban állapodtunk meg, hogy a magyar szótár fejében Sugár megszerzi nekem Mommsen. nek Beiträge zum Obligationenrecht czimü munkáját-

Ő tud egy lipcsei czéget, mondá, akinél a mű a könyvárus saját levele szerint még kapható 80 márkáért.

Sugár megrendeli a könyvet, de a könyvárus nem küldi. Végre bocsánatot kérve, közli Sugárral, hogy tévedés történt a dologban: raktárában Mommsen-nek nem Beiträge zum Obligationenrecht czimü, hanem Erörterungen aus dem Obligationenrecht czimü munkája van meg egy példányban. Sugár mindenfelé tudakozódik a Beiträge után, de a könyv nem kapható sehol.

a) Visszakövetelhetem-e Sugártól ilyen körülmények közt a Czuczor-Fogarasi-féle szótárt, melyet mindjárt átadtam volt neki?

b) Vagy megtarthatja Sugár a szótárt? És pedig: kártérités mellett vagy anélkül? S ha a szótárt kártérités mellett tarthatná csak meg, mi az, amit kártérités fejében adnia kell: a szótár becsára vagy az a 80 márka, amibe a Beiträge került volna?

c) Feltéve, hogy Sugár a szótárt csak kártérités mellett tarthatja meg: szabadul-e kártéritési kötelezettségétől a szótár visszaadásával?

117. Viola Keresztély Pétert és Pált nevezte meg örököseinek, Istvánnak pedig egyik házát hagyományozta, de az alatt a feltétel alatt, ha Péternek, Pálnak és Zsigmondnak egyenkint 4000—4000 koronát fizet.

Pál azonban visszautasitja az örökséget, Zsigmondnak pedig nincs passiva testamentifactiója. Megkapja-e tehát István a házat, ha Péternek kifizeti a neki szánt 4000 koronát?

118. Czégér András és Sanda Pál betörtek Tóth István házába és elloptak ötven forintot. A lopott pénz Czégérnél volt, hiába kérte őt Sanda, adná ide a felét, ugy, amint azt megbeszélték volt. Sanda végre is kénytelen volt belenyugodni a dologba, ha nem akarta magát kitenni annak, hogy felfedezik őt is, meg czinkostársát is.

Elmult már nyolcz esztendő azóta. De Sandát még akkor is szörnyen bántotta az, hogy Czégér annyira megröviditette. Egyet gondolt. Tudva azt, hogy most már bűnvád elévülés miatt nem inditható ellene, pro socio actiót inditott czinkostársa ellen a 25 forint és nyolcz évi kamatának megfizetése iránt. Mert igaz, hogy a societas czélja nem lehet tilos — igy érvel Sanda, vagyis inkább az ő titkos pártfogója, — ámde a jelen esetben a lopás, ami a societas czélja volt, nem büntethető az elévülésnél fogva, a societas érvényessége tehát minden kétségen felül áll.

Quid iuris?

119. A. elüzi B.-t a (B) rétjéről. A rétet nem A., hanem C. foglalja el jóhiszemüleg.

Elbirtokolhatja C. a rétet?

120. Péter gazdától haszonbérbe vettem az aligvártai dülőn fekvő szántóföldeket. A szántóföldek tulajdonosaként ugyan Pál van a telekkönyvben bejegyezve, de Péter kimutatta nekem, hogy jogelődei birtoklását is beszámitva, az ingatlant a telekkönyvi tulajdonos ellenében már elbirtokolta. Csak utóbb jöttünk rá, hogy a birtok folytonossága félbeszakadt az által, hogy a

telekkönyvi tulajdonos husz esztendővel ezelőtt pert inditott volt Péter jogelőde ellen az ingatlan iránt. Péter tehát nem telekkönyvön kivüli tulajdonosa a földeknek, s a földeket haszonbérbe adni nem volt joga.

Kivánhatom én ilyen körülmények közt, hogy Péter, eddigi költségem megtéritése mellett, más szántóföldet engedjen át nekem, s ha ez lehetetlen volna, káromat (ugy a damnum emergens-t, mint a lucrum cessans-t) téritse meg?

121. Uj-Szegeden házhelyet vettem Csongrády Dénestől, s a telket telekkönyvileg átirattam magamra. Ujabban azonban a város szépészeti tekintetekből megváltoztatta annak a környéknek épitési tervét, ugy hogy az ujabb terv szerint az én telkem kisajátitás alá fog kerülni.

Felbonthatom én a vételt? Vagy, ha a kisajátitási eljárás során nem kapnék a házhelyért annyit, amennyit én adtam érte, követelhetem a különbözet megtéritését Csongrádytól?

122. Répásy földbirtokos harmadéve két hordó uj bort kért kölcsön szomszédjától, az öreg Gelejitől, kihez benső barátság füzte. Geleji adott is neki két hordó bort a saját terméséből, de azzal, fogadja azt el ajándékba, neki ugy is van elég. Répásy azonban határozottan kijelentette, hogy a bort kölcsönadottnak tekinti, majd visszaadja jövőre. „Soh'se add azt vissza pajtás“, szólt erre Geleji. Ezzel váltak el egymástól.

Geleji tavaly meghalt, mielőtt Répásy visszaadhatta volna a bort. Örököse valami Geleji Tasziló lett. Az

örökös szaván fogva Répásyt, követeli rajta a két hordó bort. Répásy erre nem hajlandó, mert Geleji szavai szerint amugy is ajándékba kapta a bort. Az öregnek megadná a két hordót, ugymond, de ennek a jöttment embernek, akit az egész környék gyülöl fösvénysége és kapzsisága miatt, nem adja vissza. Erre az örökös beperli Répásyt egy hordó bor kiszolgáltatása iránt, ugyszintén Répásy sógorát, kinek Répásy ingyen átengedett volt egy hordót a Gelejitől kapott borból, ezen hordó bor kiszolgáltatása iránt, minthogy a bor még érintetlen.

Kereseteit körmönfont módon okolja meg a felperes.

Répásy nem állithatja, ugymond, sem azt, hogy kölcsön kapta a bort, sem azt, hogy ajándékba kapta, mert a felek közt az ügylet nemét illetőleg consensus nem volt. Tehát jogtalanul gazdagodott az egy hordó borral. Ellene condictio sine causa inditható, s jelen keresete nem egyéb, mint ez. Mit sem változtat ezen az a tény, hogy Répásy a bort már elfogyasztotta. Először: mert általánosan elismert tétel, hogy bár consumálja valaki a dolgot, locupletiornak kell őt tekintenünk. Másodszor: mert a jelen esetben nem speciesről, hanem helyettesithető dologról (genusról) van szó, pedig genus non perit; a hordó bor tehát még most is olybá veendő, mint Répásy vagyonában meglévő.

A mi a sógornál még érintetlenül álló másik hordó bort illeti, erre nézve tulajdoni igényt támaszt a felperes. A helyes felfogás szerint a tulajdonátruházó szerződés (traditio) materiál ügylet, mondja ő. Ez azt jelenti, hogy a traditio causája a traditio tényállásához tartozik, ezzel

válhatatlanul egybe van kapcsolva. Más szóval: a traditiónak, mint tulajdonátruházó szerződésnek érvényessége függ a causa érvényességétől. Bizonyitják ezt olyan helyek, minő például a Dig. XLI. k. 1. t. 31. l. pr.:

> Numquam nuda traditio transfert dominium, sed ita, si venditio aut aliqua iusta causa praecesserit, propter quam traditio sequeretur.

Bizonyitják azok a döntések, melyek szerint a traditio semmis, ha a causa tilos. Például a Dig. XXIV. k. 1. t. 3. l. 10. §-a:

> Sciendum autem est ita interdictam inter virum et uxorem donationem, ut ipso iure nihil valeat quod actum est: proinde si corpus sit quod donatur, nec traditio quicquam valet, et si stipulanti promissum sit vel accepto latum, nihil valet: ipso enim iure quae inter virum et uxorem donationis causa geruntur, nullius momenti sunt.

Vagy Dig. XII. k. 1. t. 14. l.:

> Si filius familias contra senatus consultum mutuatus pecuniam solverit, patri nummos vindicanti nulla exceptio obicietur . . .

Bizonyitja a traditiónak a causától való függését az a tétel, hogy a tartozatlan fizetés rosszhiszemü elfogadója fur számba megy, tehát nem szerzi meg a fizetésül kapott dolog tulajdonát. Bizonyitja végül az a másik tétel, hogy a *vevő* a traditióval még nem szerzi meg a megvásárolt dolog tulajdonát, hanem csak ugy, ha a vételárt lefizeti vagy azt az eladó hitelezi neki.

A jelen esetben Geleji és Répásy akarata nem találkozott a traditio causájában, mert amaz ajándékozni,

emez kölcsönvenni akart. Ha tehát való az, hogy a traditio érvényessége függ attól, hogy legyen causája és pedig kifogást lan causája, ugy a jelen esetben a két hordó bor traditiója érvénytelen volt, mert a causául szolgáló elidegenitő jogügylet valósággal nem volt meg: sem az ajándékozás, sem a kölcsön. Répásy nem szerezte meg a két hordó bor tulajdonát, ennélfogva sógorára sem ruházhatott át tulajdonjogot.

Quid iuris?

123. Magába zárkózott mogorva ember volt az öreg Láday. Csak egy öröme volt az életben, az ő három-esztendős kis unokahuga, Piroskája.* De hajh! a végzet ettől az egyetlen örömétől is megfosztotta. Az „Argo“ hajó katasztrófája alkalmával Piroska is, az édes anyja is a tengerbe vesztek.

Ez a csapás Ládayt buskomorrá tette. Végső óráját érezvén közeledni, végrendeletet tett, melyben egyik atyjafiára, Hahóta Kázmérra hagyta nagy vagyonát.

Láday nemsokára meghalt. Hahóta már át is vette az örökséget, midőn egyszerre megkerül a holtnak vélt Piroska. Az „Argo“ matrózai megmentették őt, de kilétét mindeddig nem tudták megállapitani.

A leány gyámja meg akarja támadni Láday végrendeletét, tekintettel különösen arra, hogy a végrendelet bevezetésében e szavak állanak:

* Megjegyezzük, hogy Piroska anyja és Láday unokatestvérek voltak.

„Miután a sors elragadta tőlem G. Piroskát, kinek mindenemet szántam volt . . .“

Van-e kilátás sikerre?

124. Kovács István budakeszi lakosnak egy dijrészletet kellett lefizetnie valamelyik budapesti biztositó-társulatnál. Ismerőse, Berecz Gábor, ki épen a fővárosba készült, ajánlkozott, hogy a pénzt elviszi. Kovács kapott az ajánlaton, átadott Bereczneк 65 korona 60 fillért, a lelkére kötve ennek, hogy másnap délelőtt a dijrészletet fizesse le a társaságnál, „különben az életbiztositási kötvény erejét veszti.“

A villamos kocsiban Bereczneк a pénztárczáját, melybe a pénzt tette volt, ellopták. De ő bizonyitani tudja, hogy gondatlanság nem terheli. A villamos ugyanis összeütközött egy szeneskocsival: az erre támadt zürzavarban huzta ki valaki a tárczát a zsebéből. Közvetlenül az összeütközés előtt ugyanis meggyőződött róla, hogy a pénz megvan, s mihelyt ijedtségéből felocsudott, első dolga volt a pénztárczája után nézni: már akkor nem volt meg.

Kovács István még jókor értesült a dologról, ugy hogy a biztositási dijrészletet még kellő időben lefizethette. De Berecztől követeli a 65 korona 60 fillér megtéritését. Elhiszi ugyan, hogy Bereczet gondatlanság nem terheli, ámde a pénz helyettesithető dolog, genus, már pedig a genus nem vész el: genus perire non censetur. A kárt tehát egyedül Bereczneк kell elviselnie. Berecz azzal védekezik, hogy ő a véletlenért annál kevésbbé vonható felelősségre, mert ő merőben szivességből vállalkozott arra, hogy a pénzt elviszi.

Quid iuris?

125. Lajos bérkocsiba ült s a Nádor-utczába hajtatott. Útközben megállt egy bolt előtt s betért a boltba, ahol mintegy háromnegyed óra hosszat időzött. Mire kijött a boltból, csak hülyt helyét találta az esernyőjének, melyet a kocsiban hagyott. A bérkocsis azzal mentegetődzött, hogy Lajos nem figyelmeztette őt arra, hogy az esernyő a kocsiban maradt; ha ezt tudta volna, ügyelt volna rá.

Megveheti-e kárát Lajos a bérkocsison?

126. Pál iróasztalt vett Pétertől, mely azonban az István tulajdona volt, anélkül, hogy eladó és vevő ezt tudták volna. Nehány hó mulva meghal István, örököse pedig Péter lesz, akitől Pál az iróasztalt vette volt. Péter kapja magát, rei vindicatiót indit Pál ellen az iróasztal kiadása végett. Mert akkor, igy okoskodik Péter, mikor az iróasztalt alperesnek eladta volt, az iróasztal nem volt az övé, tehát az alperesé sem lett, most pedig az övé (t. i. Péteré), minthogy a tulajdonosnak örökösévé lett.

Boldogul-e Péter Pál ellenében?

127. Egy hengermalom-részvénytársasággal szerződést kötöttem, mely szerint a társaság junius—október hónapokban havonként 100 zsák „Roland“ rozslisztet tartozik nekem szállitani. Megjegyzem, hogy ezt a fajta lisztet kizárólag az illető részvénytársaság malma állitotta elő.

Juliusban a malom teljesen leégett. A részvénytársaság értesitett engem, hogy a hátralékos 400 zsák lisztet nem szállithatja és nem fogja szállitani. A malom

azonban hamar felépült s előreláthatólag már a jövő év végén üzemben lesz. Tekintettel erre, praeiudicialis keresetet inditottam annak kimondása végett, hogy a hengermalom-részvénytársaság köteles lesz az üzem megindítása után a 400 zsák lisztet szállitani.

Mit mondunk e keresethez?

128. Marosi nagykereskedő 100 métermázsa olasz bibor lóherét vásárolt egy külföldi czégtől, mustra szerint, métermázsáját 76 koronáért. Az árut előre tovább adta B. és társa czégnek, métermázsáját 81 korona árban. Midőn az áru megérkezett, kitünt, hogy nem felel meg a mustrának, hanem métermázsája 15 koronával kevesebbet ér. B. és társa ennek következtében nem fogadta el a lóherét.

Marosi kártéritést követel a külföldi czégtől. És pedig 1500 koronát azon a czimen, hogy az áru ennyivel ér kevesebbet, mint a mennyit érne, ha a mustrának megfelelne; és további 500 koronát annak a fejében, hogy ily összegre rugna tiszta nyeresége, ha B. és társa az árut átvette volna.

Quid iuris?

129. Jámbor Crescentius ófalvi plébánosnak nagyon megtetszettek az uj ezüst ötkoronások. Ahol csak ötkoronást látott, azt mind becserélte s a gyüjteményt egy pléhdobozban helyezte el a szekrényében.

Egy izben a plébános urnak fel kellett utaznia Budapestre. Elvitte a pénzzel teli dobozt egyetlen jó emberéhez, a jegyzőhöz, aki szivesen elvállalta a pénz őrzését

arra az időre, mig Jámbor távol lesz. Mivel a tartály nem volt lezárva, a jegyző előbb megolvasta a pénzt, azután az irodájában levő nagy szekrénybe zárta a plébános látható megnyugvására.

Mialatt a plébános a fővárosban időzött, ismeretlen tettesek a dobozt tartalmával együtt ellopták. Jámbor Crescentiusnak ugyan a legkisebb gyanuja sincs a jegyzőre, de culpát lát a dologban, ezért meginditja a jegyző ellen a depositi actiót kártérités iránt. Keresetét arra alapitja a felperes, hogy a jelen esetben depositum irregulare-ról van szó, mivel helyettesithető dolog, pénz, volt a letét tárgya, tehát a veszély az alperest, mint letéteményest terhelte.

A jegyző abban a nézetben van, hogy az ügylet, melyet kötött a felperessel, nem is depositum, hanem precarium. Ő ugyanis nem akart obligót vállalni a pénz őrzésére, hanem merőben szivességből, csupán egy *helyet* engedett át a plébánosnak, ahol a plébános a pénzt elhelyezze. Az ilyenfajta ügyletet precarium loci-nak szoktuk nevezni; a precario dans itt az, aki a helyet kijelöli, a precarista az, aki a dolgot a kijelölt helyre téve, ezzel azt a helyet használatba veszi. Nos, a felperes nem is állitja keresetében azt, hogy őt (az alperest) culpa terhelné, hanem a véletlenért vonja őt felelősségre. De ki hallott olyat, hogy a precario dans felelős a véletlenért? Hiszen tudvalevő, hogy még a precariumba vevő is, akinek előnyére szolgál a jogügylet, csak lata culpáért felelős. Téve-tagadva, hogy a jelen esetben depositumról van szó, mint a felperes állitja, akkor sem depositum irregulare ez, hanem rendes letét. Mert a

plébános nem ruházta rá a pénzdarabok tulajdonát, nem jogositotta őt fel arra, hogy a pénzt kiadja, hanem azt akarta, hogy ugyanazokat a pénzdarabokat kapja vissza. Hivatkozik a Dig. XIX. k. 2. t. 31. fr.-ra, melyből tisztán kiolvasható, ugymond, hogy ha pénzt, tartályba zárva vagy az egyes pénzdarabokat jellel ellátva, helyezünk letétbe, a letéteményest nem olynemü generikus obligatio terheli, hogy ugyanannyi pénzt adjon vissza, hanem ugyanazt a speciest tartozik visszaadni, tehát szabadul kötelezettségétől, ha a species elvész:

> .... Idem iuris esse in deposito: nam si quis pecuniam numeratam ita deposuisset, ut neque *clusam* neque *obsignatam* traderet, sed *adnumeraret*, nihil aliud eum debere, apud quem deposita esset, nisi tantundem pecuniae solveret (más szöveg szerint: solvere).

A plébános is dobozba zárva adta át az ötkoronásokat. Kétséget nem szenved tehát, hogy rendes letéttel van dolgunk, s minthogy a letéteményes casus-ért nem szavatol, kéri a kereset elutasitását.

A plébános megmarad nézete mellett, hogy az eset depositum irregulare. Ő precarium lociról soha nem hallott. Minden depositum inditó oka szivesség és minden depositum abban áll, hogy az egyik a másiknak helyet enged át, ahol emez a dolgot elhelyezze. Mi volna tehát a különbség depositum és precarium loci közt? Az egész nem egyéb, mint ügyvédi fogás a biró megtévesztésére. Tiszta dolog, hogy itt depositumról és pedig depositum irregulare-ról van szó. Mert ha helyettesithető dolgot helyezek letétbe, épen a dolog helyet-

tesithető voltánál fogva nem fektetek sulyt arra, hogy ugyanazokat az egyedeket kapjam vissza. Tehát feljogositom a letéteményest a dolog elhasználására, vagyis a tulajdont is ráruházom. De tegyük fel, hogy a helyettesithető dolog letevője adott esetben sulyt fektet arra, hogy ugyanazt az egyedet kapja vissza: ez puszta szeszélynél egyébnek nem volna tekinthető, a jog hivatása pedig nem az, hogy a szeszélynek szolgáljon, hanem az, hogy való érdeket védjen. Vajjon akadna-e biró, aki nem látná betöltöttnek az alperes obligatióját, ha a nyolczvan darab ötkoronás helyett, melyeket a doboz tartalmazott, bankjegyekben fizetett volna ki négyszáz koronát? Ugy-e bár nem? Szerencsétlen választás volt, épen a Dig. XIX. k. 2. t. 31. fr.-át idézni, mely a legékesebben szól az alperes ellen. Hiszen a doboz, mely ta pénz tartalmazta, nem volt lezárva; a jegyző a pénzt megolvasta, ami annyi, mintha a felperes „adnumerálta“ volna, mint az idézett fragmentum mondja.

Mi az eset helyes megfejtése?

130. Mesének is beillik, pedig való történet, amit itt elmondunk.

Bezzegh Andrást a Fekete-Vág balpartján, Hörcsögh Jánost pedig a Vág jobbpartján illette meg a halászati jog. Bezzegh András egy izben elment halászni. Horgát a vizbe lógatva lefelé haladt a folyó mentén, midőn egy bozótos, cserjés helyen egyszerre szemben találja magát Hörcsöghgel, kit a sürü bozót miatt előbb nem vehetett észre. A két horog közvetlenül egymás mellé került, s e pillanatban pedzette meg mind a kettőt a

hal. Bezzegh emerre, Hörcsögh amarra ránczigálta a szegény párát. Már dulakodásra került volna a dolog, ha közbe nem veti magát a szekerével épen arra haladó Csizmadia András. Csizmadia azt tanácsolta a két halásznak, huzzák ki a nagy halat együtt, s aztán adják át neki, ő majd magánál tartja, mig valahogyan kiegyeznek, mert különben még elszabadul a horogról a ritka szép példány. A halászok hajtottak a jó tanácsra. Hörcsögh átgázolt a vizen, s ketten együtt huzták ki a halat, egy hat kilós pisztrángot. Csizmadia a halat egy vizzel telt dézsába tette és szekerén hazaszállitotta.

A czivakodó felek még a helyszinén kiegyeztek. Az egyesség pedig ugy szólott, hogy a hal Hörcsöghé, viszont Hörcsögh hat koronát fizet kárpótlás fejében Bezzeghnek.

Hörcsögh a hat koronát azonnal megfizette, azután Bezzeghgel együtt elment Csizmadiához a halért. De Csizmadia csuful kifogott a halászokon: megtagadta a hal kiadását.

1. Kérdés, indithat-e Hörcsögh rei vindicatiót a hal iránt, vagy van-e legalább birtok-interdictuma, hogy a hal birtokát megszerezze? Vegyük fontolóra azt, megszerezte-e a két halász occupatio utján a hal birtokát és tulajdonát. Ugyanis:

a) a hal birtokát *in solidum* nem szerezték meg, mert ez jogilag lehetetlen;

b) egymaga sem Bezzegh, sem Hörcsögh nem szerezte meg a hal birtokát, mert ebben mindegyiket gátolta a másik;

c) fizikai részek szerint felosztva sem vették birtokukba a halat, mert hiszen ingó dolog fizikai részekre felosztva nem birtokolható; végül talán

d) eszmei részek szerint osztott birtokot sem szereztek, mert mindegyik animus-a az egészre volt irányozva.

2. Nem-e Csizmadia a tulajdonosa a halnak?

3. Feltéve, hogy a hal tulajdonát a két halász szerezte volt meg akkor, mikor a halat kifogták: egyedüli tulajdonosa-e most a halnak Hörcsögh a Bezzeghgel kötött egyezség alapján?

4. Ha a két halász és Csizmadia abban állapodtak volna meg, hogy Csizmadia 20 korona kötbért fizet, ha a pisztrángot nem adja vissza: minő keresettel kellene élnie Hörcsöghnek Csizmadia ellenében?

131. N. tanácsosék a nyarat a Tátrában szokták tölteni egy magános erdei lakban. E nyáron ő Méltóságáék rosszul gazdálkodtak a kávéval, mert augusztus 20-án már nem volt kávéjuk. Elküldtek a szomszéd falubeli szatócshoz, hogy adjon 5 kilót valami jó fajta kávéból. A szatócs előbb mustrát küldött, s a tanácsosék ujabb rendelésére elküldte a kivánt mennyiséget. De a tanácsosné visszaküldte a kávét a következő levél kiséretében:

„A kávé nagyon silány, amilyet uri háztartásban nem szoktak használni, bár elismerem, hogy a mustrának megfelel.“

A szatócs, hivatkozva arra, hogy az áru a mustrának megfelel, nem vette vissza a kávét s követeli az árát.

Feltéve, hogy a kávé csakugyan olyan silány, amilyet uri háztartásban használni nem szoktak, kötelesek a tanácsosék a vételárt megfizetni?

132. Kürt városában egymás mellett áll a Vitéz Mihály és a Bagó Pál háza. A kettőt körülbelül egy méter széles köz választja el egymástól; erre a közre néz a Bagó-féle ház két ablaka és a Vitéz konyhájának ablaka, ugy, hogy a köz mindkét háznak világitó udvarul szolgál.

Valamikor Vitéz Mihályé volt mind a két ház; négy esztendővel ezelőtt vette meg tőle az egyiket, a 325. hr. számut, Bagó Pál. A világitó udvar a telekkönyvben a Bagó Pál nevén áll, s Pálnak tanui vannak arra nézve, hogy Vitéz is a 325. hr. számu házhoz tartozónak tekintette azt s e házzal együtt adta el.

A multkor Bagó Pál vasládákat tett a világitó udvarba, a szomszéd konyhájának ablaka elé, mi által elzárta a konyhától a levegőt és a napot. Vitéz a ládák eltávolitását követeli, sőt perrel fenyegetődzik. Az a köz — ugymond — mindig világitó udvarul szolgált a két háznak, igy volt ez az eladás idején is, — az ő házának eresze a világitó udvar fölé nyulik elő, s mindkét ház sokat vesztene értékéből, ha a világitó udvar ott nem volna. Bagó mindezt tudta és látta, mikor a házat megvette, tehát beleegyezett abba, hogy neki (Vitéznek) ott ablaka legyen.

Pál azt tartja, hogy ha a világitó udvar az övé, amit szomszédja se von kétségbe, ugy ő azzal szabadon rendelkezhetik, tehát elhelyezhet ott bármit is. A szom-

széd csak akkor tiltakozhatnék jogosan az ablak eltorlaszolása ellen, ha u. n. ablakjoga (servitus ne luminibus officiatur) volna. Pedig ez a jog őt nem illeti meg. Mert amig mind a két ház egy kézben volt, addig ablakjogról, azaz szolgalomról nem lehetett szó, mivel a saját dolgunkon nem lehet szolgalmi jogunk (nemini res sua servit), a 325. hr. számu ház eladásával pedig nem szerezte meg Vitéz Mihály e jogot, abból az egyszerü okból nem, mivel a szerződésben erről szó sem esett.

Kinek van igaza?

133. Pelikán Imre eladta a házát Bús Lászlónak 20,000 koronáért. Még mielőtt Bús László telekkönyvileg átiratta volna a házat magára, megtudta az eladó, hogy Bús prostituált nőknek adta ki az összes szobákat. Erre Pelikán kapta magát, ujra eladta a házat Hüvös Andrásnak, ki sietett azt telekkönyvileg nevére iratni. Bús e szerződésszegés miatt kártéritést követel Pelikántól. Kimutatja, hogy a két kéjnő, kiknek a házat kiadta, összesen 1600 korona évi bért fizet, mely összeg 5 százalékkal tőkésitve 32,000 korona tőkének felel meg. Eszerint az ő kára 12,000 koronára rug, mely összegben az alperest elmarasztalni kéri.

Quid iuris?

134. A kiskoru* Lengyel Antal jogviszonyai tekintetében az alábbi kérdések merültek fel. Megjegyezzük,

* A római jog szempontjából értsd „serdületlen."

hogy mindaz, amit itt Lengyel Antalról mondunk, az ő gyámjának tudta nélkül történt.

1. Antalnak ruhára és fehérneműre lévén szüksége, a szabónál öltözetet rendelt, L. Ede üzletében pedig hitelre 160 korona ára fehérnemüt vásárolt.

A gyám nem akarja sem a szabót, sem a kereskedőt kifizetni, azzal indokolva eljárását, hogy Lengyel Antal, mint kiskoru, érvényesen nem kötelezheti magát, s a szabó, illetőleg a fehérnemü-kereskedő tudták, hogy Antal kiskoru. Erre a szabó is, L. Ede czég is pert indit Antal ellen: az első az öltözet árának megtéritése iránt, a második a szerződés érvénytelenitése és a fehérnemü visszaadása, valamint kártérités iránt.

2. Hegyi Manó Antalnak 600 koronát adott kölcsön azzal, hogy az összeget 6%-os kamatával együtt nagykoruságának elérte után fizesse vissza.

Érvényes a kölcsönügylet?

Tegyük fel, hogy a kölcsönügylet érvénytelen. Volna annak jogi hatása, ha Antal nagykoruságának elérte után érvényesnek ismerné el az ügyletet?

3. Szeghalmy, a fiatal ember egyik adósa, Antal kezéhez fizette le adósságát.

Törlesztette ezzel adósságát Szeghalmy? Vagy volna-e Szeghalmynak legalább valami kifogása, ha Lengyel Antal gyámja a kiskoru nevében ujra követelné tőle az adósság megfizetését?

4. Füredy Aladár, Antal jóakarója, ennek kérésére Pozsonyba utazott, hogy kibékitse a fiuval ennek ott lakó nagynénjét. Füredy, ki sikerrel járt el küldetésében, most az útiköltség megtéritését kéri.

5. Antal keresztapja 1000 koronát tett be a takarékpénztárba a fiu nevére, s a takarékpénztári könyvecskét átadta Antalnak.

A kiskorut illeti a betett összeg?

6. A kiskoru egy orfeumi divának ajándékozta aranyóráját.

Érvényes az ajándékozás?

135. Egy forró nyári napon meggyuladt a vasuti mozdony szikráitól a vasut mentén fekvő tarló. A nagy szél miatt a tűz oly rohamosan terjedt tovább, hogy mire észrevették a tüzet, már a Péter erdeje is, mely meglehetősen távol fekszik a vasuttól, lángokban állott.

a) Köteles a vaspályavállalat a kárt megtériteni? S ha igen, mi a kártéritési kötelezettség jogalapja ez esetben?

b) Döntő körülmény-e az, hogy a tűz a heves szél miatt terjedt el oly gyorsan?

136. Mezőégés alkalmával Péter árkot ásatott a rétjén keresztül. Ásás közben az egyik munkás a családi sirbolt közelében egy vasládára bukkant, melyet nagy sulya miatt nem birt kiemelni a földből. Sok kincset gyanitott a ládában, ezért nem közölte a dolgot senkivel, hanem feltette magában, hogy este a munka végeztével két fiával kijön a helyszinére s azok segitségével hazaviszi a kincset. Terve azonban nem sikerült, mert mire visszajött a két fiuval, a ládának csak hült helyét találta. Időközben másvalaki is felfedezte a ládát, s többek segitségével a Péter házába vitte. A ládában értékes

arany- és ezüsttárgyakat, u. m. ékszert, pénzt, érmeket stb. találtak.

Kit illet meg az értékes lelet?

137. Szabó Ambrus iparos baleset ellen biztosittatta magát az Oceán biztositó-társulatnál. A biztositási ajánlatot Szabó, amint az szokás, in bianco irta alá, azután a társulat ügynöke, Sebesi, kitöltötte. Sebesi az ajánlatba

az 5/a. kérdésre: „Szenvedett-e már testi sérülést (ficzamodást, rándulást, csonttörést)?"

és a 6. kérdésre: „Van-e vagy volt-e már más társaságnál is baleset ellen biztositva?"

tagadó választ irt.

Tavaly baleset érte Szabót. Szabó keresetképtelen lett. A társaság azonban megtagadta a biztositási összeg kifizetését, mert az 5/a. és a 6. kérdésre irott felelet nem felelt meg a valóságnak: Szabó már másutt is biztositva volt, testi sérülést is szenvedett már s e miatt az illető társulat kármentesitette is. Szabó beperelte az Oceánt. A per során bebizonyult, hogy a biztositott a fenti adatokat közölte volt az ügynökkel, de az ügynök az ő távollétében s az ő informácziója ellenére tagadó választ irt az ajánlatba az 5/a. és a 6. kérdésre. Az elsőfoku biróság marasztaló itéletet hozott. Ellenben a felsőbiróságok Szabót keresetével elutasitották az általános biztositási feltételek 7-ik §-a alapján, mely igy szól:

A biztositott az általa aláirt ajánlatban foglalt adatok helyességéért egyedül felelős, még az

esetben is, ha ezen adatok az intézet egy ügynöke által irattak volna.

Ügyvédje azt tanácsolja Szabónak, inditson kártéritési pert az ügynök ellen. Az ügynök ugyan azt állitja, hogy nem szándékosan töltötte ki helytelenül az ajánlatot, ő ugy emlékezett, hogy a biztositott az 5/a. és 6. kérdésre tagadó választ adott, s ebbeli tévedése, tekintve, hogy ugyanakkor több biztositást közvetitett, menthető is. De az ügyvéd culpát lát ebben az eljárásban, s ezt elegendőnek is tartja ahhoz, hogy a biróság az ügynököt kártéritésre kötelezze.

Quid iuris?

138. Két szomszédnak panasza van egymás ellen. Az egyik azt nehezteli, hogy cséplés idején a szomszéd cséplőpajtájából tömérdek por tódul egy sikátoron át udvarába.

A másik azt panaszolja, hogy szomszédja fákat és bokrokat ültetett az ő háza fala közelébe, a fák és a bokrok már annyira megnőttek, hogy állandóan árnyékban tartják házát, a levegőt és a napot elzárják tőle, ezzel nedvességet okoznak, s a falba behatolt gyökerek nagy ártalmára vannak a falnak.

Tehet-e a két szomszéd valamit egymás ellen?

139. Pápai ajándékot adott Hegedüsnek, de utóbb az ajándékot Hegedüs háládatlansága miatt visszavonta, miről Hegedüst levélben értesitette.

Pápai néhány nap mulva meghalt. Örököse test-

véröcscse, Arnold lett, ki értesülvén a történtekről, megperli Hegedüst az ajándék visszaadása iránt.

Helyt adunk keresetének?

140.* Egy Czégér nevü parasztember eladta a kocsiját idősebbik fiának, Istvánnak, de utóbb ujra eladta ifjabbik fiának, Jánosnak, és ennek a kocsit át is adta, minthogy István abban az időben katonai szolgálatot teljesitett.

Az apa nemsokára meghalt, István pedig leszolgálva a három esztendőt, hazatért. A két fiu összekapott a kocsi miatt, s végre István bepörölte öcscsét, mert az apa először neki adta el a kocsit. János azt veti ellen, hogy az apa neki is eladta s átadta a kocsit és Istvánt, mint atyjának örökösét** kötik az apa tényei.

Quid iuris?

Hogyan kellene döntenünk, ha Czégér másodizben nem Jánosnak, hanem valaki harmadiknak, X-nek, adta volna el a kocsit?

141.*** Laczi barátomnak van egy kis kutyája, mely az „apportirozás"-ban igen gyakorlott. A multkor a Duna partján sétálva barátommal a kis kutya kiséretében, követ hajitok a vizbe, hogy a kutya visszahozza; a kis kutya utána uszik, s a kő helyett egy arany gyürüvel tér vissza.

Kit illet a gyürü?

* Stammler. Institutionen-Übungen 39. 5.
** Az apa másik örököse János lett.
*** Stammler. Institutionen-Übungen 137.

142. Kántor Mihály megvette Rozsnyai Ferencz nagyfalvi vendégfogadóját. Ebbe az üzletbe, ugy mondja, csak azért ment bele, mert Rozsnyai, akit szavahihető embernek ismert, azt állitotta hogy csak az italmérés maga évenkint 1600 koronát jövedelmez. Most tudta meg, hogy a fogadót nem maga Rozsnyai, hanem a fia kezeli, Rozsnyai már évek óta feléje se néz az üzletnek, s azt is, hogy az italmérés 1600 koronát hoz be, csak fia egyik ügynökétől hallotta, a valóság pedig az, hogy a vendéglő átlag 800 korona hasznot hoz évenkint.

Kántor emti actiót indit Rozsnyai ellen a szerződés érvénytelenitése iránt. Tudvalevő, ugymond, hogy csalás (dolus malus) kétféle módon követhető el: valótlanságok előadásával vagy való tények elhallgatásával. Rozsnyai pedig elhallgatta előtte, hogy biztos tudomása a bor- és sörfogyasztás nagyságáról nincsen, s hogy azt, amit mondott, csak hallomás után mondotta. Ha ez nem dolus, ugy mindenesetre culpa lata, mely a dolusszal egy tekintet alá esik:

dolum accipere debemus et culpam latam (Dig. XXXVI. k. 4. t. 5. fr. 15. §.);

magnam neglegentiam placuit in doli crimine cadere (Dig. XLIV. k. 7. t. 1. fr. 5. §.);

culpa lata dolo comparabitur (Dig. XI. k. 6. t. 1. fr. 1. §.);

magna culpa dolus est (Dig. L. k. 16. t. 226. fr.).

De tegyük fel, igy szól a felperes, hogy Rozsnyait se dolus, se culpa nem terheli. A szerződés még e feltevés mellett is megdönthető. Mert az eladó feltétlenül szavatol a „dicta et promissa“-ért; s ha a dolog az igért tulaj-

donságokkal nem bir, a vevő a vételár leszállitását vagy a szerződés felbontását követelheti. Kéri az adásvevés érvénytelenitését.

Az alperes tagadja azt, hogy akár dolose, akár culpose járt volna el. Dolus vagy culpa lata csak akkor terhelné őt, ha az ügynök szavában kételkedett volna, amire semmi oka nem volt. Ha valaki gondatlanul járt el, ugy Kántor az, aki üzletember létére nem kért tőle concrét adatokat, melyekből a vendégfogadó jövedelmezőségéről biztos tudomást szerezhetett volna. E helyett megelégedett a felperes az alperesnek egy odavetett nyilatkozatával. Aki ilyen gondatlanul jár el, az ne okoljon mást, ha kárt vall, az vessen számot magamagával. Aki a kárt, melyet szenvedett, a kellő gondossággal elhárithatta volna, az eljátszotta jogát, hogy mást csalárdsággal vagy vétkes gondatlansággal vádoljon: quod quis ex sua culpa domnum sentit, non intelligitur damnum sentire (Dig. L. k. 17. t. 203. fr.). Kéri a kereset elutasitását.

Mi az eset helyes eldöntése?

143. Beretvás László vagyonát fia, Miklós örökölte, de a vagyon haszonélvezete özvegyi jogon hitvesét illette meg. Az özvegy a birtokot öt évre bérbeadta boldogult férje meghitt barátjának, Samu Bélának. Mielőtt a haszonbérlet lejárt volna, meghalt az özvegy, s örököse ugyancsak a fiu, ki az apa vagyonát is örökölte volt. A fiu kimozditja a bérlőt a bérletből.

Jogos eljárása? Vagy mint anyjának örököse kötve van az anyja kötötte bérleti szerződéshez?

144. A „Hungária"-gőzmalom megrendelés folytán 50 zsák lisztet szállitott Tóth Gyula soroksári füszerkereskedő részére. A czimzett az áru átvételét indokolás nélkül megtagadta. Erre a feladó gőzmalom ott helyben eladta a szállitmányt és beperelte Tóth Gyulát a vételár megfizetése iránt, keresetében késznek nyilatkozván, lisztkészletéből az alperes részére a megrendelt mennyiségü és minőségü lisztet szállitani.

Az alperes a kereset elutasitását kéri.

Kétségtelen tétele a magánjognak, ugymond, hogy a fajlagos kötelem, a minő 50 zsák liszt szállitása, hitelezői késedelem folytán concentrálódik arra a speciesre, arra az egyedre, melyet az adós felajánlott. A fajlagos kötelemből most már egyedi kötelem lesz. Az adós ezentul azzal az *egyed*-del tartozik, a melyet felajánlott: a felperes az árunak az alperes részéről történt visszautasitása után *azzal az 50 zsák liszttel*, amelyet szállitott. Ha azt az egyedet szolgáltatnia lehetetlen, kötelme megszünik, de a viszonszolgáltatást sem követelheti a másiktól. Már pedig a felperes eladta a lisztet, tehát a maga részéről nincs abban a helyzetben, hogy szerződési kötelezettségét betöltse, tehát: vételárra sem lehet igénye.

Nem ellenkezik ezzel kereskedelmi törvényünk* 351. §-a, mely igy szól:

Oly esetben, midőn a vevőt az áru átvételében késedelem terheli, az eladónak jogában áll az árut a vevő veszélyére és költségein valamely közrak-

* 1875. évi XXXVII. t.-cz.

tárba vagy egy magánszemélynél letenni, vagy a 347. §. értelmében eladni s egyuttal a késedelemből eredett kár megtéritését követelni.*

Mert egyrészt ez a §. azzal, hogy a 347. §-ra utal, csak akkor látja helyét az áru eladásának, ha az áru megromlásnak van kitéve s a halasztás veszélylyel jár. Másrészt nem azt mondja, hogy az eladó az árunak másfelé történt eladása daczára a viszonszolgáltatást, azaz a vételárt követelheti a vevőtől, hanem azt mondja, hogy a késedelemből eredő *kár* megtéritését követelheti, ami az általános magánjog tétele is. A felperesnek pedig a késedelemből semmi kára, mert amint maga is beismeri, a lisztet ugyanoly árban adta el, amilyen árban azt az alperesnek szállitotta.

Quid iuris?

145. Csap István serfőző értesitette Péteri Vinczét, hogy söröspinczét szándékozik ásatni a Péteri háza közelében, s kérdést intézett Péterihez, nincs-e kifogása ez ellen. Péteri azt felelte, ha Csap azt hiszi, hogy a ház nem fog szenvedni e miatt, nincs kifogása a pincze ásása ellen. A serfőző azonban olyan mélyen ásatott, hogy a ház kissé lesüppedt, a fala pedig megrepedezett.

Erre Péteri kártéritési pert inditott Csap István ellen. Mert a szakértők véleménye szerint a háznak nem tör-

* Az itt idézett 347. §. a következő rendelkezést tartalmazza: „Amennyiben az áru megromlásnak van kitéve s a halasztás veszélylyel jár, a vevőnek jogában áll az árut, ha annak tőzsdei ára van, szabadkézből, egyébként pedig hiteles személy közbenjöttéve nyilvános árverés utján eladni.“

ténik baja, ha Csap a kellő óvintézkedéseket el nem mulasztja. Csap azonban kimélte a költséget, mondja a felperes, noha az épitőmester figyelmeztette a veszélyre, mely a szomszédot fenyegeti.

Az alperes tagadja a kereset jogosultságát. Kiki kényekedve szerint sáfárkodhatik a maga területén, ez a tulajdon fogalmából következik. A szomszéd nem köteles arra ügyelni, hogy szomszédja érdekét ne sértse: mert „qui iure suo utitur, nemini facit iniuriam." Kártéritésre ő csak ugy volna kötelezhető, ha Péterinek damni infecti cautiót adott volna. Ő loyalisan járt el, midőn nem csak az iparhatóságnál jelentette be az ipartörvény 33. §-ához képest azt, hogy pinczét akar ásatni, hanem a felperessel is közölte tervét. Péteri ekkor ellenmondhatott volna, de nem tette, sőt beleegyezését adta a pincze épitéséhez, már pedig volenti non fit iniuria. Igaz, ahhoz kötötte beleegyezését, hogy „ha az alperes azt hiszi, a ház nem fog szenvedni a pincze miatt"; de ő (az alperes) csakugyan ebben a hiedelemben volt, s az épitőmester akkor figyelmeztette a fenyegető veszélyre, mikor már javában folyt a munka. Kéri a kereset elutasitását.

Mondjunk itéletet.

146. Péter szóval 100 forintot igért Pálnak ajándékba. De nem váltotta be igéretét. Pál levelet ir neki, melyben felszólitja, hogy fizesse ki a száz forintot. Péter szószerint ezt irja vissza:

„Nem szoktam igéreteimet elfeledni. A száz forintot kifizetem, mihelyt pénzre teszek szert, legkésőbb azonban május 1-én."

Az osztrák polg. törvénykönyv 943. §-a, mely a jelen esetre alkalmazandó, ugy intézkedik, hogy a szóbeli ajándékozási igéretből a megajándékozottnak kereseti joga nem támad, ehhez okmány szükséges.

Eszerint beperelheti-e Pál Pétert a száz forint megfizetése iránt?

147. Péter két esztendő óta birtokolja egyik földemet jóhiszemüen. Most adta el az ott termett buzát 75 koronáért. Az összeg a takarékpénztárban van elhelyezve.

Követelhetem-e tőle a földön kivül ezt a 75 koronát is?

148. Sükösd Gergely végrendelete igy szól:

„Vagyonom felét Péterre, másik felét Pálra hagyom. Ha akár Péter, akár Pál nem lenne örökösömmé, ugy része Sándorra szálljon."

Pál a végrendelet felbontása előtt meghal, két kiskoru árvát hagyva hátra. Kit illet a Pálnak szánt örökrész?

149. Diószegi Lipót épitőmester beperli Patkó István váczi kovácsot 900 korona tőkének és járulékainak megfizetése iránt. A tárgyaláson egy okmányt mutat fel, melynek szövege a következő:

„Diószegi Lipót épitőmester elvállalja Patkó István váczi kovácsmester műhelyének lebontását, s az épitőanyag felhasználásával családház felépitését Patkó Istvánnak 258. hr. sz. telkén.

Patkó István kovácsmester kötelezi magát, hogy a műhely lebontásáért és a családház felépitéséért összesen 2000 koronát fizet Diószegi Lipótnak. Diószegi István s. k., Patkó István s. k.“

Szóbelileg megállapodtak a felek, mondja a felperes, hogy a műhely f. é. augusztusban lesz lebontandó s azután nyomban meg kell kezdeni a családház felépitését. De midőn ő augusztusban hozzá akart fogni a kovácsműhely lebontásához, Patkó kijelentette, hogy megváltoztatta tervét, nem épit. Ő már megrendelte az asztalosmunkát, s az ajtók és az ablakok már el is készültek, kéri tehát kára megtéritését, mely az elmaradt nyereséget is beszámitva, 900 koronát tesz ki.

Az alperes nem tagadja a felmutatott okirat valódiságát és nem vonja kétségbe ellenfele állitásait.

Elmarasztalandó ő vagy felmentendő?

150. Bányai háztulajdonosnak ugyancsak meggyült a baja bérlőivel. A házi ur jogi véleményt kér a következő kérdésekben:

1. Az egyik lakásban leszakadt a mennyezet s a lakó butornemüiben kárt tett. A mennyezet leszakadását az okozta, hogy a gerendák a kéményből tüzet fogtak; de ő bebizonyitotta, hogy őt semmi mulasztás vagy gondatlanság nem terheli.

Köteles a lakó kárát megtériteni?

2. Egyik lakója észrevétlenül kiköltözködött, s most, hivatkozva a fővárosi lakbérleti szabályzat 19. és 20. §-aira, perli őt a hurczolkodási költség és egyéb kár megtéritése iránt. A lakó a kiköltözködés okául azt adja

elő, hogy a lakás el van telve poloskával, a mit tanukkal akar bizonyitani. Ő (Bányai) meggyőződött róla, hogy a lakás felette poloskás, de akkor, mikor a lakást kiadta, nem tudta ezt, s a lakó sem tudatta vele.

Kérdi: joga van-e a lakónak visszalépni a bérleti szerződéstől és tartozik-e ő kártéritéssel neki?

A fővárosi lakbérleti szabályzat idézett 19. és 20. §-a igy szól:

19. §. A bérbeadó köteles a bérleményt a meghatározott költözési időben a felek közti megállapodásoknak, ezek nem létében pedig a helyiség minőségének megfelelőleg használható állapotban átadni. A bérlemény használatát gátló hiányok, a mennyiben ezek helyreállitása tekintetében a felek meg nem állapodtak volna, a beköltözködési idő elérkeztekor birói szemle utján állapitandók meg.

20. §. Ha a birói szemle oly javitások szükségét állapitaná meg, melyek teljesitése ideje alatt a bérlemény használható, a bérbeadó köteles ezeket a bérlő felhivására a javitások teljesitésére szükséges idő alatt eszközöltetni; ha pedig ezt megtagadná vagy kötelezettségét elmulasztaná: jogában áll bérlőnek a javitásokat bérbeadó költségén a bérösszegbe való betudás mellett megtétetni.

Ha azonban a birói szemle oly lényeges javitások vagy átalakitások szükségét állapitaná meg, melyek megtétele nélkül, avagy melyek teljesitésének ideje alatt a bérlemény vagy annak nagyobb, illetve nélkülözhetetlenebb része használható nem volna, s a bérbeadó ezen javitásokat a bérlő fel-

hivására a szükséges idő alatt — legfeljebb azonban 14 nap alatt — nem teljesiti, vagy ezt megtagadja, vagy ha a szükséges javitások vagy átalakitások a birói szemlétől számitandó tizennégy nap alatt sem fejezhetők be akképen, hogy a bérlemény ettől kezdve teljesen használható legyen, a bérlő a bérlettől még akkor is, ha az meghatározott időtartamra köttetett, a bérlet első napjától kezdődő joghatálylyal elállhat.

Mindkét utóbbi esetben a bérbeadó a bérlőnek a bérlemény nem használhatásából eredett kárért teljes kártéritéssel tartozik.

3. Egy pinczelakó, a ki az utolsó negyedévi lakbérrel adós maradt, butorainak egy részét e napokban eladta Hegyi Náthán butorkereskedőnek, a ki a butorokat már el is vitette.

Jogában áll-e Bányainak lefoglalni a bérlő többi ingóságait, hogy azok elvitelét megakadályozza?

S minthogy a megmaradt ingóságokban nem látja fedezve lejárt és legközelebb lejárandó bérkövetelését, vajjon törvényes zálogjoga alapján követelheti-e Hegyi Náthántól, hogy a megvett butort szolgáltassa ki?

4. Ujházán tavaly egy üzlethelyiséget adott bérbe három évre Simon Ármin könyvkereskedőnek. A bérleti szerződés első pontja szerint Simon, a ki mint könyvkereskedő vette bérbe a boltot és a tartozmányokat, a bérleményt csakis iparágának megfelelő czélra használhatja. Most tudta meg, hogy Simonnak a kibérelt üzlethelyiségben lisztraktára is van.

Felbonthatja-e Bányai ezen a czimen a bérleti szerződést?

151. Árvai egy takarékpénztári betétkönyvet adott zálogba hitelezőjének, Horti-nak. Utóbb Horti precario visszaadta a betétkönyvet Árvainak, ki azt ujolag zálogba adta egy másik hitelezőjének, Sebőknek. Horti, az első hitelező, zálogjoga alapján most perrel követeli Árvaitól a betétkönyvet.

Nem-e kellett volna Hortinak Sebők ellen fordulnia, a kinek birtokában van a betétkönyv? Vagy Sebők talán nem perelhető?

152. Gál Elek ablakai a Somorjay-féle ház udvarára néznek. Sehogy se tetszett ez az állapot az uj tulajdonosnak, nagyságos Somorjay Elemér urnak, aki nem tetszésének félre nem ismerhető jelét is adta azzal, hogy az ablakok elé széles deszkafalat állitott, mely a világosságot és a kilátást elzárta a szomszédtól.

Gál Elek tanukkal tudja bizonyitani, hogy a kilátási szolgalmat már több mint 32 év óta gyakorolja, s hogy Somorjayék e szolgalom élvezetét ellenmondás nélkül türték és soha meg nem gátolták. Pert indit tehát Somorjay Elemér ellen az iránt, hogy a biróság elbirtoklás czimén a szolgalmat részére megállapitsa, az alperest e szolgalom gyakorlásának és telekkönyvi bekebelezésének türésére és a perköltség megfizetésére kötelezze.

Hozzunk itéletet.

153. Néhai Szántay Zsigmond kétharmad részben Andor fiát, egyharmad részben Béla fiát nevezte meg örökösének. A két fiu e vagyonnal apjának 20,000 koronát kitevő adósságát is örökölte.

Vajjon ez az adósság egyetemlegesen terheli-e a két fiut, vagy örökrészeik arányában, vagy egyenlő részben?

154. A. kicsal B.-től 250 koronát, s e miatt a büntető biróság két évi börtönre itéli.

Kié a pénz: A-é vagy B-é?

155. Pétertől telket vettem, de tudom, hogy a telek egy része nem a Péteré, csak azzal nem vagyok tisztában, melyik az a rész. Elbirtokolhatom a teleknek ezt a részét?

156. Bálint már 32 évet meghaladó idő óta tartja birtokában az aligvártai dülőn fekvő szántóföldemet, de jogczimét nem tudja adni szerzésének.

Elperelhetem tőle a szántóföldet?

Ha más keriti birtokába a szántóföldet, indìthat-e Bálint az ellen rei vindicatiót?

157. Minő jogviszonyokkal van dolgunk a következő esetekben?

1. Páholyt bérlek a Nemzeti Szinházban.

2. Özvegy Szájasnétól kiveszek egy hónapos szobát zongorahasználattal, kiszolgálat nélkül.

3. Megebédelek a Hungáriában.

4. Száz forintot váltok egy dohánytőzsdében, ahol szivart szoktam vásárolni.

5. Beteszek a takarékpénztárba kétszáz koronát.

6. Belépti jegyet veszek a hangversenyre, de a hangverseny Irén kisasszony indispozicziója következtében elmarad.

Visszakövetelhetem a jegy árát?

7. Borravalót adok a pinczérnek.

8. Megtalpaltatom a czipőmet a czipész által.

9. Kifizetem Pali barátom adósságát, hogy butorainak elárverezését meggátoljam. Pali mit sem tud erről.

10. Gézával összebeszéltünk, hogy a jövő nyáron közös költségen körutat teszünk Európában.

11. Bérkocsin az egyetemre hajtatok.

12. Jani barátomat megkérem, hogy adjon át egy levelet Lajosnak. A levélben két tizes bankó van, mire Janit figyelmeztetem. Ő megigéri, hogy teljesiti kérésemet.

13. Eldobom a rosszul szelelő szivart az utczán. Egy munkás felveszi és továbbszíja.

Elvesztettem tulajdonjogomat a szivaron? S ha igen, mely időpontban: a mikor eldobtam, vagy a mikor a munkás felvette?

14. Samu és Zsigmond összeállnak s női ruhakereskedést nyitnak.

15. Péter kijelenti Pál előtt, hogy Pálnak elengedi az adósságát. Pál erre igy szól: „ajándékot nem fogadok el.“

Megszünt Pál tartozása?

16. Egy apa, halálos ágyán meghagyja fiának, hogy a készpénzből, melyet örökölni fog, adjon 600 koronát régi hű cselédjének, Andrásnak.

17. Pétert meghivom magamhoz ebédre. Péter megigéri.

18. Postautalványra feladok a postán 500 koronát.

19. Felszállok a villamos kocsira s átszállójegyet kérek.

20. János, ki ezer forintommal tartozik, azzal lep meg, hogy ezer forintról szóló váltóelfogadványt küld nekem.

21. Péter pert indit Pál ellen kétszáz korona és kamata iránt. Pál azt veti ellen,

a) hogy a kétszáz koronát már kifizette, vagy

b) hogy Péter egy évi halasztást adott neki.

22. Péter egy arany órát követel Páltól, ki azt ajándékba igérte neki. Pál azt veti ellen, hogy ő ezüst órát igért.

23. Egy bankhivatalnok 6000 koronányi óvadékot tesz le a banknál, melynek szolgálatába lépett.

24. K. és társa üzletében öltözetet varratok és egy téli kabátot vásárolok.

25. Szakácsnőm három tojást kér „kölcsön" a szomszédasszonytól.

Kölcsön ez valóban?

26. Berta elszegődik nevelőnőnek két kis leány mellé.

27. Egy utas két koronát ad a vasuti kalauznak, hogy több utast be ne bocsásson a kocsiszakaszba.

Ha a kalauz daczára ennek bebocsát valakit, visszakövetelheti az utas a két koronát?

28. A takács lent lop és vásznat sző belőle.

Az övé a vászon?

29. István megbiz egy könyvárust, hogy az apjától örökölt könyvtárt meghatározott minimális áron adja el, s a vételár 5 százalékát tartsa meg fáradozása fejében.

Mi volna az ügylet, ha a könyvárus szólitotta volna fel Istvánt, adja el a könyvtárt, ő szerez vevőt, a ki 2000 koronát ad érte?

30. Józsi bácsi egyik tajtékpipáját Kálmánnak adta oda, hogy Kálmán szépen kiszivja s azután visszaadja.

31. Mihály, érezve, hogy végső órája közeledik, 2000 koronát küldött Ujfalu község elöljáróságának a tűzkárosultak istápolására. Alighogy a pénzt elküldte, legott meghalt.

32. Valaki merő nyegleségből negyven fillért ad egy kéregető koldusnak.

Ajándékozás ez?

33. Könyvárusom könyvet küld nekem megtekintésre.

34. Lovaimat szivességből két napra átengedem Károlynak.

Mi volna a viszony, ha annyi időre engedtem volna át a lovakat, a meddig én akarom?

35. Osztálysorsjegyet veszek egy dohánytőzsdében.

36. Zsebkésemet Lajosnak adom kölcsön. Mielőtt visszaadná a kést, neki ajándékozom.

Ezzel a Lajosé lesz a kés?

37. László és Géza abban állapodtak meg, hogy László Windscheid Pandektáinak 6-ik kiadását adja Gézának, Géza viszont Brinz vagy Vangerow Pandektáit adja Lászlónak.

László már elküldte Gézának a Windscheid-féle Pandektákat, de Géza még nem teljesitett. László beperli Gézát, és pedig Brinz Pandektáit követeli tőle, minthogy Vangerow Pandektáit időközben megszerezte.

38. A nagyközönség már emberemlékezetet meghaladó idő óta átjár a Lőrincz házának udvarán.

Szolgalom ez; s ha igen, milyen szolgalom?

39. A földesur megengedte Péternek, hogy szőlője alatt örök időre pinczét törjön.

40. Valaki tanácsot ad másnak.

Felelős a tanácsadó, ha a dolog balul üt ki? S egyre megy, akár jóhiszemüen, akár rosszhiszemüen adott rossz tanácsot?

41. Eladom egyik földemet, s kikötöm, hogy ha egy hó lefolyása alatt jobb vevő akadna, a vételt meg nem kötöttnek fogom tekinteni.

Felbontó feltétel ez vagy pactum adiectum? S mi volna a gyakorlati különbség a kettő közt?

42. Az adós, hitelezője kérdésére: „emlékszik-e, hogy 5 koronával tartozik?“ azt feleli, hogy emlékszik, s majd fizet, mihelyt pénze lesz.

43. Az uszodában átadom pénztárczámat, órámat és gyürümet a pénztárnál.

44. Egy füszerkereskedő nehány palaczk bort küld nekem azzal a kéréssel, hogy ezentul nála vásároljak. A borért nem fogad el semmit.

Ajándékozta nekem a kereskedő a borokat?

158. Parasztasszonyok e napokban kosárszámra szedtek gombát, szamóczát és málnát erdeimben, s e közben számos csemetét eltapostak.

Kivánhatok-e kártéritést az eltaposott csemeték fejében? S engem illet-e az a 12 korona, a mit az asszonyok a gombáért, szamóczáért és málnáért bevettek?

159. S. szabad királyi város tanácsa elhatározta, hogy javaslatot tesz a közgyülésnek az iránt, hogy a város a szegedi uti villamos vasuti vonalat hosszabbitsa meg Szépfalu községig. Pataki városi tanácsos, jól

tudva azt, hogy a tanácsi javaslatot a közgyülés határozattá fogja emelni, nyomban megvette Csősz András szépfalusi paraszt 600 □-ölnyi telkét, mely a Szépfalu felé vezető ut mentén feküdt. Arra számitott ugyanis Pataki, hogy a telek ára csakhamar fel fog szökni, s ő nagy nyereséggel fog tuladhatni azon.

És valóban, másfél esztendő mulva, midőn a város a nyomjelzéshez hozzálátott, a szépfalvi ut mellett egy □-ölért már 8 forintot kértek, holott azelőtt 2—3 forint volt ott egy □-öl ára. A tanácsos ur is háromszoros áron, 5100 forinton adta el a maga 600 □-ölét valami Somhegyi nevü kereskedőnek, ki a telket már telekkönyvileg is átiratta magára. Most látta csak Csősz András, milyen rossz üzletet csinált Patakival.

Követelhet-e Csősz kártéritést Patakitól?

Vagy talán Somhegyi ellen fordulhat?

160. Szomszédomnak megengedtem, hogy egyidőre a szobámban helyezze el bőröndjét.

Micsoda jogviszony ez?

Meddig tartozom a bőröndöt magamnál tartani? Talán visszaadhatom azonnal?

Ha szomszédom, kellő időben felszólittatva, nem viszi el a bőröndöt, mit tehetek azzal?

161. 1894-ben egy vidéki városban „Felvidéki chamotteárugyár részvénytársaság“ czég alatt részvénytársaság alakult, 300,000 korona alaptőkével. Az alaptőke fedezetéül voltakép az a gyártelep szolgált, mely Zergei bankár betétele vala, s a melynek fejében Zergei a

kibocsátott 300 részvény közül 290-et, azonfelül készpénzben 4000 koronát kapott.

A mint az előrelátható volt, a részvénytársaság kellő üzleti tőke hiányában sehogy sem tudott zöld ágra vergődni. Osztalékot nem kaptak a részvényesek. A közgyülés e válságos helyzeten segitendő, 1896-ban elhatározta, hogy azokat a részvényeket, melyekre a részvényesek 300 koronányi pótbefizetést eszközölnek, elsőbbségi részvényekké változtatja át. Csaknem az összes részvényekre pótbefizetés történt. De ez a kisérlet sem lenditett a társulat ügyén. 1900-ban a társulat csőd alá jutott; a részvényesek semmit sem kaptak.

Egy Szamosvölgyi nevü egyén, Zergei bankár meleg ajánlata folytán 1894-ben tiz darab részvényt vásárolt a bankártól, majd később ujabb öt darabot, s ugyancsak Zergei tanácsára 1896-ban mind a tizenöt részvényre, a részvényeknek elsőbbségi részvényekké való átváltoztatása végett, a megszabott pótösszeget is befizette. Szamosvölgyi tehát a vállalat kudarcza miatt nagy kárt vallott. Perbe fogta Zergeit azon a czimen, hogy Zergei birta őt rá a részvények vásárlására, valamint a pótbefizetések eszközlésére, pedig ő mint szakértő, részvényei számánál fogva döntő befolyásu részvényes s mint a felügyelő-bizottság tagja okvetlenül tudta, hogy a vállalatnak reális alapja nincsen. A perben a bankár rosszhiszemüségét kimutatnia nem sikerült, de azt igen, hogy Zergei nem járt el a rendes kereskedő gondosságával, midőn Szamosvölgyinek az értékpapirokat ajánlotta. A biróság mégis elutasitotta őt keresetével.

Helyesen itélt a biróság?

162. Elefánt Hermann-nak Kiss Árpád elleni perében a biróság az alperest 140 korona tőkének és kamatának megfizetésére kötelezte. Az alperes a jogerős itélet kézbesitése után harmadnapon megjelent Rózsa felperesi ügyvéd irodájában, s az ügyvédet nem találván otthon, a 140 koronát kamatával együtt az irodában irnoki minőségben alkalmazva volt H. Viktor kezéhez fizette le nyugta ellenében. De H. Viktor, aki másnap kilépett az irodából, a pénzt nem adta át főnökének, hanem elsikkasztotta. Rózsa ügyvéd, támaszkodva arra, hogy H. Viktort nem hatalmazta fel pénzek felvételére, végrehajtást kér Kiss Árpád ellen.

Quid iuris?

163. Péter nekem hagyományozta „Tarka“ nevü tinóját. Az örökös nem is gyanitva, hogy az örökhagyó nekem szánta a tinót, leüti a Tarkát, lenyuzza a bőrét és szétvagdalja a husát. Ezután fedezték fel azt a fiókvégrendelet, mely a hagyományt tartalmazta.

a) Mit köteles az örökös nekem adni: a leütött tinó husát, bőrét, szarvát, vagy más hasonló tinót, vagy a tinó becsárát?

b) Ha én a leütött tinó husát stb. választom, ezt köteles adni nekem?

c) Vagy talán az örököst semmi kötelezettség nem terheli többé?

164. Szakácsnőmet elküldöm husért a mészároshoz. A mészáros ad hust, mert a szakácsnő készpénzzel fizet, de nem tudja s nem is törődik vele, hogy a

szakácsnő, kit sohasem látott, a maga számára vásárol-e, vagy a más számára, s kinek a számára.

A szakácsnő elhozza a hust. Végbement ezzel a traditio részemre? Megszereztem-e tehát a hus tulajdonát?

165. Vén róka volt Zöldhegyi Miksa lábatlani korcsmáros. Egy izben három hordó bort rendelt Rigó Ferencz budapesti kereskedőnél. Amint a bor megérkezett, elhivatta a községi birót meg a jegyzőt, s lepecsételtette velük a hordókat, mert, ugymond, gyanusnak találja a bort. Pedig tiszta volt az, mint az arany.

Jól tudta ezt a korcsmáros, de meg akarta zsarolni Rigót. Mintát vett a borból és elküldte Budapestre a borvizsgáló-intézetbe, Rigónak pedig megirta, jöjjön tüstént Lábatlanba, mert a hatóság lefoglalta a bort, most még el lehet simitani a dolgot. Terve sikerült. Rigó eljött, s bár meg volt győződve róla, hogy a bora tiszta, czége jó hirneve érdekében négyszáz forintot adott a korcsmárosnak, hogy a dolgot elsimitsa. A borvizsgálat természetesen tisztának találta a bort.

Visszakövetelheti a pénzét Rigó?

166. Gábor átjár a Mihály telkén. Mihály pert indit Gábor ellen annak kimondása végett, hogy Gábornak nincs joga az átjáráshoz. Gábor nem tudja utszolgalmának jogczimét adni, mégis a kereset elutasitását kéri, mert Mihály nem tulajdonosa, csak birtokosa a teleknek, következőleg negatoria actiót — s negatoria actio a jelen kereset is — nem indithat.

Quid iuris?

167. Pál abban a hiszemben, hogy Péternek adósa, 1000 koronát fizet Péternek, ki az összeget jóhiszemüen elfogadja. Másfél év mulva kiderül, hogy Pál tartozatlanul fizetett. Péter hajlandó is visszaadni a pénzt, de Pál még az 1000 koronának másfél évi törvényes kamatát is követeli, a mit amaz kereken megtagad azért, mert ő a pénzt nem kamatoztatta, sem más módon nem gyümölcsöztette.

Quid iuris?

168. Az öreg Petőcz pénzzavarában potom áron adta el két ökrét bizonyos Mányainak. Kevéssel rá Petőcz meghalt.

Megtámadhatja az ügyletet Petőcz fia, mint atyjának egyedüli örököse?

169. Radó és társa bankházában egy sorsjegyet vettem, de a sorsjegyet már akkor kihuzták volt, anélkül, hogy akár a bankár, akár én ezt tudtuk volna.

Kit illet a sorsjegyre esett nyeremény?

Két esztendővel ezelőtt hasonló eset történt velem. Valami magántársaság öt jótékonyczélu sorsjegyet küldött nekem egy levél kiséretében, melyben azt irta, hogy ha a huzás napjáig vissza nem küldöm a sorsjegyeket, a társaság megvetteknek fogja tekinteni azokat. Én megküldtem az öt sorsjegy árát, 10 koronát, de későn, a huzás már akkor megtörtént. A társaság megtartotta a pénzt, s tudatta velem, hogy a sorsjegyek egyikére nyeremény esett, de a nyereményt nem adja ki, mivel a huzás megtörténte után küldtem be a pénzt.

Jogos volt-e a társaság eljárása?

170. Hájas Vincze hentesmester 1900. évi februárban eladta hentesüzletét Bús Józsefnek 8000 koronáért. Az üzletet ápril 1-én kellett átadnia, s ugyanezen a a napon kellett a vevőnek a vételárt lefizetnie. Időközben Bús József arája, Kőhalmi Teréz, hogy házasságát siettesse, a vőlegény tudta nélkül kifizette a vételár felét a hentesnek, abban a kifejezett reményben, hogy most már Hájas át fogja adni az üzletet a mondott időben, még ha a vételár másik felét akkorára nem is kapná meg. Azonban csalódott. Elérkezvén április elseje, Hájas vonakodott az üzletet átadni s kijelentette, hogy ezt mindaddig nem teszi, mig a vételár teljesen törlesztve nincs.

1. Visszakövetelheti-e Kőhalmi Teréz Hajastól a 4000 koronát, amit fizetett? Talán visszakövetelheti

a) condictio indebiti-vel, már csak azon a czimen is, hogy idő előtt fizetett?

b) vagy condictio causa data causa non secutá-val, minthogy a viszontszolgáltatás Hájas részéről, t. i. az üzlet átadása, elmaradt?

2. Követelheti-e a vőlegénytől, hogy a 4000 koronát téritse meg neki?

171. Keselyü Andor alkuban állott Puskás erdőőrrel egy kopó megvétele iránt, melyet az erdőőr kitünő vadászebnek állitott. Végre abban állapodtak meg, hogy Keselyü a kopóért cserében egy 30 forintos követelését ruházza rá Puskásra.

De Keselyü nem vette hasznát a kopónak, mert az eb hajtás alatt nem csaholt. Beperelte Puskást kártérités iránt, s a perben bebizonyitotta, hogy az erdőőr jobb

tudomása ellenére állitotta azt, hogy a kopó vadászatra igen jó. Az alperes beismeri mindezt, mindazonáltal kéri a kereset elutasitását, mert Keselyü meg tudva egy értéktelen követelést ruházott rá.

Feltéve, hogy az alperes ezt az állitását bebizonyitja, el kell-e utasitani a felperest keresetével?

172. Mult nyáron kigyuladt a Dombayék nyaralója. Szerencsére épen fát fuvarozott arra nehány napszámos, kik azonnal hozzáláttak az oltáshoz. Az ő megfeszitett munkájuknak köszönhető egyedül, hogy a villa minden felszerelésével együtt hamuvá nem égett, mert a legközelebbi község, ahonnan segitség jöhetett volna, másfél óranyira esik a nyaralótól.

A fuvarosok egy napszámot vesztettek. Tekintve, hogy Dombayék akkoriban messze földön jártak, a munkások jegyzőjük tanácsára a „Duna“ biztositó társasághoz fordultak kártéritésért, mely Dombayék nyaralóját tűz ellen biztositotta volt.

Köteles-e a biztositó társaság kárpótolni a munkásokat elvesztett napszámukért? Nem fogja-e a társulat azt felhozhatni, hogy a fuvarosokkal semminemü jogviszonyban nem áll?

173. Pétert azzal biztam meg, vegye meg számomra a Horváth-féle házat, de legfeljebb 8000 koronát adjon érte. Péter azonban a Sima-féle házat vette meg 8000 koronáért, minthogy ez még többet ér, a Horváth-ház pedig még 8000 koronára sem becsülhető.

Kötelez engem ez a szerződés?

174. Spitz Fülöp ószeres az apró hirdetések révén egy tölgyfa almáriomot vett Gömöry Boldizsártól. Az almáriomot Spitznek egy embere alkudta ki, aki megbizója utasitásához képest bizonyos Sántha Gyula ügyvéd meghatalmazottjának adta ki magát, mert tudta, hogy Gömöry Spitz ószeressel alkuba nem bocsátkozik. Gömöry azonban megtudta, hogy az ő vevője nem Sántha Gyula ügyvéd, hanem Spitz Fülöp ószeres. Szeretné tudni, visszaperelhetné-e a szekrényt Spitztől.

Vegyük fontolóra a következőket:

a) Érvényes-e az adásvevési szerződés? Gömöry tévedésben volt, mert azt hitte, a vevő Sántha Gyula ügyvéd, s ha tudta volna, hogy az ószeres megbizottjával van dolga, semmi áron nem adta volna el a nagyanyjától örökölt almáriomot.

b) Érvényes-e a traditio? Tudvalevő, hogy a traditiónak, mint tulajdonátruházó szerződésnek egyik kelléke a tulajdonátruházás szándéka, az animus transferendi dominii. Vajjon ezzel a szándékkal lélektanilag nem jár-e mulhatlanul az, hogy az átadó előtt egy concrét alany lebegjen, akire a tulajdont át akarja ruházni? Ha ez igaz, ugy csak ez az alany szerezheti meg az átadott dolog tulajdonát, nem más. Ez az alany pedig nem Spitz Fülöp volt, hanem Sántha Gyula ügyvéd, aki nem is létezik.

175. Illés Győző az alábbi sorokat irja ügyvédjének.

„Többrendbeli szolgalmi jogra vonatkozólag, melyek részben engem illetnek, részben pedig engem terhelnek, kétségeim merültek fel. Kérem, sziveskedjék felvilágositást adni a következő kérdésekre vonatkozólag:

1. A kalocsai határban négy holdnyi telkem van, melyen zöldséget termesztek a piacz számára. A szükséges vizet a szomszéd kutja szolgáltatja szolgalmi jogomnál fogva. Hajdan ugyanis a szomszéd telke, melyen a kut van, szintén az enyém volt, s amikor az ingatlant a szomszédnak eladtam, fentartottam magamnak a vizmerités szolgalmát a telek javára. Ebből a földemből másfél holdat el akarok adni Majoros Gáspárnak, s már meg is kötöttük volna a szerződést, ha a szomszéd nem fenyegetődznék azzal, hogy Majorosnak nem fogja megengedni a kut használatát, mert ő csak nekem kötelezte magát.

Jogában áll-e ezt megtenni a szomszédnak?

2. Ugyanennek a szomszédnak telkén a servitus cloacae illet meg engem. A szomszéd már évek óta maga gondoskodott a levezető csatorna tisztántartásáról, az idén azonban, midőn felszólitottam őt, hogy tisztittassa ki a csatornát, kijelentette, hogy nem teszi, az az én kötelességem, mert ő ez iránt nem vállalt kötelezettséget magára.

Igaza van?

3. Mintegy tizenkét évvel ezelőtt barátságból megengedtem Péteri kalocsai lakosnak, aki az én szomszédságomban házat akart épiteni, hogy a ház ereszét az én udvaromba épitse be egy lábnyira. A ház azonban még most sem épült fel. Vajjon, ha Péteri most szánná rá magát a ház felépitésére, hivatkozhatnék-e még most is tizenkét évvel ezelőtt tett kijelentésemre? Végül:

4. A Vág mentén fekvő földemen egy idő óta naponként kiköt néhány tutaj. Igaz, hogy ezt a helyet tizen-

négy esztendővel ezelőtt a hatóság jelölte ki, mint olyat, amelyen a tutajok szabadon kiköthetnek, de már több mint tiz év óta egyszer sem fordult elő, hogy ott kikötöttek volna. Én azt hiszem, hogy ez a szolgalmi jog, melyet a vizjogról szóló 1885. évi XXIII. t.-cz. 66. §-a értelmében „vizi szolgalom"-nak nevezhetünk, tiz évi non usus következtében elévült, tehát jogomban áll megtiltani partomon a kikötést."

176. Egy vasuti hid épitésének vezetésével a vállalkozók Csonka Sándor mérnököt bizták meg. A mérnök a munkásoknak könnyebb és biztosabb átjárhatása végett ideiglenes hidat épittetett fel, mely a közepén megnyitható készülékkel volt ellátva. De a hid, kivált magas vizállás idején, oly alacsonyan feküdt a viz szine felett, hogy a vizi közlekedés a folyón többször fennakadt, mert Csonka vonakodott a hidat esetről-esetre haladéktalanul megnyitni. Igy történt, hogy Kun gabonakereskedőnek a folyón fel és le közlekedő hajói is hosszabb ideig vesztegelni voltak kénytelenek az ideiglenes hid alatt. Kun beperelte Csonka mérnököt az okozott kár megtéritése iránt.

Csonka azzal vág vissza, hogy ő az ideiglenes hidnak csakis épitési vezetője, nem pedig vállalkozója, az okozott kárt tehát megtériteni nem köteles. Az épitési vezető ugyanis csakis a vállalkozóval szemben felelős az épités tervszerü kiviteléért és az épités szabályszerü voltáért, harmadik személyekkel szemben azonban a keresetben emlitett czimen az épitkezés okozta kárért felelős nem lehet, s igy a felperesnek az emlitett czimen

kártéritési igénye csakis a vállalkozók ellen lehet. Minthogy pedig Kun a per során tett beismerése szerint is őt nem mint a hid épitésének vállalkozóját, hanem egyedül mint épitésvezetőt perelte, kéri a kereset elutasitását.

Hozzunk itéletet.

177. Retek Kelemen füszerkereskedő számla-tartozása fejében A. és társa czégnek váltó-elfogadványt adott át.

Perelheti-e őt A. és társa a régi jogalapon a rendes biróság előtt?

178. Mi az alábbi esetek helyes minősitése?

1. János pénzt csent egy gazdag tőkepénzestől, hogy a szegények közt eloszsza.

Lopást követett el?

2. Pál olajfestményt vett Keczeli műkereskedőtől. A festmény C. A. jeles festőművész névjegyével volt ellátva, s a műkereskedő is mint C. A. festményét adta el a képet Pálnak. Sőt egy képsorjegyzéket is mutatott neki, melyben a kép mint C. A.-tól való és gróf K. képgyüjteményéből szerzett vala feltüntetve.

Kiderült, hogy a kép nem eredeti, hanem másolat, hogy a C. A. névjegygyel maga a kereskedő látta el, a katalogus is hamis volt, s nem igaz, hogy a festmény gróf K. képgyüjteményéből való.

3. Gyarmathy 11 éves fia gummipuskával a Kis Lacczira czélozva, kilőtte Laczi egyik szemét.

Felelősségre vonható ezért Gyarmathy?

Felelős-e Gyarmathy, ha ez véletlenül történik?

4. Egy hirhedt rabló az erdőben utamat állja és pisztolyát rám fogva, a pénzemet kéri. Én odaadom neki pénzemet.

5. Egy őrült, forgópisztolyt tartva kezében, lelövéssel fenyeget, ha nem adom oda pénzemet. Odaadom a pénzt.

6. X. sok pénzt csikart ki egy szeplőtelen jellemü paptól azzal a fenyegetéssel, hogy különben compromittáló czikket ir róla az ujságba.

7. Istvánnak a szállodában, ahol megszállott, eltünt a szalonkabátja.

Felróható ez a szállodatulajdonosnak?

8. Kukoricza András és Tulipán József, a két szomszéd, szünetlen viszálkodásban éltek egymással, s megragadtak minden alkalmat, hogy egymásnak bajt és kellemetlenséget okozzanak. Kukoricza el akarta adni egyik tinóját. Már jelentkezett is egy komoly vevő Sipos Bálint személyében, midőn Tulipán, hogy elijeszsze Sipost, pert inditott Kukoricza ellen a tinó kiszolgáltatása iránt. A vevő természetesen azonnal odébbállott, Tulipán pedig visszavonta keresetét.

De Kukoricza se maradt adós. Bosszuból éjjel a Tulipán földjére lopódzott, s a tiszta buzával bevetett földet sürün bevetette vadóczmaggal, mi által tönkretette a buzát.

9. Vékony Elek krajczár nélkül bemegy a vendéglőbe és jól megebédel. Mai napig se fizette ki az ebédet.

10. Kázmér az aranyóráját, melyet hitelezőjének zálogba adott volt, de ettől precario visszakapott, titokban eladta. Kázmér fizetésképtelen.

Miféle delictumnak minősitenők eljárását, ha a zálogba adott aranyórát titokban visszavette volna a záloghitelezőtől s magánál tartaná?

11. Jóska és Sándor földre teperték Imrét, s erőszakkal elvették a pénzét, azután elillantak.

12. Tudvalevő, hogy nagyvárosokban a háztulajdonos sikos időben köteles a járdát behinteni háza előtt. Tódorka háztulajdonos elmulasztotta ezt megtenni. Csuka Balázs a sikos járdán elcsuszott, a karja kificzamodott, a négy boros flaskó pedig, melyet a kezében tartott, összetörött. A bor ára 4 korona 80 fillér, az orvosi dij és a gyógyitási költség 22 korona, két heti munkamulasztás 56 korona.

Követelheti-e Csuka Balázs kára és kiadásai megtéritését Tódorkától?

13. Pétert azzal fenyegeti a szomszédja, hogy lelövi, ha kertjében mutatkozik.

14. István árkot ás telkemen, noha tudja, hogy a telek az enyém.

15. Valaki megfogja a mezőn futkározó tyukot, levágja, megsüti és megeszi.

16. Géza és Berti egy hidon mennek által. Berti kivesz a pénztárczájából néhány huszkoronás aranyat s mutatja Gézának. Ez pajkosságból Berti kezére csap, s a pénz a vizbe repül.

17. Törökék cselédje egy este narancshéjat dobott ki az ablakon. Kormosné elcsuszik a narancshéjon s a lábát töri.

18. Pistának a kabátja a szinházban beleakadt egy, a zártszékből kiálló szegbe és elszakadt.

Felelős ezért a szinház tulajdonosa?

19. Csizmadia Vincze czipészmester ugy fejbevágta a teendőit nem jól végző tanonczát a kaptafával, hogy az egyik szemét kiütötte.

Becsületsértés ez?

20. Sanda József mészárosnak a gulyájában van egy vad természetü bika, mely a gulyást megdöfte.

Ha a mészárosnak tudomása volt a bika vad természetéről, felelősségre vonható ő?

170. G. Tibor azt az igéretet tette Györgyi Irén kávéházi pénztárosnőnek, hogy ha keresetével felhagy és külön lakást tartva, kizárólag neki él, havonként 120 koronát fizet neki, s ha a viszony megszünnék, végkielégitéskép egyszer s mindenkorra 12,000 koronát kap. Két hó mulva a gavallér a faképnél hagyta a kisasszonyt. Irén követeli a 12,000 koronát.

Quid iuris?

180. Többrendbeli adásvevési szerződésre vonatkozólag a következő kérdések merültek fel:

1. Kálmán 2000 métermázsát vett Ormainak asztagokba rakott árpájából. Esőzések és az eladónak a cséplés és tisztitás körüli mulasztásai következtében az árpa elvesztette elsőrendü minőségét.

Köteles-e Kálmán az árpát átvenni és a vételárt megfizetni?

2. Bereghy egy iróasztalt vett Komlóstól, de kitünt, hogy az iróasztal nem volt a Komlósé, hanem harmadiké, anélkül, hogy eladó és vevő ezt tudták volna.

Érvényes az adásvételi szerződés?

Felbontható-e?

3. Miklós 25 forinton előre megvette egy vadásztársaságtól a vadászat eredményét. Az eredmény 2 nyul és 1 fogoly.

Köteles a 25 forintot megfizetni?

4. Zoltán egy pár lovat vett a vásáron bizonyos Muszka Jánostól. A lovak egyikét lopottnak ismerték fel, Zoltántól hatósági közbenjárás mellett elvették és visszaadták a tulajdonosnak, mi által Zoltán, a lónak becsértékéről kiállitott becslevél szerint, 200 korona kárt szenvedett.

Zoltán perbe fogja az eladót. Ez azzal védekezik, hogy ő a lovat szintén vásáron és lólevél mellett vette meg, tehát jóhiszemüen járt el, ennélfogva Zoltánnak nem ellene, hanem a lólevél hibás kiállitója ellen kellett volna a keresetet meginditania.

Quid iuris?

5. Pál ingatlant vett Pétertől, de az eladó még mindig nem adta át a földet, pedig Pál azonnal lefizette a vételárt.

Követelheti Pál az ingatlan átadásán kivül a vételár időközi kamatát is Pétertől?

6. Istvánnak eladtam a tinómat. István még most sem fizette ki a tinó árát, pedig a szerződés értelmében ennek már rég meg kellett volna történnie.

Visszakövetelhetem a tinót tőle?

Hogyan állana a dolog, ha a tinót cserébe adtam volna Istvánnak valami más dologért?

7. Olga ruhát varratott özvegy Benesnénél, de mivel a ruha oly hibás volt, hogy a kisasszony nem használ-

hatta, a mit a megtartott birói szemle is igazol, visszaküldte a ruhát.

Joggal tehette ezt?

8. Hevesy birtokot vett Polgáry-tól. Az adásvevési szerződésben a fekvőség térmértéke $359^1/_2$ holdnak van jelezve, holott valósággal a térmérték csak 355 hold, a miből 343 hold a külsőségre, 12 hold a belsőségre esik.

Hevesy nem vonja kétségbe az eladó jóhiszemüségét, hanem tévedés czimén kéri a hiányzó holdak értékének megfelelő összeg levonását az eladó vételárköveteléséből, esetleg a szerződés érvénytelenitését. Az alperes a kereset elutasitását kéri, mert ő az ingatlanokat nem holdanként, hanem együttesen adta el, s a vételárt egy átalányösszegben állapitották meg; a kereseti kérelemnek csak akkor volna helye, ha ő a térmérték tekintetében szavatosságot vállalt volna.

Quid iuris?

9. Kaszab Ozmán egy puszta beltelket vett meg Somló Hermanntól, de mivel a vételárt a kitüzött időben nem fizette ki. Somló a még nevén álló ingatlant önkéntes árverés utján eladatván, maga vette meg, s magát az ingatlan birtokába behelyeztette. Időközben azonban Kaszab a beltelekre házat épitett és gyümölcsfákat ültetett. Követeli Somlótól a beruházások megtéritését.

Quid iuris?

181. Szita Gergely vizimalma a szélvész következtében elszabadult s a közelében álló másik malmot elsülyesztette.

Köteles-e Szita a kárt megtériteni?

182. Miféle jogviszonyok támadnak egy lakóház használatba adásából, ha az, ki a házat használatba kapta:

a) a ház után évi 200 korona bért fizet?

b) a házat ingyen lakhatja egy évig?

c) a házat ingyen lakhatja addig, mig a tulajdonos őt megtűri?

d) a házért bért nem fizet, hanem évenként 15 métermázsa buzát köteles szolgáltatni a tulajdonosnak a saját terméséből?

e) a házat örök időre kapta 10 korona évi bér fizetése mellett?

f) a házat ingyen lakhatja élete fogytáig?

g) a házat ingyen lakhatja egész életén át, vagy egészben vagy részben bérbeadhatja?

h) Miféle jogviszony volna az a római jog szerint, ha a házat rabszolga kapta volna, ugy hogy a házat élete fogytáig lakhatná?

i) Minő ügylettel van dolgunk, ha valaki fővárosi bérházát engedi át használatba másnak, ugy hogy ez a házat bérbe is adhassa?

183. A szomszéd diófája földemen 25 □-ölnyi területet beárnyékol, s ezzel a terület termőképességét jelentékenyen korlátolja.

Levághatom a fának földem fölébe hajló galyait?

184. Sebők értékpapirokat adott kölcsön Királynak. Király azonban a kölcsönt nem tudja hasonló értékpapirokban visszafizetni.

Kérdés, az értékpapirok egyenértékének megállapitásánál az értékpapiroknak a kölcsönadás napján való árfolyama, vagy a lejáratkor való árfolyama, vagy az időközi legmagasabb árfolyam irányadó?

185. Szőllősi az „Európa“ biztositó társulatnak, a társulat egyik ügynökének közvetitésével ajánlatot tett életjáradék biztositására. A társulat igazgatósága azonban visszautasitotta az ajánlatot, mivel a biztositási dijjegyzék szerint olyan magas életjáradékot nem fizethetett, a milyet Szőllősi az ügynök téves közlése alapján ajánlatba hozott. Még mielőtt az elutasitó határozat megérkezett, Szőllősi kifizette az ügynöknek a 3600 korona tőkét, melynek ellenében a társulatnak az életjáradékot kellett volna fizetnie, minthogy az ügynök Szőllősi kérdésére kijelentette, hogy a dolog rendben van. Az ügynök elsikkasztotta a pénzt és eltünt. Szőllősi bepörölte a társaságot a 3600 korona megtéritése iránt.

A per során kiderült, hogy a társulat az ügynököt nem bizta volt meg biztositási szerződések kötésével — ezt a jogot az igazgatóság magának tartotta fenn — csak azzal, hogy biztositási szerződéseket előkészitsen és biztositási ajánlatokat átvegyen. Az ügynök részére kiállitott meghatalmazás is, melyet az ügynök a felperes előtt felmutatott volt, biztositási ügyletek bevezetéséről, biztositási ajánlatok átvételéről, valamint pénzek felvehetéséről és nyugtázásáról szól, mely utóbbi alatt, mondja az alperes, nyilván olyan pénzek felvehetése és nyugtázása értendő, a mely pénzekkel a fizető már adósa a társaságnak.

A felperes azonban épen arra való hivatkozással, hogy a meghatalmazás értelmében az ügynök pénzek felvételére és nyugtázására általában jogositva volt, kéri az alperes elmarasztalását.

Hozzunk itéletet.

186. Váradi az unokaöcscsét, Lajost, nevezte meg egyetemes örökösének, tajtékpipagyüjteményét pedig Kálmánnak hagyományozta. Lajos elfoglalván az örökséget, azonnal elküldte a pipákat Kálmánnak. Kis idő mulva egy fiókvégrendelet került elő, mely a hagyomány visszavonását tartalmazta. Lajos a pipákat visszakérte, de Kálmán akkor már eladta azokat Egresi tajtékárukereskedőnek 150 forintért, a pénzen pedig ruhát vett és egy 60 forintos adósságát fizette ki.

Visszakövetelheti Lajos a pipákat Egresitől?

Van-e valami igénye Kálmán ellen?

187.* Módosné libát vett Szűcsnétől. Levágja a libát, és csodák csodája! a gyomrában egy huszkoronás aranyat talál. Szűcsné, aki időközben megtudta a dolgot, kis idő mulva megjelent Módosné házában és követelte az aranyat, mivel — mondja — a liba azt az alatt nyelte le, mig az ő birtokában volt. De más igénylő is akadt, annak a parasztgazdának a személyében, akinek a házában Szűcsné lakott. Ő elmondta, hogy az aranyat elvesztette az udvaron, s a liba lenyelte, és Szücsnéről, aki teljesen vagyontalan, nem lehet feltételezni,

* Ihering. Jurisprudenz d. tägl. Lebens XXI. 30.

hogy huszkoronás aranya lett volna. Módosné **azonban** megtagadta az aranypénz kiszolgáltatását, mert hiszen ő a libával együtt mindent megvett, amit az magában hordott.

Kit illet az arany?

188. Sziklai tűzkár ellen biztositott és 1901. augusztus 21-én leégett két asztag buzájában s egy kazal kaparék buzájában esett kár fejében 5054 koronát követel a biztositó-társulattól. A társulat beismeri, hogy a biztositott buza tényleg elégett, azonban a biztositási szerződés érvényessége ellen emel kifogást, és pedig azt a kifogást, hogy a felperes a buzát a biztositási ajánlatban mint saját tulajdonát biztositotta. A buza — ugymond az alperes — csak felerészben volt a felperes tulajdona, mert a felperesnek saját beismerése szerint is a termés egy negyed része az aratóké volt, mint az ő magban kiszolgáltatandó arató részük, az ezen felül maradt termés egy negyede pedig a felperes anyjának tulajdona volt. Az a földterület ugyanis, melyen a biztositott buza termett, felerészben a felperesé, felerészben az anyjáé; e területen a felperes gazdálkodott akképen, hogy az anyja tulajdonát tevő részt felében birta bérbe, s anyjának a tulajdonán termett buza felét, tehát a biztositott egész termés egy negyedét tartozott bérképen kiszolgáltatni.

Quid iuris?

189. Mig Balázs távol volt, egyik lova megbetegedett. István, a szomszéd, állatorvossal gyógyittatta a lovat, de a ló a gyógyitás daczára elhullott.

Követelheti István az állatorvosi dij és a költség megtéritését, melyet a sajátjából fedezett?

190. Pál kibérelte a Péter lovát. Fuvarral meginditja a kibérelt lovat, a ló az uton beteg lesz, mire Pál azonnal kifogja a hámból és hazaviszi, nyomban értesitve Pétert a történtekről. De sem Péter, sem Pál nem gyógyittatja a lovat szakértő orvossal. A ló elhull.

Köteles-e Pál a ló árát megtériteni?

191. Folyó évi szeptember 15-én Pétertől 400 koronát vettem kölcsön három hónapra.

Mikor kell fizetnem?

Ha a kölcsönszerződést délelőtt 10 órakor kötöttük, a lejárat napján mely időpontig fizethetek késedelem nélkül?

192. Zalai Dénes 1898-ban egy 12 holdnyi terjedelmü földet vett haszonbérbe Disznód városától az 1899. és 1900. évekre, évi 280 korona haszonbér mellett. Az első évre járó bért még 1898 őszén előre megfizette, s ugyanakkor az 1900-ra járó és 1899. év őszén fizetendő bérösszegről kötelezvényt állitott ki, de ezt az összeget nem fizette meg. A város bepörölte Zalait a bérösszeg megfizetése iránt. Az alperes a kereset elutasitását kéri azért, mert a bérleményt az egész 1900. évben egyáltalán nem használhatta. Több hiteltérdemlő tanuval bizonyitja ugyanis, hogy a kérdéses területet a vasuti hid alatt befolyó idegen viz elárasztotta, s a földeket még az aratás idejében is viz boritotta.

Hozzunk itéletet.

Hogyan állana a dolog, ha az elöntést nem az idegen helyről befolyó viz, hanem belvizek, melyek alulról bugyognak fel vagy esőzések folytán keletkeznek, okozták volna?

193. Hüvös Róbert a Zerge-utcza ... sz. házában levő egyik lakását négy évi időtartamra bérbeadta Kutinak. A bérlő abban a feltevésben, hogy négy évig fog ott lakhatni, sok beruházást tett a lakásba. Hüvös azonban már fél esztendő mulva eladta a házat, anélkül, hogy a bérlőnek szerződésileg kikötött jogait biztositotta volna. Az uj tulajdonos, hatályon kivül helyezve a bérleti szerződést, uj szerződést kötött Kuti-val ismét négy évi tartamra. Kuti, hivatkozva arra, hogy az uj tulajdonossal kötött szerződés nem tekinthető a régi szerződés folytatásául, szerződésszegés czimén követeli Hüvös Róberttől, a régi tulajdonostól, hogy beruházásait $^{7}/_{8}$ részben téritse meg, minthogy a szerződésben biztositott időnek csak $^{1}/_{8}$ részét töltötte a lakásban a vele kötött szerződés alapján.

Quid iuris?

194. Endre birtokot vett Borostól. Az adásvételi szerződés megkötését megelőző alkudozások alkalmával Boros kijelentette, hogy az összes épületek tüz ellen biztositva vannak; a szerződés megkötésekor jelen volt tanuk előtt Endre kérdésére ismételve azt állitotta, hogy az épületek biztositva vannak, a szerződés megkötése után pedig Endre felhivására azt igérte, hogy a bizto-

sitásról szóló kötvényeket legközelebb át fogja Endrének adni, hozzátevén, hogy legyen Endre nyugodt, biztositva van minden.

Endre átvette a birtokot. Rövid idő mulva leégett a góréépület, és kiderült, hogy a tüzkár elleni biztositás már az eladás idején lejárt volt. Endre kára 2280 korona. Megveheti-e kárát az eladón?

195. A haszonkölcsönszerződésre (commodatum-ra) vonatkozó jogszabályok alkalmazására szolgáljanak az alábbi példák.

1. Haszonkölcsön esetei a következők?

a) Istvánnak is van egy lova, Jánosnak is van egy lova. István kölcsönadja a lovát Jánosnak tiz napra; János viszont arra kötelezi magát, hogy a tiz nap leteltével a maga lovát adja kölcsön Istvánnak tiz napra.

b) Géza, hogy esküvője fényét emelje, kölcsönadja az anyjától örökölt ékszereket arájának.

c) Minthogy László nagy szivességet tett nekem, felajánlom neki szépfalvi házamat nyaralóul julius és augusztus hónapokra. László beköltözik a házba.

d) Mihály kölcsönadja a kocsiját Károlynak, de kiköti, hogy a kocsit bármely perczben visszakövetelhesse.

e) Péter egy hirneves festő képét ajánlja megvételre Pálnak. Pál átveszi a képet, de egyelőre csak avégett, hogy szakértőkkel megbecsültesse, mert addig nem tud az alkuhoz szólani.

2. Egy joghallgató megigéri barátjának, hogy az

alapvizsga sikeres kiállása után kölcsönadja neki tankönyveit.

Megkötötték ezzel a haszonkölcsönszerződést?

3. Valjon a ház *haszonélvező*-je (usufructuarius-a) haszonkölcsönbe adhatja-e másnak a házat?

Megteheti-e ezt az, kit a házon a *használat* szolgalma (usus) illet meg.

4. Létrejött-e haszonkölcsönszerződés, ha kiskorunak* vagy őrültnek adunk ingyen használatba valamit?

Visszakövetelhetjük-e a dolgot a kiskorutól, illetőleg az őrülttől? S ha igen, milyen keresettel?

5. Péter hordókat adott haszonkölcsönbe Pálnak. Azután tudják meg a felek, hogy a hordók voltaképen nem a Péter, hanem az István hordói.

Érvényes-e a haszonkölcsön, tekintve hogy Pétert nem illette meg a jog, hogy a hordókat haszonkölcsönbe adja?

S ha érvényes a haszonkölcsön, nem kivánhatja Pál az ügylet megszüntetését és kárának megtéritését?

6. Bálint megkéri Andrást, adná neki két napra kölcsön a kanczáját. Bálint beleegyezik. András elvezeti a kanczát, melyet egy csikó kisér.

Köteles András a csikónak is gondját viselni?

7. Meddig használhatja a haszonkölcsönbevevő (commodatarius) a dolgot, ha a felek nem határozták meg a szerződés időtartamát?

8. Megveheti-e kárát a haszonkölcsönbeadó a haszonkölcsönbevevőn, ha emez

* A római jog szempontjából értsd „serdületlennek".

a) a haszonkölcsönbe kapott ezüst evőeszközöket egy megbizható emberével visszaküldi, de a küldönczöt utközben, minden elővigyázat daczára, kifosztják a rablók?

b) a lovat, melyet haszonkölcsönbe kapott, gyors hajtással annyira elcsigázza, hogy a ló rövid idő mulva elhull?

c) arra a czélra vette kölcsön a lovakat, hogy Nagyfaluba hajtson, de ő nem a rendes uton hajt, hanem rövidebb utat választ az erdőn keresztül, hol vadorzók kifosztják és a haszonkölcsönbe kapott lovakat elhajtják?

d) szándékosan elmulasztja kellő időben visszaadni a haszonkölcsönbe vett dolgot, s a dolog valami véletlen folytán elpusztul?

e) az öltözetet, melyet fél évig viselt, kopott állapotban adja vissza?

9. Megtarthatja-e a haszonkölcsönbevevő a dolgot, ha bebizonyitja, hogy a haszonkölcsönbeadó a dolgot lopta?

10. Péter kölcsönadja Zsögöd „Fejezetek kötelmi jogunk köréből“ czimü kétkötetes művének egy példányát a szigorlatra készülő Pálnak, ki megigéri, hogy a könyveket legkésőbb három hónap mulva visszaadja.

a) Kölcsön ez vagy haszonkölcsön?

b) Tekintve, hogy a dolog helyettesithető, ugyanazt a példányt köteles-e Pál visszaadni, a melyet Pétertől kapott, vagy adhat mást is?

c) S ha Pál hibáján kivül elvesztené a kapott példányt, köteles volna-e uj példányt szerezni?

11. József és Kálmán együtt kaptak kölcsön egy kocsit Jánostól.

Egyetemlegesen (in solidum) terheli őket a felelősség?

12. Ha a haszonkölcsönbeadó a kikötött idő előtt s mielőtt a haszonkölcsönbevevő a dolgot használta volna, jogos ok nélkül vissza akarná venni a dolgot, élhet-e a haszonkölcsönbevevő valami keresettel arra a czélra, hogy a biróság kötelezze a tulajdonost, hogy a dolgot a haszonkölcsönbevevőnél hagyja?

13. János gazda kölcsönadta egyik tinóját Balázsnak.

a) Jánost vagy Balázst terhelik a tinó élelmezési költségei?

b) Ha a tinó Balázsnál, ennek hibáján kivül, megbetegszik, követelheti-e Balázs az aránylag nagy összegre rugó gyógyitási költségek megtéritését Jánostól?

c) Megvehetné-e kárát Balázs János gazdán, ha a tinót már beteg állapotban kapta volna, s a beteg állat a Balázs marháját is megfertőztette volna? Szóba jön-e e kérdés megoldásánál az a körülmény, hogy János tudott-e a marha betegségéről, vagy legalább kellett volna tudnia?

14. Elvész a dolog a haszonkölcsönbevevőnél. A haszonkölcsönbevevő megtériti a kárt. Utóbb megkerül a dolog s a haszonkölcsönbeadó birtokába jut.

Kivánhatja a haszonkölcsönbevevő, hogy a haszonkölcsönbeadó a fizetett összeget téritse vissza?

196. Dávid Sándor és Dávid Izsó, az Andrássy-uti . . . sz. ház tulajdonosai, tavaly kiadták az egyik

első emeleti lakást Somlónak. Somló a bérleti szerződést megszüntetni kéri két okból. Először azért, mert a szerződést pótló levél szerint, melyet ·/. alatt mellékel, bérbeadóként Dávid Sándor testvére és társa czég jelentkezik, holott a ház Dávid Sándor és Dávid Izsó nevén áll. Másodszor: mert a szerződés megkötése előtt az alperesektől kérdezte, hogy a lakásban volt-e ragályos betegség, mire az alperesek kijelentették, hogy nem volt, pedig közvetlenül a bérleti szerződést megelőzőleg a lakásban ragályos betegség következtében haláleset fordult elő.

Az alperesek a kereset elutasitasát kérik. A szerződő czégnek jelenleg Dávid Sándor és Dávid Izsó az egyedüli tagjai, s a felperes, saját állitása szerint is, ő velük szerződött. A bérelt lakás használhatására befolyással különben sincs, hogy az ingatlan kinek a tulajdona; a bérbeadó kötelessége csak az, praestare utifrui licere, — mig a bérlőt harmadik személy erősebb jogon ki nem mozditja a bérleményből, addig semmi igénye nincs a bérbeadó ellen; s ha más szerződnék, mint aki arra jogositott, legrosszabb esetben is csak a kártéritési jog maradhat fenn.

Tagadják azt, hogy a felperes olyan kérdést intézett volna hozzájuk, volt-e a lakásban ragályos betegség, s hogy ők azt a feleletet adták volna, hogy nem volt. Téve tagadva, hogy ez az állitás való, nem szolgálhat ez okul a szerződés felbontására, azért nem, mert a felperes nem tette a lakás felvételét függővé attól a körülménytől, volt-e a lakásban ragályos betegségi eset. Egyébiránt ők a lakást a haláleset után rögtön ható-

ságilag dezinficziáltatták. Tekintve tehát, hogy sem a közegészségügyi törvényben, sem a fővárosi lakbérszabályokban nincs olyan intézkedés, hogy a lakó a miatt elhagyhassa lakását, mert abban ragályos betegségi eset fordult elő, kérik a felperest keresetével elutasitani.

Ha a felperesnek sikerül bebizonyitani azt, hogy kérdést intézett az alperesekhez az iránt, volt-e a lakásban ragályos betegség, s az alperesek erre tagadólag válaszoltak, ki kell-e mondani a szerződés érvénytelenségét?

197. Péter után két végrendelet maradt. A régibb keletü végrendeletben Lajost nevezte meg egyetemes örökösének, a későbbiben Elemérre hagyja minden vagyonát, de az alatt a feltétel alatt, ha Elemér elvégzi a jogot.

Elemér azonban nem szeretett tanulni, be sem iratkozott a jogra, s az idén 36 éves korában meghalt.

Megkapja-e Lajos az örökséget?

198. Valaki még nehány palaczk kitünő minőségü 100 éves borral rendelkezik, amelynek párja már nincs sehol. Kevéssel halála előtt ajándékba adja a bort unokaöcscsének, de még nem adja át. Az örökös nem tudva az ajándékozási szerződésről, megiszsza a bort.

Köteles-e a bor becsértékét megfizetni az örökhagyó unokaöcscsének, tekintve, hogy őt sem dolus, sem culpa nem terheli?

199. Géza és Dezső egy vasárnap délután betértek a főváros egyik látogatott kávéházába. Minthogy a kávéházban igen sok vendég volt, s a felöltőknek a szokásos módon a vendégek mellett való elhelyezésére nem volt hely, Géza és Dezső távozni akartak, s csak azért maradtak ott, mivel a fizetőpinczér és egy másik pinczér kijelentették, hogy gondoskodni fognak a kabátról. Géza erre átadta felöltőjét a pinczérnek. A felöltő azonban a benne levő tárgyakkal együtt eltünt.

Géza perbe fogja a kávéháztulajdonost. Keresetét arra alapitja, hogy az üzlet tulajdonosa üzletszemélyzetének az üzlet körében elkövetett mulasztásaiból eredő kárért felelős a károsult harmadik személylyel szemben. Tekintve pedig, hogy a kávéházban a felsőkabátok megőrzésére szolgáló ruhatár nem volt, a pinczér akkor, amidőn az ő felöltőjét átvette és azt az igéretet tette, hogy gondoskodni fog a kabátról, nem a saját felelősségére, hanem pinczéri alkalmazásában s az üzlet érdekében és körében járt el.

A kávéháztulajdonos a kár megtéritésére nem tartja magát kötelezettnek. Ő csak a receptum nautarum, cauponum, stabulariorum alapján volna felelősségre vonható, ő pedig sem nem hajós, sem nem vendéglős, sem nem istállótulajdonos, s különben is a receptum szabályai csak a szálló vendégre alkalmazhatók. De eltekintve ettől is, a felperes nem bizonyitotta, amit ő kereken tagad, hogy a pinczért ő alkalmaztatása körében ruhanemüek őrizetbe vételével is megbizta volna, s ily minőségben is felfogadta volna. Ruhanemüek őrizetbe vétele nem tartozott a pinczér szolgálati körébe, ha

tehát a pinczér a felperes kabátját őrizetbe vette, és a kabát elveszett, e szolgálaton kivül eső ténykedéséért egyedül a pinczér tartozik felelősséggel, az alperes azonban nem. Kéri a kereset elutasitását.

Hozzunk itéletet.

200. Zólyomi Béla czukrásznak, amint megtudta, hogy a szomszéd házat Boros Ede czukrász vette meg, első dolga volt felkeresni az uj szomszédot s egy nagyobb összeg igérésével rábirni őt arra, hogy uj házában soha czukrászüzletet nyitni nem fog. Boros még irást is adott Zólyominak, melyben megengedte, hogy ezt a terhet Zólyomi, mint őt megillető szolgalmi jogot bekebeleztethesse a házra.

Be lesz-e jegyezhető ez a teher mint szolgalmi jog?

Politzer Zsigmond és Fia könyvkereskedéso és kiadóhivatala

„Huszadik Század" könyvtára. **I. Frank Miksa.** A magyar ált. polgári törvénykönyv tervezete és a vagyontalanok . 1.—
Ihering—Schwarz. Magánjogi esetek. II. kiadás . . . 2.40
Illés József dr. Az ujkori alkotmányfejlődés elemei. A XV. század második fele és a XVI. század. . . . . 4.—
Illés József dr. Az Anjou-kori társadalom és az adózás 2.40
Jancsó György. Házassági és házastársi öröklési jog . 15.—
Késmárky István dr. Katholikus egyházi vagyonjog. 1900. 4.—
Kiss Albert dr. Az elévülés. Magánjogi tanulmány. . . 5.—
Kmety Károly. A közigazgatási jog kézikönyve II. kiad. 1900 15.20
— A magyar közjog kézikönyve . . . . 8.—
— A magyar pénzügyi jog kézikönyve . . . . 10.—
Lechner Ágost dr. előadásai után *Frank Sala:* Magyar közjog. IX. kiadás. (Autographia). 1900 . . . . 10.—
Lechner Ágost dr. előadásai után *Frank Sala:* Magyar közigazgatási jog. I. (általános) rész. IV. kiadás. (Autogr.) 5.—
Ugyanaz. II. különös rész. III. kiadás. (Autographia) . . 5.—
Lévy Béla dr. A magyar szabadalmi jog rendszere . . 3.20
Lucián. Klasszikus bünperek. . . . . 2.—
Meszlény (Messer A.) Országbirói értekezlet (21. és 156. §) és az osztrák polg. törvénykönyv . . . . 2.—
— Magánjog — politikai tanulmányok . . . . 5.—
Navratil Ákos. A gazdasági élet elemi jelenségei . . . 5.—
Nyulászy János dr. Az örökösödési eljárásról szóló 1894: XIV. t.-cz. füzve . . . . 2.—
Oberschall. Visszaesésről. . . . . 5.—
Perbeszédek a Sonnenberg-Ziegler bűnperben . . . . . 1.—
Pikler Gy. A jog keletkezéséről és fejlődéséről. 1897 . . 6.—
Pikler Gy. A büntetőjog bölcselete. (Autogr.) IV. kiadás. 3.20
Pikler Gy. egyetemi előadásai. Az emberi egyesületek és különösen az állam fejlődése. Az igazságosságról általában 4.—
Folytatásul „A jog keletkezéséről és fejlődéséről" czimü könyvhöz. (Autographia). 1897. III. kiadás . . . . 4.—
Pikler Gy. A „jus" szó eredete és fogalmi és nyelvi rokonai. 1898 . . . . —.50
Pikler Gy. A lelki élet fizikája 1.20
Plósz Sándor dr. előadásai után. Magyar polgári tvk. jegyzetek. I. rész. Jegyzete: *Tetétleni Armin.* 1890/91.
Ugyanaz. II. rész. Jegyzete: *Tóth Miklós.* 1890/91. . . 5.—
Plósz Sándor dr. előadásai után *Kohn (Pap) Dávid:* Kereskedelmi jog. 1890/91. . . . . 5.—
Pulszky Ágost dr. előadásai után *Tetétleni Ármin* és *Tóth Miklós:* Bevezetés és additamentumok a jog- és állambölcsészet alaptanaihoz. II. kiadás 1891. . . . . . 4.—
Pulszky Ágost dr. előadásai után *Tetétleni Ármin* és *Tóth Miklós:* A jogbölcsészet különös része. III. kiad. 1894. 5.—
Pulszky Ágost. A nemzetiségről . . . . —20.

